

Úvodník

Čermák Karel: Život na Potomac River	3
--------------------------------------	---

Články

Račok Michal: K návrhu novely zákona o advokacii	6
Švejda Milan – Žabenská Světlana: Problematika nájmu podniku	11
Šimíček Vojtěch: Ústavněprávní aspekty průtahů v řízení před obecnými soudy	17
Hamplová Jana: Obecní právo na prahu r. 1999	23
Hrušáková Milana – Novák Tomáš: Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově	30

Přečetli jsme za Vás

34

Z judikatury

• Důkazy, které byly získány v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud neprovede a nepřihlédne k nim (konkrétně: nezákonný odposlech a magnetofonový záznam telefonního hovoru)	38
• K některým otázkám advokátního tarifu	46
• K otázce zápisu organizační složky podniku mimo území ČR do obchodního rejstříku	49
• K otázce právní subjektivity Pozemkového fondu ČR; K otázce vztahu restitučních zákonů a obecných právních předpisů; K aplikaci ust. § 6 odst. 1 písm. p) zák. č. 229/91 Sb.	51

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzi představenstva ČAK dne 12. 1. 1999	56
2) Zahraniční časopisy v knihovně ČAK v roce 1999	57

Z kárné praxe

Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže nesplní příkaz klienta k vymáhání jeho pohledávek, předstírá, že pohledávky u soudu uplatnil a na dotazy klienta podává nepravdivé informace	57
--	----

Názor

Doručování doporučených zásilek Českou poštou (Jiří Spousta)	60
--	----

Obsah

Z minulosti

Jak se soudívalo za první republiky (Milan Závurka)	63
Květiny a soud (Václav Král)	66

Recenze, anotace

Jelínek, Jiří: Poškozený v českém trestním řízení (rec. Miroslav Protivínský)	69
Mitlöchner Miroslav: Erotika a paragrafy (rec. Martina Kotrbová)	71

Ze zahraničí

Haderka Jiří F.: Reforma rodinněprávní úpravy poměru dětí ve Spolkové republice Německo ze sklonku roku 1997	73
Sjezd polské advokacie, Varšava, 27. – 29. 11. 1998 (Václav Mandák)	84
Vyšlo č. 6/98 Bulletinu slovenské advokacie	85

Mezinárodní vztahy

Přijetí nové trestněprávní úmluvy Rady Evropy o boji proti korupci (Jana Wurstová)	87
Seminář „Právní stát jako utopie a úkol na Východě i na Západě“ (Martin Slimák)	88

Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková)	89
---	----

Tisk o advokacii (Květa Slavíková)	92
---	----

Různé

<u>Adresář justičních složek ČR</u>	99
IX. karlovarské právnícké dny – informace o programu	110

Nakonec	111
----------------	-----

Inzerce	112
----------------	-----

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 89 – 91.

Život na Potomac River

V životě jsem nečetl v novinách tolik přímých řečí, jako teď. Tisk se hemží uvozkami od úvodníků až po sportovní rubriku, přičemž autoři výroků jsou čtenáři představováni zásadně až poté, co výrok učinili, a to ještě zpravidla za pomoci nějakého emotivního slovesa ve tvaru třetí osoby singuláru presens. Tak třeba věta „Bašta řekl, že je to blbost“ je k otištění nezpůsobitelná, nýbrž je nutno ji vyjádřit obratem „Je to blbost“, tvrdí (ujišťuje, oznamuje, uvažuje, vysvětluje, poučuje, oponuje, provokuje, káže, hřímá, šeptá, řve, truceje, uchechtává se, durdí se, krouť se, vyskakuje si, ucedí, odsekává, líčí, zuří, hýří optimismem, lže, uklidňuje, plácá, prská, šišlá, mumlá, koktá, slintá, usmrkne, bledne, rudne, dusí se vzteky, bezmocně sípá, hudruje, mudruje, doznává, popírá, zatlouká, vyjíždí si, koleduje si, útočí, brání se, ščuří se, odkopává míč, mává rukou, cení zuby, vrtí oca-sem apod.) Bašta. Výběr slovesa závisí na tom, jak se novinář učil ve škole, pro jaký zrovna píše deník a odkud má tento deník inzerci. Přesvědčení, že konzument mediálních produktů má být rozčilován a nikoliv informován, ostatně sdílí i média audiovizuální, kde vám stejnou zprávu odemele missourijským dialektem „yee tow bell-a-boasta“ nějaká pitvořící se ženská, pokud možno s vadou řeči, balancující na jedné noze na plotě iráckého velvyslanectví a nepochybně spěchající na vlak, takže celou dobu trnete, kdy si roztrhne punčochu a jestli to ran-de stihne a houby víte, co povídá.

Původně jsem se domníval, že tohle všechno spočívá na nějakém vládním nařízení nebo na učebních osnovách ministerstva školství pro novináře, nebo že je to aspoň podmínkou vysílací licence udělované zpitomělým státem, ale když mi ASPI ani ministerstvo nic takového nepotvrdilo a přečetl jsem si pozorněji některé pokleslé americké deníky a zhlédl pár pořadů CNN, věděl jsem, kolik uhodilo. Prostě McDonald v českých médiích, neboli jednoduchý karbanátek, brambůrky a kečup kontra složitá, evropsky regionální M. D. Rettigová (doporučuji číst heslo svíčková); a jednoduchá řeč přímá v uvozkách, proložená nějakým tím peprným slovesem, kontra gramaticky i stylisticky obtížná řeč nepřímá, jejíž akusativně-infinitivní úskalí - v češtině našťestí neznámé, v angličtině však ano - nejlépe vystihovala ona žertovná gymnaziální parafráze Cicero dicit posse rem esse (poslední tři slova čti dohromady).

Jako pamětníka, který zažil už i pochody mas na čele se zástavami, rudé koutky, brigády socialistické práce, Lydii Korabelnikovou a Lysenka i Mičurina

včetně dědušky Maróza, mě ovšem nějaký McDonald, ať v médiích, nebo ve Španělském sále, zase tak moc vytočit nemůže, jen kdyby mi nehrozilo, že budu na stará kolena šúrovat paluby na Enterprise, což, jak známo, je letadlová loď, či jak my odborníci říkáme kerýr, U.S.A.

Ten má totiž podle projektů špičkových českých ekonomů zakotvit co nevidět v Praze u Žofína a bránit naši drahou, liberálně kapitalistickou vlast, proti socialistickému běsnění v Evropě (míněna Evropská unie), jak to zase nazývají někteří příští špičkoví čeští politici. Jako oddaný občan této země a bývalý člen ROH nemohu než včas přispěchat s dalšími doplňujícími návrhy, k nimž zejména patří přejmenování Vltavy na Potomac River, Pražského hradu na White House, Slavína na Arlington Cemetery a jistých areálů na Malé Straně na Capitol. Celkem lhotejně by už mohlo být, zda ODS bude přejmenována na Democratic Party a ČSSD na Republican Party či naopak. Možná, že o tom už něco stejně je v opoziční smlouvě, White House by se už teď měl poohlížet po výběru vhodných stážístek (třeba by angažmá jako vedoucí stážístka přijala i zkušená Monika L.), s Kubou by mělo být zahájeno tajné jednání o dovozu zdravotně nezávadných doutníků (přední úkol pro Kavana, Lánského, Baštu, BIS i jejich stínové protějšky), měl by být uspořádán společný seminář pro Ústavní soud a obě parlamentní komory o problematice příštího impíčmentu (kdoví, co si zatím poslanci myslí, že to je) a konečně první dáma by měla být vyslána na studijní pobyt k první dámě za účelem decentního zvládnutí situace bez nepřiměřeného pískotu. Já osobně od těchto svých doplňujících návrhů neočekávám nic víc, než že místo šúrování na Enterprise mi bude umožněno prodávat hot-dogy před Arlingtonským hřbitovem na Vyšehradě, kam doporučuji převézt ostatky některého zesnulého amerického prezidenta nebo aspoň nějakého jiného mezinárodně uznávaného sviňáčka, jako byl třeba Casanova. Na Halloween, sv. Valentina nebo Independence Day tam budu mít dobré kšefty, které ještě vylepší povinné školní, stranické i odborové zájezdy. Potvrzení o účasti bude ostatně i podmínkou zápisu do seznamu advokátů a advokátních koncipientů a neúčast po zápisu bude kárný přestupek, takže si na vás, vy věční čtenářští rebelanti, konečně smlsnu. Už teď vás mohu ujistit, že párek v rohlíku s potvrzením bude stát nejmíň pětkrát tolik než bez potvrzení; a i bez potvrzení bude na Halloween ten párek v poměru k rohlíku hodně malinkej.

Než dost vtípkování, které by mohlo vypadat jako vtípkování na účet Američanů, což ale naneštěstí tak není, neboť jde o vtípkování na náš vlastní malý český účet. Nám se vždycky zdá, že spousty obtížných věcí lze jednoduše vyřešit napodobením něčeho cizího, co na povrchu bije do očí. Je to pohádka o tom, jak se Honza učil v cizině latinsky. Sud kulatý, rys tu pije, tu je kára, ten to ryje. Ale v řeči přímé, v drmolení v televizi, v požívání hamburgerů a slavení valentinské-

ho svátku či Santa Clause místo Ježíška podstata americké velikosti není. Sud kulatý můžeme mlít pořád kolem dokola, jako ten hloupý Honza, a latinsky nebo anglicky stejně neumíme. Právě tak marně bychom slavili ramadán či citovali Konfucia, jako nám nic nepomůže citát tu z Hayeka, tu zase z Friedmanna či Samuelsona a nejnověji z Geoffrey Sachse, a jako je marná naděje, že Enterprise kotvíci na Potomac River u Žofína nám přinese štěstí a věčnou blaženost. Přinesla by nám jen věčnou bláhevost hloupého Honzy, který místo toho, aby žil a pracoval tam, kde je, a s těmi, mezi kterými tam je, pošetile doufá, že je všechny přechytračí nějakou jednoduchou importovanou formulkou o sudu kulatém a rysu, jenž tu pije.

A nemysleme si, že nám, právníkům, na rozdíl od ekonomů či politiků nic podobného nehrozí. Nic neslyším častěji, než jak vytříit zrak Evropě tím, že u Žofína zakotvíme ten či onen americký právní institut. Dámy a pánové, na Aircraft Carrier Enterprise pohlížím s upřímnou úctou a na americké právo i právníky s obdivem; u Žofína však ze snadno pochopitelných důvodů kotvit nemohou. Z Vltavy ústí Potomac River zkrátka neuděláš, ani kdybys sud kulatý omlel milionkrát.

Byl bych spokojen, kdyby na Vltavě u Žofína vedle půjčovny lodiček jednou zjara zase zakotvil náš slavný parník Primátor Dittrich. Na cestě do Štěchovic neztroskotá a i do té staré Evropy se po naší poctivé Vltavě a Labi, doufejme, nějak dokodrcá.

Karel Čermák

Únor 1999

JUDr. Michal Račok

advokát v Praze, místopředseda ČAK

K návrhu novely zákona o advokacii

I. OBECNĚ K NOVELE

Vláda schválila svým usnesením ze dne 27. 1. 1999 č. 69 návrh zákona, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále jen „zákon“), který byl připraven Ministerstvem spravedlnosti na základě podnětu představenstva České advokátní komory (dále jen „Komora“) a v úzké spolupráci s ním. V současné době je návrh tohoto zákona (dále jen „novela“) projednáván v Parlamentu České republiky.

Ačkoliv se jedná o novelu celkem rozsáhlou (celkem 51 změn nebo doplnění stávajícího zákona), o rekodifikaci právní úpravy výkonu advokacie, resp. poskytování právních služeb v České republice se v žádném případě nejedná. Novela totiž nikterak nezasahuje do dosavadní koncepce zákona, která vychází z tradičních principů výkonu advokacie v kontinentálních právních řádech, mezi něž patří zejména

- zvláštní požadavky na uchazeče o výkon povolání advokáta, pokud jde o jejich vzdělání a předchozí praxi,
- univerzalita povolání advokáta a jeho nezávislost,
- povinnost advokáta dodržovat v zájmu klientů určité tradiční povinnosti spojené s výkonem advokacie, stanovené právními a stavovskými předpisy, například povinnost mlčenlivosti či povinnost vyhnout se střetu zájmů,
- stavovská samospráva vykonávající – namísto státního administrativního orgánu, avšak pod soudním dohledem – veřejnou správu na úseku advokacie, včetně kárné pravomoci v případě porušení stavovských povinností.

Hlavním cílem dosavadního zákona o advokacii bylo sjednocení povolání advokátů a komerčních právníků, kteří poskytovali právní služby pouze ve věcech týkajících se podnikatelské činnosti na základě zákona č. 209/1990 Sb., o komerčních právnících a právní pomoci jimi poskytované. Dalšími novinkami zákona byla regulace činnosti tzv. cizích advokátů na území České republiky, jakož

i nový způsob výkonu advokacie, kterým je výkon advokacie ve veřejné obchodní společnosti.

Novela naproti tomu žádné významné věcné změny nepřináší, nýbrž reaguje určitými upřesněními či doplněními na problémy, které se od přijetí zákona v roce 1996 vyskytly při jeho aplikaci v praxi Komory a soudů, popřípadě jiných státních orgánů.

II. K NEJDŮLEŽITĚJŠÍM NAVRHOVANÝM ZMĚNÁM A DOPLNĚNÍM ZÁKONA

1. Novela upřesňuje v návaznosti na nový vysokoškolský zákon (č. 111/1998 Sb.) podmínku vzdělání pro zápis do seznamu advokátů a seznamu advokátních koncipientů v tom smyslu, že žadatel o zápis musí získat vysokoškolské vzdělání v oblasti práva v rámci magisterského studijního programu. Na rozdíl od dřívějšího vysokoškolského zákona totiž zákon č. 111/1998 Sb. považuje za vysokoškolské vzdělání i vzdělání v oblasti práva získané studiem na vysoké škole pouze v rámci bakalářského studijního programu.

2. Novela stanoví, že advokátní nebo uznávací zkoušku lze opakovat pouze dvakrát s tím, že při neúspěchu i u druhé opakované zkoušky lze vykonat novou advokátní zkoušku až po třech letech; k nové advokátní zkoušce může být však uchazeč připuštěn pouze tehdy, pokud v těchto třech letech vykonal dodatečnou praxi advokátního koncipienta v délce nejméně dvou roků.

3. V praxi orgánů Komory se ukázalo být nadbytečným přijímat v předepsaném řízení formální rozhodnutí o vyškrtnutí ze seznamu advokátů v případech, kdy důvodem k vyškrtnutí je dřívější rozhodnutí jiného orgánu Komory nebo příslušného orgánu státu, popřípadě jiná právní skutečnost, která prokazatelně nastala.

Novela proto taxativně stanoví důvody, kdy k vyškrtnutí ze seznamu advokátů dochází

- a) automaticky (ex lege), nastane-li určitá právní skutečnost. Tak tomu bude například v případě úmrtí advokáta, při uložení kárného opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů v kárném řízení, při prohlášení konkurzu na majetek advokáta nebo veřejné obchodní společnosti, v níž vykonává advokacii, anebo v případě, kdy advokát podá žádost o vyškrtnutí ze seznamu advokátů. V těchto případech žádný orgán Komory nevydává formální rozhodnutí o vyškrtnutí, nýbrž předseda Komory poté, co se o vyškrtnutí z uvedených důvodů dozvěděl, zaznamená nový – ex lege vzniklý – právní stav do seznamu advokátů opatřením evidenční povahy,
- b) na základě rozhodnutí příslušného orgánu Komory tak, jak tomu bylo doposud (například z důvodu, že zápis do seznamu advokátů byl proveden,

aniž by uchazeč o zápis splňoval některou ze zákonem stanovených podmínek, nebo proto, že advokát byl odsouzen za úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem advokacie k nepodmíněnému trestu odnětí svobody apod.).

Novela přináší dva nové důvody k vyškrtnutí ze seznamu advokátů na základě rozhodnutí Komory: jednak prodlení se zaplacením příspěvku na činnost Komory delší než šest měsíců, jednak skutečnost, že advokát má pozastaven výkon advokacie po dobu delší čtyř let z důvodu vzniku pracovního nebo jiného obdobného poměru (či výkonu jiné činnosti neslučitelné s výkonem advokacie) nebo proto, že mu ve výkonu advokacie brání jiná překážka. Posledně uvedenou novou úpravou má být vyloučen stávající nežádoucí stav, kdy v seznamu advokátů jsou zapsány i osoby, které advokacii ve skutečnosti po dlouhou dobu nevykonávají a zřejmě ani vykonávat nehodlají.

4. Z obdobných důvodů jako je tomu v případě vyškrtnutí ze seznamu advokátů novela jednak vymezuje důvody pozastavení výkonu advokacie ex lege (například prohlášení konkurzu), jednak na základě rozhodnutí Komory (v podstatě většina stávajících důvodů k pozastavení výkonu advokacie).

Novela výslovně stanoví „účinky“ pozastavení výkonu advokacie, zejména

- a) advokát není oprávněn poskytovat právní služby, zaniká členství advokáta ve vyjmenovaných orgánech Komory a jeho pasivní volební právo, pokud jde o volbu do těchto orgánů. Aktivní volební právo, resp. právo advokáta zúčastnit se sněmu, není však pozastavením výkonu advokacie dotčeno,
- b) není dotčena povinnost advokáta platit příspěvky na činnost Komory, ani jeho kárná odpovědnost, nezaniká účast advokátů ve sdružení advokátů nebo ve veřejné obchodní společnosti, v níž vykonává advokacii.

5. S ohledem na časté výkladové problémy zejména v praxi orgánů činných v trestním řízení novela výslovně stanoví, že za účast na projednání věci ve smyslu § 19 písm. d) zákona nelze považovat poskytování právních služeb advokátem.

6. Ustanovení § 27 zákona doznalo větších změn s cílem přesněji stanovit povinnosti a oprávnění advokátů a pravomoci orgánů Komory v případech, kdy advokát přestane z jakéhokoliv důvodu vykonávat advokacii, aniž by však byl vyškrtnut ze seznamu advokátů, jakož i v případě vyškrtnutí advokáta ze seznamu advokátů, včetně vyškrtnutí z důvodu úmrtí.

Komora bude v těchto případech – ostatně jako tomu bylo i doposud – nadána pravomocí určit, při splnění dalších podmínek (například nečinnost ze seznamu nevyškrtnutého advokáta), zástupce, resp. nástupce advokáta (zejm-

na v případě úmrtí advokáta), který se po uplynutí určité doby, nedojde-li k jiné dohodě mezi ním a klientem, popřípadě neučiní-li klient jiné opatření (například si zvolí jiného advokáta) stane právním sukcesorem dřívějšího advokáta. Z tohoto právního nástupnictví však novela některé povinnosti a práva vylučuje, například povinnosti, jejichž splnění by nebylo možné po nástupci spravedlivě požadovat. Novela ukládá příslušnému soudu povinnost, aby nástupce zemřelého advokáta, pokud s tím souhlasí, ustanovil podle § 17e o. s. ř. na návrh Komory správcem té části dědictví, kterou zemřelý advokát používal k výkonu advokacie. Jedná se tedy o nové řešení značně diskutované otázky „likvidace“ advokátní kanceláře zemřelého advokáta, který vykonával advokacii samostatně.

7. Novela obšírněji upravuje kárnou odpovědnost advokáta a advokátního koncipienta a kárné řízení před orgány Komory. Přitom přináší zejména následující změny:

- a) zavádí nová kárná opatření „dočasného zákazu výkonu advokacie na dobu od šesti měsíců do tří let“, „vyškrtnutí ze seznamu advokátů“, které není jako doposud omezeno na určitou dobu, a „vyškrtnutí ze seznamu advokátních koncipientů“;
- b) stanoví doby, po jejichž uplynutí se – například v dalším kárném řízení nebo při posuzování žádosti o zápis do seznamu advokátů nebo advokátních koncipientů – na advokáta nebo advokátního koncipienta hledí, jako by nebyl kárně postižen, resp. jako by se nedopustil kárného provinění (zahlázení kárného postihu);
- c) upravuje některé instituty kárného řízení, které byly doposud obsaženy pouze v kárném řádu (podzákonný právní předpis), nebo které nebyly výslovně upraveny vůbec (například právní moc a vykonatelnost kárných rozhodnutí, povinnost k náhradě nákladů kárného řízení, přímá vykonatelnost rozhodnutí ukládajících kárné opatření pokuty v občanském soudním řízení, obnova kárného řízení apod.).

8. Vzhledem k tomu, že účast na sněmu je právem advokáta, novela stanoví, že sněm je schopný se usnášet bez ohledu na počet přítomných advokátů. Tato úprava, která odpovídá úpravám mnohých evropských států (například Německo, Rakousko a Francie), má jednak zabránit situacím, kdy neúčast určitého počtu advokátů na sněmu by zabránila přítomným advokátům, kteří své právo využili, přijímat v praxi potřebná nebo naléhavá rozhodnutí týkající se advokacie, jednak má vyloučit nebezpečí mrhání s prostředky advokacie, neboť uspořádání každého sněmu (a tedy i nového sněmu, který by se musel sejít v případě, kdy předchozí sněm nebyl schopný se usnášet) představuje – vzhledem k současnému počtu advokátů – vynaložení částky dosahující téměř 10 mil. Kč.

9. Novela nově upravuje podmínky pro přijetí stavovských předpisů, které jsou závazné pro advokáty a advokátní koncipienty. Hlavní změnou je taxativní vymezení otázek, které mohou být stavovskými předpisy řešeny. Novela výslovně stanoví i podmínku formální publikace stavovského předpisu ve Věstníku České advokátní komory.

10. Novela podrobně upravuje řízení před orgány Komory ve věcech vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo seznamu advokátních koncipientů, pozastavení výkonu advokacie nebo výkonu právní praxe advokátního koncipienta, určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona a ustanovení zástupce nebo nástupce advokáta podle § 27 zákona. Novela výslovně stanoví, že v tomto řízení postupují orgány Komory přiměřeně podle správního řádu, pokud zákon o advokacii neobsahuje úpravu odlišnou (například povinné nařízení ústního jednání v některých věcech, zvláštní úprava doručování rozhodnutí určených do vlastních rukou advokáta nebo advokátního koncipienta atd.). Každé rozhodnutí Komory v těchto věcech bude, jako je tomu i doposud, podrobeno přezkoumání soudem v rámci správního soudnictví s tím, že novela rozšiřuje oproti stávajícímu stavu použití správní žaloby na úkor opravného prostředku proti nepravomocnému rozhodnutí. Řízení před orgány Komory v uvedených věcech je upraveno jako zvláštní řízení, které je vzhledem k úpravě kárného řízení zcela autonomní.

Novelou nedotčena zůstávají pochopitelně ustanovení zákona zakotvující právo domáhat se soudní ochrany podle obecných ustanovení občanského soudního řádu (nalézací řízení) proti opatřením Komory, resp. proti její nečinnosti v jiných než shora vyjmenovaných věcech (nezapsání do seznamu advokátů nebo do seznamu advokátních koncipientů, nepřipuštění k advokátní zkoušce, nesoulad zápisu v seznamu advokátů nebo v seznamu advokátů se skutečným právním stavem apod.).

III. ZÁVĚR

Bude-li novela Parlamentem ČR schválena, nabude účinnosti – takový je alespoň návrh vlády – vyhlášením ve Sbírce zákonů. Vzhledem k současnému stavu legislativních prací na novele lze předpokládat, že by se tak mělo stát ještě před konáním sněmu Komory.

Myslím si, že představenstvem Komory iniciovaná novelizace zákona odpovídá jak současným požadavkům, tak i požadavkům, o nichž lze předpokládat, že vyvstanou v průběhu dalšího tříletého volebního období orgánů Komory. Jedná se přitom o požadavky nejen samotné advokacie, ale – a to především – o nárok nejširší veřejnosti, včetně sociálně nejslabších klientů, na co nejdostupnější a nejkvalitnější poskytování právních služeb.

Novela zajisté neuspokojí každého, ať již advokáty, klienty nebo justiční orgány, lze ji však pokládat, bude-li Parlamentem ČR schválena, za dobrý počín ke zkvalitnění právní úpravy poskytování právních služeb v České republice. Dalším krokem při zdokonalování této právní úpravy by nesporně mělo být její přizpůsobení právu Evropské unie (budou-li integrační snahy České republiky v této oblasti úspěšné) a zejména pak nová právní úprava tzv. práva chudých.

Posledně jmenovaný úkol – uložený ostatně představenstvu Komory posledním sněmem – je nyní obzvláště aktuální s ohledem na připravované změny v civilním i trestním řízení, ke kterým má dojít cestou poměrně významné novelizace stávajícího občanského soudního řádu a trestního řádu (tedy ještě před tolikrát avizovanými a doposud nerealizovanými „velkými“ rekodifikacemi). Představenstvo Komory proto práce na zásadách právní úpravy v této oblasti již započalo.

JUDr. Milan Švejda
Mgr. Světlana Žabenská
advokáti v Brně

Problematika nájmu podniku

I. Úvod

Pokud jde o problematiku pronájmu podniku, chceme tímto navázat na dosavadní publikace ohledně problematiky, týkající se podniku jako takového. Věříme, že tímto alespoň částečně přispějeme k podrobnějšímu zmapování fenoménu podniku v českém právu. Pokud jde o tradiční formy nakládání s podnikem, jako jsou prodej a vklad do obchodní společnosti, zdají se být základní otázky vcelku dobře zodpovězeny. Otevřenou otázkou však může být jiná dispozice s podnikem, jako kupříkladu v názvu zmiňovaný pronájem.

Pokud tedy hovoříme o pronájmu podniku či jeho části, chceme předeslat, že tím máme na mysli komplexní, časově ohraničený podnikatelský vstup jednoho podnikatelského subjektu do určité definovatelné, právně a fakticky ohraničené části jiného podnikatelského subjektu. Pro faktickou i právní možnost realizace naznačené obchodní transakce v případě části podniku je základním předpokladem vymezení části podniku, jakožto samostatné organizační složky podniku, když podle účetní evidence lze jmění spojené s jejím provozem oddělit od ostatních částí obchodního jmění.

II. Podnik

Pro veškerou další argumentaci ohledně pronájmu podniku či jeho části je třeba definovat to podstatné, tedy co se rozumí podnikem ve smyslu obchodního práva. § 5 obchodního zákoníku stanoví: „Podnikem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit“.

Podnik je pak dle zveřejněných definic podáván kupř. následovně:

- a) hromadná věc zahrnující vše, co v konkrétním případě a v souladu s vůlí podnikatele náleží k organismu jím vytvořenému za účelem podnikání.¹⁾
- b) hmotné a nehmotné složky, včetně prvků osobní povahy, tedy věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které
 - patří konkrétnímu podnikateli a současně
 - slouží k provozování podniku nebo jsou k tomu alespoň účelově určeny.²⁾

Ze zákonné definice a dostupné právní literatury tak lze dovodit, že podnik tvoří zejména:

- veškeré movité věci
- veškeré nemovitosti
- vzdělání a praxe fyzické osoby podnikatele a zaměstnanců (podnikatelské schopnosti podnikatele)
- obchodní jméno
- zvláštní označení podniku (např. označení obalů, tiskopisů, katalogů, reklamních prostředků)
- ochranná známka
- práva, včetně pohledávek
- cenné papíry podnikatele
- vlastní know-how
- goodwill (pověst, dobré jméno podnikatele)
- vytvořená síť zákazníků
- postavení podnikatele na konkrétním trhu.

III. Smluvní úprava

Spojíme-li nyní myšlenku obsaženou v názvu tohoto článku, tedy pronájem podniku, s definicí uvedenou pod bodem II., může se na první pohled jevit celá záležitost jako spojování nespojitelného. První otázky budou jistě znít, jak lze pronajmout podnikatelské schopnosti podnikatele, jaký režim mají závazky a po-

hledávky, lze vůbec smluvně zacházet s goodwillem a postavením na trhu a jakým režimem se řídí zaměstnanci. Odpovědi na takto nastolené otázky nejsou dle našeho názoru zcela jednoznačné, když veškerá problematika se koncentruje okolo komplexnosti podniku dle obchodního zákoníku. Podnik totiž osvědčuje jakousi přitažlivou sílu vůči řadě nehmotných statků, které jsou buď právně nebo skutkově a prakticky spojeny s jeho provozováním.³⁾ Není pochopitelně žádný problém podnik prodat či vložit jako vklad do společnosti, neboť zákon na takovou situaci pamatuje svými výslovnými ustanoveními a řeší jednoznačně i otázky shora kladené. Mnohem méně jednoznačnou se však již jeví možnost dát podnik do zástavy. Jak tedy pohlížet na pronájem podniku?

Osobně se kloníme k názoru, že pronájem podniku je přesně tím typem obchodní transakce, na kterou zákonodárce v obchodním zákoníku pamatoval ustanovením § 275:

„(1) Je-li uzavřeno více smluv při tomtéž jednání nebo zahrnuto do jedné listiny, posuzuje se každá z těchto smluv samostatně.

(2) Jestliže však z povahy nebo stranám známému účelu smluv uvedených v odstavci 1 při jejich uzavření zřejmě vyplývá, že tyto smlouvy jsou na sobě vzájemně závislé, vznik každé z těchto smluv je podmínkou vzniku ostatních smluv. Zánik jedné z těchto smluv jiným způsobem než splněním nebo způsobem nahrazujícím splnění způsobuje zánik ostatních závislých smluv, a to s obdobnými právními účinky.

(3) Ustanovení odstavce 2 se použije obdobně, jestliže z povahy nebo účelu smluv vyplývá, že pouze jedna nebo více těchto smluv závisí na jedné nebo více smlouvách jiných“.

Jsme přesvědčeni, že jde o typickou smíšenou smlouvu, kde konkrétní smluvní situaci bude odpovídat patřičná kombinace smluvních typů. Na tomto místě se chceme vrátit k úvodní myšlence o komplexním podnikatelském vstupu do podniku či jeho části. Právě smíšená smlouva, sestavená práva znalou osobou s přehledem napříč právními odvětvími ve spojení s erudicí specialistů pro jednotlivé obory, může zajistit vhodné propojení jednotlivých smluvních typů. Logickým uvedením smlouvy by podle nás mohlo být ustanovení preambulového typu: „Účel jednotlivých ujednání je navzájem závislý a vznik každého jednotlivého ujednání (smlouvy), jež je vtěleno do této listiny, je podmínkou vzniku ostatních ujednání (smluv)“. Pro úplnost je třeba uvést, že obdobně je možno nahlížet ku příkladu na leasingovou smlouvu, neboť v typicky trojstranném leasingovém vztahu nelze vystačit se zákonem předvídanou smlouvou o koupi najaté věci dle ust. § 489 obchodního zákoníku.

Pokud jde o jednotlivé smluvní typy, nabízí se na prvním místě nájemní smlouva. V případě podniku či jeho části tak bude zpravidla figurovat nájemní smlouva k věcem nemovitým (pozemky a budovy) a dále pak nájem věcí movitých

(zařízení a vybavení). Ujednání o pronájmu bude bezpochyby stavebním kamenem celé smíšené smlouvy. Část movitých věcí bude jistě často řešena kupními ujednáními, a to s ohledem na konkrétně realizovaný podnikatelský záměr vstupujícího podnikatelského subjektu. V některých případech se kupní ujednání může dokonce stát technicky nutným, a to kupř. při rozpracované výrobě vlastníka podniku, na niž nový investor navazuje. Bylo by zjevně právně neřešitelné, zejména s ohledem na vlastnická práva a obchodní praxi, pronajmout si rozpracovaný výrobek. Nezastupitelnou roli ve smlouvě bude mít i ujednání o poskytnutí know-how, ať již v jakékoliv podobě či šíři. V ujednání o know-how najdou dle mého soudu místo, mimo typických výrobních postupů a receptur, i další nehmotné složky podniku, jejichž „nepronajmutelnost“ shora naznačujeme. Jistě se však najde vhodná formulace smluvního ujednání např. v tomto směru, kdy vstupující podnikatel získá obchodní síť vlastníka, reklamní podporu či doporučení v příslušných obchodních kruzích. Odměna za poskytnuté know-how může být konstruována kupř. jako podíl na hrubém měsíčním obratu. Zde navazuje otázka práv k obchodnímu jménu, ochranné známce a dalším průmyslovým právům. Úplný výčet spolu s maximální smluvní pečlivostí se jistě v této oblasti obzvláště zúročí. Pokud jde o pohledávky, je namístě standardní dohoda o jejich postoupení. Takto jednoduchá situace však není u závazků, neboť o možnosti jejich převzetí rozhoduje věřitel. Pokud taková dohoda s věřitelem není možná, zbývá zde možnost přistoupení k závazku, kde přistupující osoba bude ručit společně a nerozdílně spolu s původním dlužníkem. Bude záležet na smluvních stranách, jak se v ujednání o závazcích s touto otázkou vypořádají, zejména pak co do zajištění plnění převzatých smluvních povinností. Postoupení pohledávek či převzetí závazků bude pochopitelně třeba odpovídajícím způsobem zohlednit v cenových ujednáních.

Samostatnou úpravu zaslouží podle nás i otázka investování do majetku vlastníka vstupujícím podnikatelským subjektem, s promyšlenými daňovými a účetními důsledky. Praktické bude jistě pojednat ve smlouvě i o povinnostech navzájem si zpřístupnit obchodní, účetní a právní dokumentaci, potřebnou k realizaci či kontrole ustanovení smlouvy, a to jak pro průběh jejího trvání tak i po jejím skončení. S ohledem na vzájemnou provázanost nejen smluvních povinností, ale rovněž možnost vzájemných platebních povinností, dostane prostor i příslušná úprava započtení. Od věci nebude ani případně sjednaná kauce, zajišťující řádné plnění peněžitých závazků ze smlouvy. Zkušený investor jistě neopomene sjednat předkupní právo k předmětu nájmu tak, aby jím vložené prostředky byly opravdu pečlivě ošetřeny po všech stránkách.

Integrální součástí smlouvy bude ve většině případů i otázka zaměstnanců. Tu je možno řešit pochopitelně jak ukončením pracovního poměru zaměstnanců s vlastníkem podniku a uzavřením nové smlouvy s nájemcem, tak i stále častěji

využívaným dočasným přidělením zaměstnanců k jinému zaměstnavateli dle ustanovení § 38 odst. 4 zákoníku práce a doplňujícího ust. § 2 prováděcího nařízení vlády. V podstatě jde o „zapůjčení zaměstnanců“.⁴⁾ Dočasné přidělení je však možné pouze se souhlasem všech tří stran dohody, přičemž dosavadní pracovní poměr zůstává zachován. Veškerá plnění vůči zaměstnancům a příslušným institucím lze docela dobře na základě smlouvy kupříkladu předfakturovat.

S trochou nadsázky lze uvést, že vyjma goodwillu lze smluvně ošetřit vše, co se týká podniku či jeho části. Goodwill totiž, bohužel nebo bohudíky, buď ten který podnikatelský subjekt má či nikoliv. Pokud bude čtenáři uvedený výčet jednotlivých ujednání smíšené smlouvy blízce připomínat poměrně známou obchodní aktivitu franchising, myslíme, že nebude daleko od podstaty věci. Franchising je sám o sobě charakterizován mnoha definicemi. Podle jedné z nejuvýstižnějších charakteristik, kterou podává Evropská Franchisová Federace, je franchising určitou smluvní spoluprací mezi právně nezávislymi podnikateli na základě rovnoprávnosti, kde na jedné straně stojí franchisingový podnikatel – franchisor a na druhé straně jeden nebo více podnikatelů – franchisee. Lze tak shrnout, že franchising je forma podnikání, založená na vytváření kooperačních vztahů, kdy předmětem obchodu je nejen podnikatelský nápad, výrobek, služba či recept, ale rovněž kompletní image firmy.⁵⁾ Přestože při nájmu podniku bychom osobně uvažovali i s franchisingovou smlouvou *sui generis*, jeví se nám z mnoha důvodů vhodnější názor vyjádřený v úvodu, tedy že nejlépe této obchodněprávní situaci odpovídá smíšená smlouva.

Ve světle shora uvedeného není jistě od věci poohlédnout se krátce na zahraniční úpravu této problematiky. Italský zákonodárce v občanském zákoníku neopomněl upravit nájem podniku výslovně. Nájemce zde provozuje podnik pod obchodním jménem majitele nebo pronajímatele, aniž změní předmět podniku, přičemž je dále povinen udržovat a chránit způsob organizace podniku. Dojde-li ke snížení hodnoty podniku v průběhu nájmu je nájemce povinen vyrovnat rozdíl v penězích.⁶⁾ Velmi přísná úprava nájmu podniku (*fonds de commerce*) panuje ve francouzském obchodním právu. Volně uzavírání nájemních smluv je nepřípustné a požaduje se splnění řady přísných podmínek. Pronajímatel tak musí především sám dostatečně dlouhou dobu podnik provozovat a v dalším provozování mu musí bránit zákonem uznané překážky.⁷⁾

IV. Závěrem

Pokud spoluautor tohoto příspěvku v Právních rozhledech č. 7/1998 argumentoval ve prospěch transformace soukromého podnikatele v právnickou osobu cestou vkladu podniku, dovolíme si na tomto místě navázat a obdobně pletovat pro možnost a dovolenost „nájmu podniku“ *sui generis*, a to v podobě smíšené smlouvy s nastíněnými výhradami. Nájemní smlouva k podniku v „čisté“ po-

době však není dle našeho názoru za současné legislativní úpravy možná. K tomu závěru nás vedou především tato zjištění:

- 1) Obchodněprávní předpisy výslovně tuto možnost nepřipouští, což samo o sobě velmi ztěžuje a současně zpochybňuje tvorbu smluv tohoto typu a ani v tomto směru neproběhla minimální judikatura, alespoň pokud je nám známo.
- 2) Pokud jde o obdobně spornou otázku zástavy podniku, je dosavadní právní teorie a praxe zamítavá.
- 3) Srovnání s některými zahraničními úpravami nastiňuje složitost této problematiky.
- 4) Dále k této problematice přistupuje sporný aspekt ochrany hospodářské soutěže a také zákonem výslovně neřešená otázka živnostenského zákona.
- 5) Pouhé provizorní řešení pracovněprávních aspektů při nájmu podniku formou dočasného přidělení zaměstnanců.
- 6) Nemožnost „najmutí“ závazků a pohledávek v čistě právním smyslu slova.

S ohledem na tyto skutečnosti se nám jeví možnost „nájmu podniku“ ve formě smíšené smlouvy, jak navrhuje shora, za současné zákonné úpravy, vhodná v obchodních vztazích, kde nájem podniku je jakýmsi předstupněm a předpokládá se následná řádná koupě podniku. Je zjevné, že každá podnikatelská příležitost tohoto typu bude vykazovat velké množství individuálních momentů, specifík a rovněž rizik.

Smyslem tohoto článku je přinést nový pohled na fenomén podniku, otevřít pro odbornou diskusi některé otázky spojené s upřesněním dalších aspektů podniku v našem právním řádu a zároveň posunout hranice smluvního vyjednávání mimo standardní smluvní typy při řešení problémů podnikatelské praxe. Projev vůle stran, ukončený uzavřením smlouvy v duchu tohoto článku může mít různé motivy, počínaje vizí efektivní podnikatelské spolupráce, přes předkupní testování podniku až po prostý nedostatek provozního kapitálu na straně vlastníka podniku. Právě posledně uvedený důvod bude bohužel většinou dominovat při rozhodování o takovém kroku v současném podnikatelském prostředí České republiky. Počet smluv tohoto typu se pak bude odvíjet i od počtu seriózních investorů, neboť projekty tohoto typu nepočítají se spekulanty na rychlý výdělek.

Poznámky:

- 1) Eliáš K., Podnik a dědění podniku, Právní rozhledy č. 3/1993, s. 497.
- 2) Pelikánová I., Obchodní zákoník, komentář 1. vydání, C. H. Beck, s. 33.
- 3) Eliáš K., Podnik a dědění podniku, Právní rozhledy č. 3/1993, s. 498.
- 4) Jakubka J., Zákoník práce, Nakladatelství PRAKTIK, s. 89.
- 5) Brzobohatá M. – Bejček J., Franchising, Právní praxe v podnikání 7–8/1993.
- 6) Pelikánová I., Obchodní zákoník, komentář 4. vydání, C. H. Beck, s. 289.
- 7) Pelikánová I., Obchodní zákoník, komentář 4. vydání, C. H. Beck, s. 290.

Mgr. Vojtěch Šimíček, Dr.
Právnická fakulta MU Brno

Ústavněprávní aspekty průtahů v řízení před obecnými soudy

Jedním z největších praktických problémů v činnosti obecných soudů jsou průtahy v řízení. Průtahy v řízení mají celou řadu negativních dopadů, ve svých důsledcích závažně narušujících obecné právní povědomí, tj. důvěru v právo a jeho aplikaci a praktickou realizaci. Otázkou průtahů v řízení před obecnými soudy se již také několikrát zabýval Ústavní soud ČR a cílem tohoto příspěvku je proto seznámit čtenáře s některými ústavněprávními aspekty tohoto problému. To znamená, že se nebudeme podrobně zabývat např. otázkou reálného personálního a technického vybavení obecných soudů, nýbrž zaměříme se na průtahy v řízení z hlediska ochrany ústavně zaručených základních práv a svobod fyzických a právnických osob.

V přístupu k otázce průtahů v řízení musíme vycházet zejména z čl. 38 odst. 2 Listiny, podle něhož „každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům“, a také z čl. 6 odst. 1 evropské Úmluvy, zakotvující právo každého na to, „aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

V konkrétních věcech namítají obecné soudy zejména to, že průtahy řízení nejsou zaviněny jejich subjektivním přístupem, nýbrž objektivním stavem našeho soudnictví, kdy stále ještě přetrvává nedostatek soudců, soudy jsou přetíženy a počet věcí „v běhu“ tak převyšuje počet věcí vyřízených.

V jednotlivých případech však Ústavní soud judikoval, že problém přetíženosti obecných soudů „je sice možné připustit jako konstatování obecného stavu, těžko však ve věci samé. Navíc pak je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví, zakotvené v Listině a Úmluvě, byly respektovány a případné nedostatky v tomto směru nemohou jít k tíži občanů, kteří od soudu právem očekávají ochranu svých práv v přiměřené době.“¹⁾ Podobně Ústavní soud argumentoval, když vyslovil názor, že „dostačujícím důvodem pro nerespektování kritéria „přiměřené lhůty“ nemůže být v žádném případě nedostačující stav personálu, zejména když se... nejednalo o nijak složitou záležitost.“²⁾

Tato judikatura Ústavního soudu je konformní s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (resp. se stanovisky Evropské komise pro lidská práva). Podle ní se „přiměřenost doby řízení“ hodnotí vždy podle okolností případu a z hlediska tří kritérií: složitosti záležitosti, způsobu chování stěžovatele a způsobu chování vnitrostátních orgánů s ohledem na politické a sociální souvislosti. Toto hodnocení přitom není mechanické, nýbrž musí přihlídnout k tomu, co je pro účastníky řízení „v sázce“. „V každém případě je na státu, aby podnikl účinná opatření vedoucí k odstranění přechodné „neprůchodnosti“ soudu, nemá-li vzniknout jeho mezinárodní odpovědnost.“⁽³⁾

Slovenský Ústavní soud v této souvislosti konstatoval, že rychlost a účinnost každého řízení se do značné míry odvíjí od složitosti projednávané věci, přičemž složitost případu by měla být hodnocena především z hlediska toho, zda (1.) je nutné, aby se aplikoval větší počet právních norem, (2.) stejná právní norma může interpretací nabýt více významů, (3.) má dojít k vázanému nebo (4.) k volnému uvážení v dané věci.⁽⁴⁾

K tomu však je nutno doplnit, že problém průtahů v řízení není v žádném případě omezen toliko na vnitrostátní instituce, nýbrž lze jej pozorovat i na úrovni mezinárodní. Např. průměrná délka projednávání věci před Evropskou komisí pro lidská práva (tzn. ještě než se věc dostane před samotný Evropský soud pro lidská práva) činí 18 měsíců, „což působí paradoxně hlavně proto, že většina stěžovatelů namítá přílišnou délku řízení před vnitrostátními orgány.“⁽⁵⁾

Určitým problémem, s nímž se Ústavní soud vždy nevyopádává jednoznačně a zejména jednotně, je znění výroku rozhodnutí v případech, kdy shledá, že ústavní stížnost proti průtahům v soudním řízení je důvodná. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu v platném znění (dále jen „ZÚS“) bylo-li vyhověno ústavní stížnosti a jestliže „porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody spočívalo v jiném zásahu orgánu veřejné moci, než je rozhodnutí, zakáže tomuto orgánu, aby v porušování práva a svobody pokračoval, a přikáže mu, aby, pokud je to možné, obnovil stav před porušením.“ V některých případech však již Ústavní soud judikoval, že obecnému soudu „ukládá, aby nepokračoval v průtazích v souzené věci a aby v této věci neprodleně jednal.“⁽⁶⁾ V jiných rozhodnutích se Ústavní soud držel striktněji dikce citovaného ustanovení ZÚS a rozhodl pouze, že obecnému soudu zakazuje pokračovat v porušování stěžovatelova základního práva (viz výše).⁽⁷⁾

Podle našeho názoru je přístup, uvedený v pořadí jako druhý, správnější. Nejen proto, že více odpovídá dikci zákona, ale také proto, že přesněji reflektuje realitu. Obecné soudy by totiž měly postupovat bez zbytečných průtahů ve všech řízeních, které vedou, a protože se v zásadě řídí pořadím podaných návrhů, ne-

bylo by správné, kdyby po intervenci Ústavního soudu (ve formě nálezu ve věci příslušné ústavní stížnosti) obecný soud předmětné řízení upřednostnil na úkor ostatních věcí.

Rozhodnutí Ústavního soudu by proto v těchto případech mělo být bráno spíše jako jakýsi apel na obecné soudy, aby v neodůvodněných průtazích nepokračovaly a jednaly ve věci, to však nikoliv na úkor ostatních případů. Je ostatně pravdou, že v některých případech na obecné soudy zapůsobilo již samotné podání ústavní stížnosti, takže poté, co od Ústavního soudu obdržely příslušné žádosti o vyjádření k ústavní stížnosti, ve věci jednaly a nakonec i rozhodly.⁸⁾ Tomuto názoru se velmi blíží judikát Ústavního soudu, podle něhož⁹⁾ „samotné průtahy v řízení nejsou důvodem kasačního nálezu, jejich existenci však Ústavní soud v souladu s ustanovením § 82 odst. 1 ZÚS (podle něhož může ústavní stížnosti zčásti vyhovět a zčásti ji zamítnout) vysloví ve výroku nálezu.“

V některých svých rozhodnutích,¹⁰⁾ jež se týkala otázky průtahů v řízení před obecnými soudy, postupoval Ústavní soud tak, že podanou ústavní stížnost jako nepřijatelnou odmítl, pokud stěžovatel nepodal stížnost na průtahy v řízení podle zákona č. 436/1991 Sb.¹¹⁾ Podle ustanovení § 26 odst. 1 tohoto zákona (ve spojení s ustanovením § 6 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích) jsou totiž fyzické a právnické osoby oprávněny obracet se na orgány státní správy soudců se stížnostmi na postup soudu, jde-li o průtahy v řízení. Tyto stížnosti by měly být adresovány zejména předsedovi příslušného soudu, který je povinen „přešetřit skutečnosti ve stížnosti uvedené“ (§ 33 zákona č. 436/1991 Sb.). Stížnost musí být vyřízena do dvou měsíců ode dne doručení orgánu státní správy soudu, který je příslušný k jejímu vyřízení (§ 34 odst. 1 cit. zákona). Stěžovatel by se tedy měl na Ústavní soud obrátit teprve poté, co podal předmětnou stížnost na průtahy v řízení a co s vyřízením této stížnosti nebyl spokojen. Pokud tak neučiní, vystavuje se velmi pravděpodobnému riziku, že jeho ústavní stížnost bude jako nepřijatelná odmítnuta.¹²⁾

Pokud se tedy pokusíme velmi stručně problém judikatury Ústavního soudu v otázce průtahů v řízení před obecnými soudy shrnout, je v první řadě nutné si uvědomit, že neexistuje jakýkoliv obecný model, nýbrž každý konkrétní případ musí být hodnocen individuálně v závislosti na jeho okolnostech. Z judikatury Ústavního soudu však vyplývá, že průtahy v řízení nelze odůvodnit tzv. přetížeností soudů, protože tato přetíženost nemůže být k tíži stěžovatelům a je povinností státu jí zabránit a za tím účelem přijímat příslušná opatření.

Od této judikatury se podle našeho názoru značně odlišuje judikát sp. zn. III. ÚS 218/97,¹³⁾ podle něhož je věcí státu, aby organizoval své soudnictví tak, aby principy soudnictví zakotvené v Listině a v Úmluvě byly respektovány, nicméně pojem „stát“ „nelze vztáhnout k vlastní jurisdikční složce soudní moci, ale vý-

lučně na tu její část, již náleží, jako části výkonné moci veřejné, správa soudů, a která je od vlastní jurisdikce přísně oddělena, a do jejíž výlučné pravomoci spadá povinnost rozdílení soudu napadlé agendy, stejně tak jako povinnost dbát na řádné a dostatečné personální obsazení jednotlivých soudů. Orgánem, jemuž tedy svědčí posléze zmíněná povinnost, nejsou tedy obecné soudy jako jurisdikční součást soudní moci, ale Ministerstvo spravedlnosti, a proto povinnost plynoucí z citované právní věty míří nikoli vůči obecným soudům, jako takovým, ale vůči němu.“ „...Nelze adjektivu „zbytečných“ rozuměti jinak, než že o zbytečné průtahy ve smyslu porušení ústavních zásad spravedlivého procesu... půjde zpravidla jen tehdy, jestliže tyto průtahy vzniknou špatnou či nevhodnou organizací práce, za niž nese odpovědnost příslušný funkcionář soudu, nebo jsou založeny dostatečně a přesvědčivě zjištěnou liknavostí soudu (soudce) nebo podobnými okolnostmi spočívajícími při výkonu jurisdikce na jeho straně.“

Stanoviskem pléna Ústavního soudu,¹⁴⁾ jež bylo vydáno podle ustanovení § 11 odst. 2 písm. g) ZÚS (tj. jedná se o stanovisko k právnímu názoru senátu, odchýlnému od právního názoru Ústavního soudu vyslovenému v nálezu sp. zn. III. ÚS 218/97), však byl schválen právní názor, že „právu na projednání věci bez zbytečných průtahů“ odpovídá povinnost právě obecných soudů naplňovat tuto stěžejní zásadu spravedlivého procesu, aniž by pro účely řešení otázky plnění či neplnění uvedené povinnosti ze strany obecných soudů byla soudní moc členěna na jurisdikční a správní složku.“ „Jakkoli tedy nedostatečný stav soudců nebo existence obecných nedostatků správní povahy mohou často být příčinou průtahů v řízení, nemůže být úkolem Ústavního soudu „rozplétat“ velmi problematické a komplikované předivo toho, zda průtahy v soudním řízení jdou na vrub nedostatečnému personálnímu obsazení nebo naopak kupř. liknavosti soudce, předivo problematické tím více, že oba tyto momenty se často prolínají a že často jen zřídka lze dospět k nepochybnému závěru o výlučné prezenci toho či onoho momentu.“

Z uvedeného tedy vyplývá, že citovaný právní názor Ústavního soudu, obsažený v nálezu sp. zn. III. ÚS 218/97, představuje pouze určité vybočení z judikatury Ústavního soudu a že stížnosti proti průtahům v řízení se primárně týkají obecných soudů a nikoliv státní správy.

Na závěr jako zajímavou ukázkou toho, že právní názor na posuzování otázky průtahů v řízení před obecnými soudy v žádném případě nemusí být jednotný, si uvedme velmi zajímavý judikát slovenského Ústavního soudu.¹⁵⁾ Z něho totiž – mimo jiné – vyplývá, že v souzené věci sice stěžovatel měl právo podat stížnost orgánu státní správy soudů (§ 17 odst. 1 zákona č. 80/1992 Sb.) z důvodů průtahů v řízení, které neuplatnil, nicméně „vzhledem k okolnostem případu využití tohoto prostředku nápravy není možné pokládat za postup umožňující do-

sáhnout účinnou ochranu práva přiznaného čl. 48 odst. 2 Ústavy“, protože z vyjádření obecného soudu k podnětu stěžovatele vyplynulo, že „soud svůj postup nepokládá za průtahy v řízení.“ „Účelem práva na projednání věci bez zbytečných průtahů je odstranění stavu právní nejistoty, ve které se nachází osoba domáhající se rozhodnutí státního orgánu. Samotným projednáním věci u státního orgánu se právní nejistota osoby neodstraní. Až právoplatným rozhodnutím se vytváří právní jistota. Proto na splnění ústavního práva čl. 48 odst. 2 nestačí, aby státní orgán věc projednal. Ústavní právo na projednání věci bez zbytečných průtahů se splní až právoplatným rozhodnutím státního orgánu, na němž se osoba domáhá odstranění právní nejistoty ohledně svých práv. Doba na jednání bez zbytečných průtahů nelze vyjádřit numericky.“ „Rychlost a účinnost každého řízení je podmíněna objektivně, charakterem projednávané věci. Délka řízení může signalizovat nejen průtahy v řízení, ale také složitost věci. Proto je důležité oddělit řízení pomalé a neúčinné... od řízení, které trvá dlouho z důvodu složitosti případu.“¹⁶⁾

Poznámky:

- 1) Viz Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 2, C. H. Beck, Praha, 1995, str. 39.
- 2) Viz Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 3, C. H. Beck, Praha, 1995, str. 106.
- 3) Srov. F. Sudre, *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*, Brno, Masarykova univerzita, 1997, str. 179.
- 4) Srov. nález sp. zn. II. ÚS 22/96, in: Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky, 1996, Košice 1997, str. 184.
- 5) J. Malenovský, *Současný stav vyřizování stížností jednotlivce před Evropskou komisí pro lidská práva*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1/1995, str. 159. Tato poznámka je pochopitelně časově podmíněná, neboť v současnosti již došlo ke značné institucionální změně v řízení před Evropským soudem pro lidská práva, kdy řízení před Komisí „odpadlo“.
- 6) Srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 5/96, in: Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 6, C. H. Beck, Praha, 1997, str. 335. V nálezu sp. zn. I. ÚS 272/96 (sv. 8, str. 31) Ústavní soud dokonce obecnému (okresnímu) soudu uložil, „aby neprodleně předložil podané odvolání spolu s tímto spisem krajskému soudu“.
- 7) Srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 313/97.
- 8) Judikatura Ústavního soudu není rovněž jednotná v otázce, jak má v takové situaci Ústavní soud postupovat dále. V některých případech (srov. cit. nález I. ÚS 5/96) Ústavní soud obecnému soudu zakázal pokračovat v průtazích a přikázal mu ve věci jednat, přestože obecný soud v mezitím již rozhodl; v jiných případech Ústavní soud průtahy toliko konstatoval a ústavní stížnost (s příslušným odůvodněním) jako zjevně neopodstatněný návrh odmítl (srov. např. usnesení sp. zn. I. ÚS 412/97). Druhý přístup považujeme za správnější, neboť zakazovat někomu, aby v průtazích nepokračoval za situace, kdy je již ve věci rozhodnuto, není příliš smysluplné. Nejčistším řešením v tomto

případě by zřejmě bylo zastavení řízení, to však připadá v úvahu pouze tehdy, pokud stěžovatel vezme ústavní stížnost sám zpět (§ 77 ZÚS).

- 9) Srov. nález sp. zn. III. ÚS 70/97, in: Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 8, C. H. Beck, Praha, 1998, str. 375 a násl. V této věci však šlo o podstatně jinou situaci než v ostatních citovaných rozhodnutích, protože průtahy v řízení byly namítány až po rozhodnutí ve věci, nikoliv ještě před ním. Obdobně i nález sp. zn. IV. ÚS 215/96, sv. 7, str. 117 („V této souvislosti je Ústavní soud nucen konstatovat, že zákon mu nedává možnost přiznání jiné satisfakce, nežli je vyslovení názoru, že toto právo bylo porušeno.“)
- 10) Srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 169/96, in: Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 5, C. H. Beck, Praha, 1997, str. 589–591.
- 11) Zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů ČR.
- 12) K tomu však dodejme, že ani tento postup nelze absolutizovat. Judikatura slovenského Ústavního soudu totiž např. vychází z toho, že zmíněnou stížnost není nutné podat, pokud „se prokáže, že vzhledem k okolnostem případu využití tohoto prostředku nápravy není možné pokládat za postup umožňující dosáhnout účinnou ochranu“ práv. „Setrvávání na požadavku, aby předkladatel podnětu vždy vyčerpal ještě před zahájením řízení před Ústavním soudem SR všechny prostředky nápravy (v uvedeném smyslu, V. Š.), by mohlo vést k prodlužování ústavou přiznaného práva na projednání věci bez zbytečných průtahů.“ Srov. nález sp. zn. II. ÚS 22/96, in: Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky, 1996, Košice 1997, str. 183.
- 13) Srov. nález sp. zn. III. ÚS 218/97, in: Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 9, C. H. Beck, Praha, 1998, str. 327 a násl.
- 14) Sp. zn. Pl. ÚS st. 6/98 ze dne 17. 2. 1998, dosud nepublikováno.
- 15) Ústavný súd SR: Zbierka nálezov a usnesení 1995, Košice, 1995, str. 52 a násl. Tímto nálezem se podrobněji zabývá J. Drgonec in: *Ochrana ústavnosti porušenej v konaní pred všeobecnými súdmi SR*, Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1/1998, str. 22–38.
- 16) *Ibid.*, str. 61 a 62.

Mgr. Jana Hamplová,
advokátní koncipientka, Mohelnice

Obecní právo na prahu roku 1999 – k některým sporným otázkám

Obecní právo, resp. speciální právní normy týkající se bezprostředně obcí a upravující jejich právní postavení, stojí na prahu roku 1999 před zásadním zjištěním – potřebuje reformu. Reformu, při níž zůstane zachován směr, kterým se obecní právo vydalo krátce po listopadu 1989, ale řada zásadních legislativních ustanovení dozná zásadních změn. Hovořím nyní především o zákoně č. 367/1990 Sb. v platném znění, tedy o zákoně o obcích (obecním zřízení).

Obecní samospráva, resp. obecní právo, nebylo od svého vzkříšení po roce 1989 nikdy středem pozornosti odborného právníckého tisku ani velkých diskusí v rámci právníckých kruhů. O problematice obcí ve vztahu k legislativě píše sice několik stálých autorů, v průběhu několika let vyšly také ojediněle některé publikace (určené zejména pro studenty právníckých fakult), ovšem rozsah této pozornosti nedosahuje zdaleka výše standardního zájmu o jiná, klasická témata práva obchodního, občanského a trestního.

Přitom s obecní samosprávou a s právními vztahy vznikajícími v její činnosti se setká každý advokát, neboť obecní samospráva funguje v každé obci či městě a advokát se může velmi snadno ocitnout buď jako právní zástupce obce (města), anebo jako právní zástupce jeho protistrany. Neobejde se pak bez znalosti principů fungování obce, působnosti jejích orgánů, zvláštností obce jako právnícké osoby, vztahu norem práva obecního k legislativě ostatní atd. K tomu musím ještě podotknout, že speciálně u obcí a měst samotná formální znalost právních norem zdaleka nepostačí, neboť současná úprava obecního práva jako celku je velmi stručná, a to s sebou nese nutnost používat složité výkladové postupy, a ty není možné zase aplikovat bez znalosti chodu obce (města) ve své podstatě. V každém případě se domnívám, že zákon o obcích by měl patřit mezi základní právní předpisy, tj. že by jej měl advokát znát, když ne dokonale, tak alespoň velmi dobře. V tomto a příp. dalších příspěvcích se proto budu snažit shrnout základní témata problematiky obecního práva zejména z pohledu praxe, tak, jak se s ní v posledních letech setkávám v různých obcích a městech.

Kompetenční spory mezi orgány obce

Nejčtetnější problémy působí v praxi nepříliš šťastné vymezení okruhu otázek, které spadají do působnosti jednotlivých orgánů obce podle zákona o obcích.

Nejasná právní úprava kompetencí obecního zastupitelstva a obecní rady vyvolává řadu otázek, na které je nutno v praxi nacházet jednoznačné odpovědi. Pokusím se formulovat základní otázky a naznačit možný výkladový postup.

Je vymezení působnosti orgánů obce v zákoně o obcích taxativní?

Zákon o obcích svěřuje určitý okruh otázek obecnímu zastupitelstvu, část obecní radě. Problémy výkladové praxe způsobilo především ustanovení § 45, písm. p) zákona o obcích, které říká, že obecní rada „zabezpečuje řešení ostatních otázek spadajících do samostatné působnosti obce, pokud nejsou vyhrazeny obecnímu zastupitelstvu.“

Z tohoto ustanovení se v praxi často dovozuje, že obecní zastupitelstvo může rozhodovat **pouze** otázky svěřené mu zákonem o obcích, tj. žádné jiné, zatímco obecní rada řeší to, co je jí dáno do působnosti, a pak všechno ostatní, co zákon nesvěřuje nikomu. Jinými slovy se jaksi vžilo, že obecní zastupitelstvo má svou působnost stanovenou taxativně, nemůže si ji rozšiřovat, a už vůbec nepřichází v úvahu, aby na sebe přeneslo záležitosti, které zákon svěřuje obecní radě. Přestože zákon tomuto výkladu vychází tzv. na půli cesty, respektive k tomuto výkladu svádí, není možné se s ním ztotožnit. Vymezení působnosti orgánů obce tak, jak jej uvádí zákon o obcích, totiž v žádném případě nelze považovat za taxativní – zákon je jako vyčerpávající neuvádí, a ani žádné jiné ustanovení zákona o obcích podobné úvaze zákonodárce nenapovídá.

Jak lze v praxi reagovat na případné spory o kompetenci?

Především je nutno vyjít ze základní skutečnosti, kterou bohužel zákon o obcích příliš nevyzdvihuje – totiž že **nejvyšším orgánem obce je beze všech diskusí obecní zastupitelstvo**. To ostatně vyplývá již z Ústavy ČR, která zastupitelstvo přímo zmiňuje, aniž hovoří o nějakých jiných orgánech obce. S ohledem na všechny související ustanovení zákona o obcích pak můžeme dovodit, že:

Obecní zastupitelstvo rozhoduje

- a) o otázkách, které mu svěřuje zákon o obcích v § 36 a 36a) zákona o obcích. Tyto otázky by nemělo svěřovat k rozhodnutí jinému orgánu (nemělo by svou působnost zužovat);
- b) další otázky, které si vyhradí ze samostatné působnosti obce, které zákon žádnému orgánu nesvěřuje (v dnešní době, kdy již máme zkušenosti s obecní samosprávou, lze tyto otázky předem identifikovat a zahrnout do širšího usnesení);
- c) další otázky, které si vyhradí z působnosti obecní rady (zde by mělo zastupitelstvo pamatovat na právní jistotu třetích osob a výhradu provést

předem, ať už jde o obecný okruh otázek, například pronájem nebytových prostor nad 50 m², anebo o konkrétní věc – pronájem jednoho velkého obchodního centra).

Pokud jde o kompetence orgánů obce, zmiňují se o nich někteří autoři ve svých článcích. Například Zdeněk Koudelka v článku „Obec a statutární orgán“ (Právní rádce 11/97) uvádí mj.: „Zastupitelstvo je příslušné rozhodovat ve všech věcech samosprávy, přičemž ve věcech stanovených v § 36 a § 36a zákona o obcích toto své rozhodování nemůže přenést na jiný orgán. V ostatních věcech samosprávy pak může rozhodovat rada přímo na základě zákonného zmocnění, pokud si rozhodnutí nevyhradí zastupitelstvo. Zastupitelstvo může danou věc rozhodnout i po rozhodnutí rady, jeho rozhodnutí je prioritní.“

Autor dochází tedy dokonce až k možné změně rozhodnutí obecní rady zastupitelstvem (tedy de facto výhradu až po rozhodnutí), změnu však pochopitelně připouští jen do doby, než je uzavřen případný smluvní vztah na základě předchozího rozhodnutí rady.

Já osobně jsem dříve k vyhrazení si působnosti obecní rady zaujímala „opatrnější“ postoj a považovala jsem odebrání některé působnosti za nepříliš šťastné. Dnes po řadě praktických zkušeností z obcí a měst pokládám vyhrazení si pravomoci obecní rady za legitimní a v řadě případů i logické. To především opět s použitím argumentu, že obecní zastupitelstvo je nejvyšší orgán a odepřít mu možnost stáhnout na sebe některé otázky svěřené obecní radě by bylo omezením tohoto jeho postavení. Dalším důvodem je skutečnost, že obecní zastupitelstvo by mělo slabší pozici než starosta, který kdykoli může odebrat rozhodování obecní radě svým sistačním oprávněním (viz § 53, odst. 2 zákona o obcích). Navíc určitou korekci v názorech si vyžádala praxe, kde zastupitelstva často na výhradě rozhodnutí trvají, zejména v obcích, v nichž působnost obecní rady vykonává starosta sám (obecní rada není zřízena).

Tedy závěrem je nutné zdůraznit, že přístup k zastupitelstvu jako k nejvyššímu orgánu obce musí být bezvýjimečný a je nutno jej jako takové respektovat. (Viz Jana Hamplová: „Orgány obce“, Moderní obec 4/98: „Každý jiný přístup by znamenal, že zastupitelstvo by rozhodovalo jen o tom, co je v zákoně výslovně napsáno, a de facto by se dominantním orgánem stala obecní rada, což je jistě proti úmyslu zákonodárce i proti zájmům obce.“).

Můžeme tedy vyslovit závěr, že současná legislativa nás dovede k následujícímu výkladu: *Obecní zastupitelstvo může rozhodovat o každé záležitosti obce, která spadá do její samostatné působnosti. Buď mu tuto pravomoc světuje přímo zákon, nebo si ji může vyhradit usnesením. Obecní rada se nemůže nikdy ocitnout v roli vůči zastupitelstvu nadřazené, a bránit mu např. v převzetí určitého rozhodnutí s odkazem na ustanovení zákona o obcích. Obecní zastupitelstvo může měnit rozhodnutí obecní rady, a to buď z podnětu starosty obce, který roz-*

hodnutí obecní rady pozastavil jako nesprávné, anebo z vlastního podnětu. V druhém případě však musí respektovat práva a právem chráněné zájmy třetích osob, zejména ve vztahu k již uzavřeným smluvním závazkům.

Je starosta obce jejím statutárním zástupcem?

Musím předeslat, že starosta je takto v praxi všeobecně chápán, přijímají jej takto třetí osoby i obce samotné. Zákon o obcích je v této otázce velmi skoupý, protože starostovo postavení vymezuje lakonicky pouze takto: „Starosta zastupuje obec navenek.“ (§ 52, odst. 2 první věta.). V odborném tisku se objevily názory různé.

Karel Marek a Petr Průcha v článku „Obce a města jako společníci a akcionáři“ (Právní rádce 7/1997): „...lze dovodit, že statutárním orgánem se rozumí ten orgán, který je ze smlouvy o zřízení právnické osoby, zakládací listiny nebo ze zákona oprávněn činit právní úkony právnické osoby ve všech věcech. Nutno říci, že ani takto formulované zmocnění zákon o obcích u žádného z orgánů obce výslovně neuvádí. S ohledem na právní vymezení postavení orgánů obcí je nutno podle našeho názoru dovodit, že k tomuto postavení má nejbližší starosta.“

Zdeněk Koudelka v článku Obec a statutární orgán (Právní rádce 11/97): „Obec totiž statutární orgán (orgán jednající za ni v právních vztazích plně a obecně) nemá.“

Jana Hamplová v článku „Právní postavení starosty obce“ (Právní rádce 1/98): „Podle názoru autorky je sice nutné chápat starostu jako statutárního zástupce obce (ačkoli to zákon o obcích přímo neříká), ale v přímé souvislosti a návaznosti na ustanovení zákona o obcích, tzn. tak, že jeho přímé rozhodovací pravomoci jsou velmi omezené a do postavení jiných statutárních zástupců, například jednatele obchodní společnosti, má velmi daleko.“

Všichni zmiňovaní autoři tedy docházejí k tomu, že zákon o obcích přímo starostu jako statutárního zástupce neuvádí, a dále pak dovozují buď že má k tomuto postavení blízko, anebo statutárním zástupcem není, anebo že je možné starostu takto chápat, ale s výhradou.

Poradit si potom v praxi a najít přesvědčivé zdůvodnění je obtížné. Podle mého názoru však je pro advokáta mnohem více podstatné to, jaké je postavení starosty vůči třetím osobám v praktickém uplatňování právní praxe, bez ohledu na to, jak toto postavení nazveme.

Důležité je především to, že z postavení starosty **nevyplývá pravomoc ukládat povinnosti a rozhodovat o právních poměrech ve vnějších právních vztazích.** (Srov. Obec – postavení, správa, činnost, ISV, 1996, str. 85). Jinými slovy: právně závazný projev vůle je oprávněn v drtivé většině případů učinit až poté, co je schválen obecním zastupitelstvem anebo obecní radou. Z tohoto určitého rozporu vznikají v praxi mnohé spory a pochybnosti, zejména v tom smys-

lu, zdali je obec vázána projevem vůle starosty, k níž nebyl oprávněn, např. když prodal bez souhlasu zastupitelstva nemovitost (viz dále). Tedy řečeno laicky – starosta je de facto „prvním mezi rovnými“, nic víc a nic míň.

Širší rozhodovací pravomoci má starosta v jediném případě. Je tomu tak **v obcích, kde se nevolí obecní rada**. Tam je tedy starostou a obecní radou v jedné osobě, a proto přebírá i její pravomoce. Pokud však v těchto případech samostatně rozhoduje, nesouvisí to přímo s jeho funkcí starosty, ale s působností obecní rady, kterou vykonává.

Pro úplnost je třeba dále připomenout, že pokud není ustanoven tajemník obecního úřadu, je starosta **nadřízen všem pracovníkům obecního úřadu** a plní funkci statutárního orgánu podle zvláštních předpisů, tj. především zákoníku práce. V této roli se ničím neodlišuje od ostatních statutárních zástupců jiných zaměstnavatelů a jeho oprávnění na tomto úseku jsou totožná.

V praxi je také starostovo postavení fakticky silnější, vlivnější. Zákon o obcích však mu dává pro realizaci svých cílů velmi přísné meze.

Lze napadnout platnost právního úkonu, který byl učiněn bez souhlasu příslušného orgánu obce?

I poměrně obsažná právní úprava důvodů neplatnosti právních úkonů vyvolává občas v praxi určité pochybnosti v tom, který právní úkon je možné považovat za absolutně neplatný. Typickým příkladem jsou právě **právní úkony učiněné v rámci samostatné působnosti obce**, konkrétně **smluvní závazky**, uzavřené starostou bez rozhodnutí obecního zastupitelstva, popř. bez splnění dalších náležitostí předepsaných zákonem.

Ptáme-li se, zdali je **právní úkon obce, pro který zákon předepisuje schválení obecním zastupitelstvem, popř. některé další náležitosti, a tyto nebyly splněny, absolutně neplatný, je** zřejmé, že půjde především o to, zdali lze aplikovat § 39 občanského zákoníku: *„Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“*

Podle komentáře k občanskému zákoníku rozpor se zákonem neznamená samozřejmě rozpor pouze se zákoníkem občanským, ale rozpor se všemi předpisy kogentní povahy, které mají právní sílu zákona, a mimo tyto pak všechny zákonné normy, které omezují smluvní volnost účastníků. O obcházení zákona jde tehdy, jestliže právním úkonem je dohodnuto něco, co sice není v přímém rozporu se zákonem, ale ve svých důsledcích by vedlo k tomu, že by zákon nebyl dodržen. Konečně na roveň právnímu úkonu, který je v rozporu se zákonem, je postaven právní úkon, který se přičí dobrým mravům. **V rozporu s dobrými mravy** je právní úkon zejména tehdy, jestliže je porušeno společenské určení vztahu, o který jde.

Uvedme modelový příklad právního úkonu jménem obce, v němž je možné uvažovat o aplikaci § 39 občanského zákoníku.

Starosta obce podepíše za obec kupní smlouvu o převodu vlastnického práva k nemovitosti, na základě které je proveden vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí. Až potom členové obecního zastupitelstva zjistí, že byla uzavřena tato kupní smlouva, aniž byl zveřejněn záměr obce nemovitost prodat po dobu zákonom předepsaných 30 dnů, a aniž obecní zastupitelstvo o prodeji rozhodlo.

Otázka zní: Mohou se zastupitelé domoci zrušení smlouvy na základě její absolutní neplatnosti? Podle mého názoru ano. Především – smluvní volnost obce převádět nemovitý majetek je omezena povinností zveřejnit tento záměr obce po dobu nejméně 30 dnů (§ 36a), odst. 4 zákona o obcích). Záměr zveřejněn nebyl a navíc jej neschválilo obecní zastupitelstvo. Dále musí podle zákona rozhodnout o prodeji obecní zastupitelstvo (§ 36a), odst. 1, písm. a) zákona o obcích). To se rovněž nestalo. Jednání starosty obce, který takto smlouvu podepsal, je současně v rozporu s dobrými mravy (plus patrně by nastoupila trestní odpovědnost). Dikce § 39 je tedy naplněna, jde o absolutní neplatnost a obec se jí může dovolat.

Smlouvu tedy podepsal starosta, který k tomu nebyl v té chvíli oprávněn. V této souvislosti je nutno připomenout § 20 občanského zákoníku – a jsme znovu u otázky, zda lze starostu chápat jako statutárního zástupce obce. I kdybychom však chápali starostu obce jako statutárního zástupce, nic to nemění na skutečnosti, že *právní úkon – zmíněná smlouva – je absolutně neplatný, a to i tehdy, byla-li druhá strana v tzv. dobré víře, že starosta může úkon učinit.* Pro úplnost připomínám z judikatury R 33/75: „*Pokud je smlouva od počátku absolutně neplatná, není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli.*“ a R 35/75: „*Smlouva, která svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí zájmům společnosti (dnes jde o rozpor s dobrými mravy – pozn. autorky), je od začátku absolutně neplatná; není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli.*“

Z novější judikatury, a to přímo k modelovému příkladu, uvádím rozsudek NS 4 Cz 50/92: *Smluvní volnost obce při převodu nemovitého majetku z jejího vlastnictví do vlastnictví jiných fyzických či právnických osob je omezena tím, že záměr obce převést nemovitý majetek musí být v obci vhodným způsobem zveřejněn nejméně po dobu 30 dnů před projednáváním v orgánech obce a poté schválen třípětinovou většinou všech členů obecního zastupitelstva. K prokázání splnění uvedených požadavků je postačujícím důkazem prohlášení starosty obce, pokud o jeho správnosti nejsou důvodné pochybnosti.*“

Z literatury uvádím ještě citaci z knihy *Obec – postavení, správa, činnost* (ISV, Praha, 1996), kde se navíc autoři vyjadřují k tomu, jak má schválení smluvního závazku vypadat.

„I když zákon o obcích nemá výslovné ustanovení, máme za to, že usnesením obecního zastupitelstva musí být rozhodnuto o majetkoprávním úkonu jako celku, tedy o celém jeho obsahu. Nestačilo by například usnesení, že má být uzavřena smlouva o koupi nemovitosti, pokud by nebyly schváleny také podmínky, za nichž se tak má stát (včetně ceny). Bez předcházejícího rozhodnutí obecního zastupitelstva by uskutečnění majetkoprávního úkonu bylo nutné považovat zásadně za odporující zákonu a proto neplatné podle § 39 občanského zákoníku.“

Podobných případů podepisování závažných smluvních závazků bez souhlasu obecního zastupitelstva bylo v médiích publikováno mnoho, obce se však málokdy pouštějí do sporů o neplatnost právního úkonu. Částečně je to kvůli nejistotě o výsledku sporu, částečně kvůli nákladům, které by převýšily možný efekt – snad jen v případě nelegálně prodaného nemovitého majetku je nějaká šance dostat zpět to, co mělo zůstat vlastnictvím obce. Zástavy, ručení apod. jsou často nedobytné a v podstatě není o co vést spor. V souvislosti s uplatněním práv obce je však mimo to nutno určit *počátek běhu subjektivní lhůty* – často je problém stanovit den, kdy se obec dozvěděla o rozhodné skutečnosti, tedy o tom, že byl učiněn neplatný právní úkon. Obcí v právním významu je obecní zastupitelstvo, avšak např. doručování vkladů do KN v praxi probíhá vůči obecnímu úřadu, aniž se to členové zastupitelstva mohou dozvědět. Protože obecní úřad je organizační jednotkou v rámci obce (a někdy je dokonce označován za orgán obce), bude však patrně nutné počátek běhu subjektivní lhůty určit ode dne, kdy informaci obdržel obecní úřad (jde-li o úřední korespondenci), v jiných případech individuálně, např. ode dne, kdy poprvé vystoupil s touto informací některý člen zastupitelstva na jeho zasedání (určitou pozitivní úlohu zde může sehrát kontrolní komise a jiné kontrolní mechanismy stanovené uvnitř obce – riziko selhání lidského faktoru však nelze zcela odstranit nikdy).

Z právního hlediska je tedy podle mého názoru možné úspěšně obhájit tvrzení, že *chybějící rozhodnutí obecního zastupitelstva v případech, kdy zákon o obcích toto rozhodnutí vyžaduje v rámci vyhrazené pravomoci v samostatné působnosti je dostačujícím důvodem pro absolutní neplatnost právního úkonu v smyslu § 39 občanského zákoníku.*

Samozřejmě chování advokáta bude odlišné podle toho, na které straně případného sporu bude stát. Podle mého názoru budou podobné spory zpravidla končit rozhodnutím ve prospěch žalující obce, která však bude povinována uhradit vzniklou škodu případně protistraně, která nabyla cokoli v dobré víře.

Pokud jsem v úvodu zmínila, že obecní právo stojí před potřebou zásadní reformy, nebylo to jen vzhledem k uváděným problematickým místům zákona o obcích. Těch nejasností je rozhodně více a ráda bych se jim věnovala příště. Jde zejména o vymezení pravidel při vstupu obce do obchodní společnosti, a to opět především ve vztahu k působnosti jednotlivých orgánů obce, jde o nápravu nesprávných opatření, formální stránku rozhodování orgánů obce apod.

Doc. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Právnická fakulta MU v Brně, advokátka

PhDr. Tomáš Novák

Manželská a rodinná poradna, Brno

Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově

Když Filémón a Baukis zjistili, že jejich do té doby spokojené manželství je rozvráceno aktuálním nedostatkem společných zájmů, svorně pronesli: „Přestáváme být manželi, ale zůstáváme rodiči!“ Filémón navrhol, aby i po rozvodu pečovali o svá dítka rukou společnou a nerozdílnou. Baukis soudila, že lépe bude se v péči střídat – měsíc jeden, druhý měsíc druhý...

Nevíme, zda by takto mohl začít večerníček pro unavené soudce se stoly plnými opatrovnických spisů. Jisté je, že jedním z přínosů novely zákona o rodině je právě možnost výše zmíněných nových řešení péče o nezletilé dítě po rozvodu. Varianta je to zdánlivě ideální. Nikdo z rodičů se při ní nemůže cítit ošizen, a co je ještě důležitější – dítěti je ponechán hojný kontakt s oběma rodiči. Ti mají v době pauzy „na střídačce“ dost času k odpočinku a k vyřízení osobních záležitostí. Dítě se proto posléze mohou věnovat s plným nasazením. Přes tyto optimistické vize a konkrétní výhody soudíme, že vše je složitější.

Zákonné podmínky pro rozhodování soudu uvedené v ustanovení § 26 odst. 2 zák. o rod. svádí k velmi zjednodušenému pohledu. „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat (to je 90 % všech řádných – běžných rodičů) a mají-li o výchovu zájem (který normální rodič řekne, že o výchovu dítěte nemá zájem?), může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.*“ Výchovná způsobilost rodiče či jakékoliv třetí osoby přebírající dítě do své osobní péče, je obecným základním předpokladem pro to, aby soud vůbec mohl takto rozhodnout. Z tohoto pohledu se tedy uvedené podmínky jeví jako nadbytečné. Uvedené ustanovení je proto třeba začínat číst od konce. Společná či střídavá výchova musí být v první řadě v *zájmu dítěte*, lepším zabezpečením uspokojení jeho potřeb, nikoli řešením problému vzájemných vztahů jeho rodičů! Navíc uvedené ustanovení vychází z toho, že soud *rozhodne* (tedy i tam, kde rodiče nejsou dohodnuti); teprve třetí odstavec připouští, že soud může i *schválit dohodu rodičů*.

Vyjdeme-li z toho, že základním předpokladem pro rozhodnutí soudu o společné či střídavé výchově musí být jednoznačně zájem dítěte na takovém uspořádání porozvodových vztahů, pak rozhodnutí soudu o společné či střídavé vý-

chově proti vůli jednoho z rodičů výslovně před soudem vyjádřeně je v *příkrém rozporu se zájmem dítěte*.

Společná výchova po rozvodu v českém pojetí neznamená nic jiného, než že vztahy k dítěti pro dobu po rozvodu *nejsou upraveny*. Jedním z argumentů pro společnou výchovu (kromě vzoru zahraničních úprav, které ovšem chápou tzv. joint custody úplně jinak) bylo tvrzení, že manželé i po rozvodu zůstávají žít v jednom bytě a jsou schopní se na výchově dohodnout, proč tedy komplikovat jejich porozvodové vztahy... Neproblémová spolupráce nezbytná pro společnou i střídavou výchovu je ovšem v rozporu s jednoznačnou proklamací manželského rozvratu, jež bez ohledu na dikci či varianty rozvodové úpravy je a bude vždy zdůvodněním rozvodu. (Střídavá výchova v okamžiku, kdy po rozvodu manželé zůstávají v jednom bytě, je v rozporu s přirozenou logikou.)

Společná i střídavá výchova vytvářejí jakousi iluzi, přesněji psychologicky řečeno dvojnou vazbu.

Iluze je zkreslené vnímání bez dostatečné korekce realitou. Dvojná vazba je pak stav, kdy lidé sdělují zároveň protikladné informace. Ty se vylučují a ten, kdo je zachycuje, pak neví nejen „čí je“, ale neví ani, co je pravda. Dvojnou vazbou může být výrok „běž ode mne blíž“, oslovení miláčku spojené s bolestivým vytaháním za vlasy, obrazně řečeno i namátkou „hlazení do vyhlazení“.

Dle výsledků zjištěných v čínských převýchovných táborech lehčího stupně stačí 6 měsíců pobytu k jednoznačnému vymytí mozku. Zavilí kontrarevolucionáři po půl roce nadšeně recitovali myšlenky předsedy Maa a žili kolektivem pro kolektiv. Kde máme záruku, že střídavá výchova nepovede, byť v menší míře k brainwashingu? Teoreticky nelze vyloučit, že dejme tomu každý lichý měsíc či první půl rok v roce budou věci v podání rodičovských autorit černé, přičemž v kompatibilním časovém úseku po střídání bude totéž bílé. Jistěže to nemusí skončit vymytím mozku, ale ona patřičná míra oportunistů stačí. Ten, kdo před psaním večerníčků dává přednost studiu „svých Papenhaimských“ ví, že někteří z nich jsou poněkud rafinovaní. Se střídavou výchovou souhlasí třeba i podvědomě především proto, že jim skýtá další prostor k manévrování.

Zákon nikde neřeší délku střídavé výchovy, tj. po jakých intervalech by se rodiče měli ve výchově střídát. V praxi, která o střídavé výchově začala rozhodovat již před nabytím účinnosti novely, zatím převládá model po měsíci, soudy však schvalovaly i dohody o střídavé výchově po týdnů (u dítěte útlého věku). Ke schválení dohody o střídavé výchově v intervalu delším než měsíc, zejména u dítěte mladšího školního věku, by však mělo být přistupováno s velkou ostražitostí. Konec konců i měsíc je pro manipulaci s dítětem dostatečně dlouhá doba...

Není tedy podstatné, zda se rodiče dokážou na oněch dle některých přímo zázračných moderních variantách domluvit. Podstatné je, zda je též dokážou naplnit k dobru dítěte. To s vědomím poznatku psychologů z tzv. Školy z Palo Alto,

dlouhodobě se zabývajících dopady dvojných vazeb na psychiku dítěte. Prokázali, že následky oné informační protikladnosti či nejasnosti mohou být dlouhodobé a závažné, leckdy dokonce tragické... V některých případech mohou vyvolat až onemocnění schizofrenií.

V jakých případech lze společnou nebo střídavou výchovu doporučit?

Základní, zcela nenahraditelné a nezastupitelné předpoklady jsou dva:

1. *Přiměřené osobnostní rysy účastníků.* Nezbytná je u rodičů normální, ne tedy disharmonická (psychopatická) struktura osobnosti s přinejmenším průměrnou a rozvodem nenarušenou schopností kooperace. Nestací ochotu ke kooperaci proklamovat. Je nutno ji dokazovat v reálu, a to nejen verbálně, ale i neverbálně. Tónem hlasu sdělujeme více než slovy. Stačí několik odseknutí a perspektivy kooperace jsou narušeny.

Vzhledem k tomu, že opatrovnické řízení nyní předchází řízení rozvodovému, znamená to, že mezi budoucími rozvedenými manžely již proběhl psychologický rozvod.

2. *Účastníci, samozřejmě včetně dítěte, si takové řešení skutečně přejí.* Nejde jen o východisko z nouze či základnu k dalším krokům jednostranně zvýhodňujícím otce nebo matku nebo jejich potomka. Posledně jmenovaný by neměl stavu „využívat“ k citovému vydírání.

Je třeba si uvědomit, že střídavá výchova nemusí být vhodná pro každé dítě. Jsou děti zvýšeně úzkostlivé, neurotické, kde střídavá výchova přes dokonce dobrou vůli rodičů může napáchat nedozírné škody na psychice dítěte.

Ustanovení § 31 odst. 3 zák. o rod. ukládá soudům zjistit názor dítěte, jestliže je dítě s ohledem na stupeň svého vývoje schopno vytvořit si vlastní názor. Jde o parafrázi čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. S ohledem na postavení Úmluvy o právech dítěte v našem právním řádu (tj. Úmluva týkající se lidských práv má ve smyslu čl. 10 Ústavy přednost před zákonem), je třeba konstatovat, že čl. 12 Úmluvy rozhodně netrvá na tom, aby soudy přímo dítě vyslyšely v jednací síni, ale jeho stanovisko je možné zjistit i prostřednictvím orgánu sociálně právní ochrany a (což ze zákona o rodině přímo nevyplývá), čl. 12 odst. 1 Úmluvy výslovně stanoví, že názorům dítěte se musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Jestliže dítě staršího věku se společnou či střídavou výchovou výslovně nesouhlasí (např. se mu nechce každý měsíc stěhovat, má k jednomu z rodičů horší vztah), pak by soud toto stanovisko dítěte měl akceptovat.

Dalšími předpoklady jsou:

3. *Přiměřené sociální a prostorové poměry.* Tím rozumíme jak možnost docházky do stejné školy, byť třeba z bydliště otce je vzdálena dvě, tři zastávky a z bydliště matky jen 150 m pěšky. Obdobně je třeba dbát na nepřerušování sportovních, event. junáckých či kulturních aktivit. Relativně srovnatelný a samozřej-

mě v obou případech přijatelný by měl být i bytový standard včetně vhodného místa pro přípravu dítěte do školy. Zcela nevhodné by bylo „kupování“ dítěte stylem: „Vidíš, jak se u nás máš...“

4. *Rodiče jsou schopni a ochotni kooperovat v technických a materiálních záležitostech.* Namátkou dítěti je třeba pořídit více šatů, knih nebo si věci bez tenze předávat. Je třeba přesně určit, v jakém stavu budou při předávání dítěte jeho šaty a další předměty (vyprané, vyžehlené nebo špinavé).

Musí být jasné, kdo a co z rodičů platí. Neměla by vznikat trpkost typu „vždycky platím školní výlet jen já...“ Rodiče musí být schopni domluvy na tom, kdo bude nakupovat náročnější předměty dlouhodobé spotřeby (zimní bundy, boty apod.). Kdo bude platit celoroční školné (soukromé školy, kroužky atd.). Zejména v případě schválení dohody o společné výchově musí být tyto záležitosti jednoznačné, protože existují rozdílné názory na to, zda soud může rozhodovat o výživném. Podle našeho názoru musí rodiče být dohodnuti tedy nejenom na společné výchově, ale i na plnění vyživovací povinnosti k dítěti (zejména pokud jde o platby výše uvedené).

5. *Rodiče snesou zmínky jeden o druhém bez negativních komentářů.* Dítě může vyprávět otcí, jak se mělo dobře na výletě s matkou a naopak. Také pohled na fotografie a jiné suvenýry nevyvolává tenzi. Pokud někdo prohlašuje, že není rozdíl v tomto směru mezi novými formami a tradičním stykem dítěte s otcem či matkou, v jejichž péči dítě není, pak se mýlí. Rozdíl je v míře a rozsahu.

6. *Ani na jedné, ani na druhé straně nehrozí negativní (výše naznačené) zásahy ze strany dalších blízkých osob, např. prarodičů.*

7. Rodiče by v případě střídavé výchovy měli počítat i s dohodou *na trvalém bydlišti dítěte*. Měli by počítat i s tím, že prozatím není vůbec jasné, jak se v případě střídavé výchovy budou *vyplácet různé druhy sociálních dávek*.

Je tedy evidentní, že pouhé „kývnutí“ na variantu společné výchovy či střídavé výchovy nestačí.

Osobnostní předpoklady by měly být ověřeny znaleckým šetřením. Naše ideální představa, že by soud o společné nebo střídavé výchově neměl rozhodnout bez psychologického vyšetření všech účastníků, však prozatím spadá do oblasti sci-fi. Podstatnou součástí podkladových materiálů k určení oněch nových forem by však měla vždy být i jasná dohoda rodičů na výše uvedených rutinních postupech.

Je jasné, že opatrovnický soudce v jednacím síni okresního soudu nebude mít mnohdy čas a náladu probírat takové podrobnosti dohody mezi rodiči, kteří mu navrhnou společnou či střídavou výchovu. Často se spokojí se souhlasným tvrzením rodičů, že jsou *na všem dohodnuti* anebo je v případě, že každý z rodičů žádá svěřením dítěte do své výchovy, bude přesvědčovat, aby se dohodli na střídavé výchově. U dítěte staršího věku by však v souladu s ustanovením § 31 odst.

3 zák. o rod. neměl rozhodnout bez zjištění stanoviska dítěte. Snad se už nenajde soudce, který v případě sporu rodičů o dítě jim dítě „rozdělí“ a věc tak smete se stolu (jako odstrašující příklad lze uvést, že takový rozsudek, naštěstí doposud nepravomocný, existuje, navíc ještě před novelou zákona o rodině). Protože společná či střídavá výchova se nejčastěji uplatní v případě tzv. nesporného (smluveného) rozvodu podle § 24a zák. o rod., o to důležitější úloha při přípravě obsahu těchto dohod (z hlediska výše uvedených předpokladů a podmínek) připadá advokátům, kteří tyto návrhy soudu podávají.

Menší počet, ale dobře fungujících a pečlivě připravených a prověřených nestraničních porozvodových péčí je nesporně víc než nedomyšlené uplatňování těchto variant u rodin, které pro ně nemají podmínky.

Dosáhnout dohody mezi rodiči je chvályhodné. Samotná dohoda bez náležité specifikace je ovšem nedostatečná. Třebaže děti snesou neuvěřitelně mnoho, leckdy se taková dohoda blíží experimentu na dětech. Nepochybně dobrý a potřebný úmysl zákonodárce tím může nadělat víc škody než užitku.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Veselý, J.: Nad změnami „katastrální“ vyhlášky č. 190/1996 Sb. AD NOTAM č. 6/1998.

Autor se zabývá vyhláškou č. 179/1998 Sb., která novelizuje vyhlášku č. 190/1996.

Jako první zmiňuje změnu týkající se vkladu nemovitostí do základního jmění právnických osob. Vyhláška upravuje obecným způsobem vklad nemovitostí do zapisovaného jmění právnických osob, a to nejen obchodních společností, ale i jiných typů právnických osob (např. družstev, o. p. s.).

Novela přispívá k obecnější úpravě postupu při záznamu ve všech případech a dále v taxativním výčtu určuje, na základě kterých listin lze provést záznam do katastru, mj. je zde uveden i typ listiny – smlouva, jejíž právní účinností dochází podle zvláštního předpisu ke vzniku, změně nebo zániku práva k nemovitosti. Autor uvádí, že záměrem navrhovatelů novely bylo tímto ustanovením reagovat na úpravu společného jmění manželů v obč. zák.

Zde autor poukazuje na nedostatek úpravy obč. zák. v tom směru, že např. v § 149a stanoví, že tam uvedené smlouvy nabývají účinnosti vkladem do katastru nemovitostí, zatímco v souladu s platnou právní úpravou by správně mělo jít o nabytí práva k nemovitosti vkladem do katastru nemovitostí. Úprava účinn-

nosti smluv ohledně nemovitostí a jejich věcněprávních účinků v rámci nově zavedeného společného jmění manželů je tedy v naprostém rozporu se stávajícími principy ovládajícími nabývání práv k nemovitostem.

Novela dále podrobně upravila situace, kdy vznik, změna nebo zánik práva jsou vázány na existenci určité právní skutečnosti, ale v právním předpisu není stanoveno, jaká listina má být přílohou ohlášení pro záznam do katastru. Novela stanoví, na základě jakých listin lze v takových případech provést záznam. Dále se novela dotkla i otázky duplicitního zápisu vlastnictví a digitálních forem katastrálních map. Závěrem autor hodnotí novelu jako pozitivní. ■

Klvačová, K.: Dokazování v paternitních sporech. Právní rádce č. 1/99, s. 25–26.

Vedle výsledku matky žalovaného a svědků jsou zde podstatnými důkazy znalecké expertizy. Ve stati jsou charakterizovány čtyři druhy znaleckých posudků. 1. Imunohematologická expertiza, která je tradiční formou (vyšetřování skupinových systémů červených krvinek). V paternitních sporech patří k nejužívanějším systém ABO, systém MN a systém Rh/Hr. Každý skupinový systém má určitou vylučovací schopnost a kombinací jednotlivých systémů se celková vylučovací schopnost zvyšuje. Dalším druhem krevní zkoušky je vyšetření HLA skupinových prvků bílých krvinek. Vylučovací schopnost je zde cca 91–96 %, v některých případech dokonce až 99,6 %. 2. Antropogenetická expertiza. Nejdůležitější je zřejmě DNA–Profiling, kde základem je model konfigurace kyseliny doxyriponukleové. Tato metoda u nás zatím není využívána tak, jak by si zasloužila, patří jí však budoucnost. Je po všech stránkách výhodnější, zpravidla levnější než krevní zkouška a ve světě stále více převažující. Její pomocí lze v podstatě s určitostí zjistit, zda dítě a žalovaný muž jsou biologicky příbuzní. Touto metodou lze již s určitou výjimkou podat jak negativní, tak i pozitivní důkaz v paternitních sporech. Je spolehlivá i tam, kde běžná krevní zkouška selhává, zejména u dvouvaječných dvojčat a v případech, kdy jde o určení otcovství mezi blízkými příbuznými. 3. Gynekologická expertiza. Nebývá příliš častá – pro posudek je rozhodující délka těhotenství matky (průměrná délka činí 252–294 dní). 4. Sexuologická expertiza. I ta je prováděna spíše výjimečně. Cílem je zjistit, zda byl žalovaný v kritické době schopen pohlavního styku a zda byl plodný. ■

Chmelík, J., Porada, V.: Zvláštnosti vyšetřování a dokazování silničních dopravních nehod. Soudní inženýrství č. 8/98, s. 227–233.

Dva specializovaní autoři – prvý pracovník Úřadu vyšetřování ČR, druhý profesor na Policejní akademii ČR Praha, se zabývají zvláštnostmi metodiky a tak-

tiky vyšetřování silničních dopravních nehod. Nadpisy jednotlivých oddílů: Zvláštnosti výslechu svědka a poškozeného, Zvláštnosti výslechu zúčastněných osob, Znalecké dokazování silničních dopravních nehod, Znalecký posudek jako neodkladný a neopakovatelný úkon, Poskytování součinnosti znalci orgány činnými v trestním řízení, Rozsah, zaměření a taktika dalších vyšetřovacích úkonů, Zvláštnosti šetření dopravních nehod za účasti tramvají a dopravních nehod na železničních přejezdech, Důvody zadržení řídičského průkazů a odnětí řídičského oprávnění.

Článek ocení zejména advokáti, zabývající se častěji obhajobami v dopravních věcech. Časopis je k dispozici v knihovně ČAK. ■

Vácha, M.: Poznámky k budoucímu modelu přípravného řízení. Trestní právo 7–8/98, str. 35–40.

Autor, působící na Úřadu vyšetřování ČR, se zabývá koncepčními otázkami rekonstrukce trestního práva procesního. Shrnuje dosavadní reprezentativní názory a předestírá svůj názor, že „zavádění adversárního typu řízení (chápaného v ČR zejména jako potlačení dosavadního přípravného řízení) je třeba odmítnout. S ohledem na široký koncepční záběr uvádíme širší anotaci.

Autor své stanovisko shrnuje do sedmi základních bodů: 1. Adversární řízení odporuje kontinentální středoevropské právní kultuře; přijetím adversárního systému by se proces zdrazil a bylo by možno očekávat další zhoršení výsledků v boji se zločinem. 2. Nemožnost použití důkazů z přípravného řízení v pozdějším řízení před soudem by vedla k nižší objasněnosti kriminality. Přitom adversární systém tam, kde je praktikován, připouští do jisté míry použití výpovědí učiněných na policii i v pozdějším řízení před soudem. U nás však již podle platné úpravy úřední záznam o obsahu vysvětlení nelze později svědkovi či obviněnému vůbec předestříti. 3. Adversární systém by přinesl ohrožení svědků trestné činnosti, což by znamenalo výrazný zásah do jejich práv, jednak zvýšené státní náklady související s jejich ochranou a další pokles ochoty občanů spolupracovat při objasňování trestních činů. 4. Argumentace, že adversární proces by lépe zajistil uplatnění některých zásad, konkrétně že těžiště dokazování má být v hlavním líčení, je z velké části falešná. Např. v USA pouze zhruba u jedné čtvrtiny zločinů probíhá skutečně dokazování před soudem, ostatní věci do tohoto stadia nedospějí. 5. Zvýšený důraz na zásadu bezprostřednosti v adversárním procesu a potlačení čtení písemných materiálů by znamenalo nutnost podstatně intenzivních zásahů do občanských práv. Tak např. v USA běžně začíná řízení zadržením podezřelého a jeho předvedení k soudci, zatímco v ČR dochází k zadržení a vazbě pouze v cca 1/10 případů. Někdy se v adversárním procesu připouští i vazba svědka, možnosti svědků odmítnout výpovědi

jsou v USA silně omezeny, obžalovaný – pokud se rozhodne vypovídat – vypovídá rovněž pod sankcí křivé výpovědi. 6. Přenášení důkazních funkcí na bedra stran by jim přineslo zvýšené náklady a tím i výraznou sociální nerovnost v trestním procesu, protože aktivita stran (obhajoby, event. poškozeného) i kvalita takové aktivity, by byla silně závislá na finančních možnostech. 7. Adversární systém může jakž takž fungovat (viz USA) pouze za cenu drastických trestů. Adversární systém by dále logicky znamenal „další posílení a postavení šancí obhájce a obviněné... a logicky tedy oslabení postavení a šancí obžaloby“. Ztratila by se anebo zeslabila část dosavadních důkazních prostředků, doposud obzažených v obžalovacích spisech. To by logicky působilo především ve prospěch obhajoby. Především by však došlo k podstatnému zhoršení postavení svědků a poškozených. Ti by byli citelně ohroženi a navíc vystaveni soustředěnému úsilí obžaloby i obhajoby o ovlivnění. V činnosti policie, státního zastupitelství i obhajoby by se objevil nový výrazný nežádoucí prvek – nacvičování hlavního líčení. Podle autora v USA je běžné, že obžaloba i obhajoba se svými svědky pečlivě procvičují možný průběh hlavního líčení. Na policii by vzrostly nároky pokud jde o prověřování svědků a jejich ochranu. Podstatně by vzrostlo požadavky na svědeckví policistů před soudem, státní zastupitelství by žádalo na policii průběžný servis i v průběhu hlavního líčení. Shrnuto by šlo o větší nasazení policejních sil, než si vyžaduje kontinentální proces. Státní zástupce by musel daleko více pracovat „v terénu“. Možná by zde byly nutné personální změny – k dokazování ve formě křížového výslechu je potřebná znalost psychologie, pohotovost, řečnické schopnosti a asi i herecký talent a pokud možno i atraktivní zevnějšek.

Hlavní líčení v adversárním procesu je dlouhé, nákladné a často podléhá emocím. Naproti tomu úloha soudce je v řadě ohledů jednodušší, v zásadě ani nese odpovědnost za výsledek dokazování. Autor doufá, že adversární model se v ČR neprosadí a že tedy „přípravné řízení zůstane zachováno“.

Současná právní úprava a praxe trpí zjevnými nedostatky, mj. extenzivním rozsahem práv obhajoby a nadbytečným opakováním úkonů. Řízení je zbytečně drahé, např. i proto, že nutná obhajoba začíná již sdělením obvinění a navíc je nyní po společenských změnách hrazena ze státního rozpočtu. Polistopadové právní poměry s důrazem na práva obhajoby rovněž nemálo přispěly ke zhoršení podmínek činnosti orgánů trestního řízení a ke snižování účinnosti jejich aktivit. Problémy nevyřešíme přechodem na adversární způsob řízení. Ty vznikly často právě proto, že jsme začali kontinentální systém opouštět. Např. v Německu nemají obhájci právo účasti na úkonech přípravného řízení, pouze jim to může být umožněno. Mezinárodní konvence zaručují obhajobě možnost výslechu svědků obžaloby, ale to neznamená, že takový výslech musí být umožněn dvakrát, jednou před soudem a předtím ještě v přípravném řízení, jak je tomu

v ČR. Současná úprava je důsledkem toho, že polistopadovou trestní politiku velmi výrazně a úspěšně ovlivňovalo advokátské loby.

Závěrem autor uvádí možnosti zjednodušení a zlevnění řízení: omezení soudní ingerence do přípravného řízení, omezení účasti obhájců v přípravném řízení jen na výsledky obviněných, a to na základě souhlasu orgánu činného v trestním řízení, přiznání procesní platnosti i výsledku svědků a znaleckým posudkům provedeným před sdělením obvinění, zjednodušení podmínek či formy u některých dalších úkonů, např. přibrání znalce zásadně opatřením, převzetí dílčích prvků adversárního procesu, v prvé řadě v tzv. procesní imunity (udělované nejčastěji pachateli s cílem usvědčit ostatní). ■

Číslo 6/98 časopisu Správní právo pokračuje v uveřejňování výběru soudních rozhodnutí ve věcech správních. Jde o pravidelnou přílohu, označenou jako částka 2/98. Tentokrát je celý výběr věnován problematice správního soudnictví ve věcech pobytu cizinců na území ČR (celkem pět rozhodnutí – vesměs jde o rozsudky Městského soudu v Praze). Časopis Správní právo vychází 6x v roce, cena jednotlivých čísel je pouze 19,- Kč, roční předplatné 114,- Kč. Objednávky přijímá firma Vítoš, s. r. o., Suchbátka 169/13, 165 00 Praha 6, tel./fax 209 21 305. ■

Z JUDIKATURY

Důkazy, které byly získány v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud neprovede a nepřihlédne k nim (konkrétně: nezákonný odposlech a magnetofonový záznam telefonního hovoru).

K důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne.

Navrhne-li účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřípustný neprovede.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (konkrétně telefonu) je možný jen v případech a způsobem stanoveným zákonem. Pracovněprávně

ní předpisy záznam ani odposlech telekomunikačního provozu, jehož účastníky jsou zaměstnanci nebo zaměstnavatelé, neumožňují.

Magnetofonovým záznamem telefonického rozhovoru fyzických osob jsou pořizovány zvukové záznamy jejich hlasů, které patří mezi projevy fyzických osob osobní povahy. Takové záznamy mohou být pořizeny nebo použity jen se svolením fyzické osoby (§ 12 odst. 1 obč. zák.). Nedá-li fyzická osoba svolení k záznamu svého hlasu a nejde-li o některý z případů uvedených v ust. § 12 odst. 2 a § 2 obč. zák., kdy svolení není třeba, je pořízení nebo použití takového zvukového záznamu porušením práva na ochranu její osobnosti (srov. ust. § 11 a násl. obč. zák.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 21. 10. 1998 č. j. 21 Cdo 1009/98–56

Uvedeným rozsudkem v právní věci žalobce Ing. J. Š. proti žalované akciové společnosti I. o neplatnost okamžitého zrušení pracovního poměru Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované společnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze z 18. 11. 1997, čj. 16 Co 297/97–37.

Z odůvodnění:

Dopisem ze dne 27. 8. 1996 žalovaná sdělila žalobci, že s ním okamžitě zrušuje pracovní poměr podle § 53 odst. 1 písm. b) zák. práce. Zvláště hrubé porušení pracovní kázně žalobcem spatřovala v „přípravě převzetí obchodů společnosti na vlastní účet, tudíž sabotování jednání ve prospěch společnosti, záměru snížení obrátu společnosti, obcházení svých vedoucích pracovníků ve spojení se zahraničním partnerem a jejich znevažování způsobem, který je v zásadním rozporu s etikou v těchto vztazích“. Uvedeného jednání se měl žalobce dopustit v týdnu od 19. do 25. srpna 1996.

Žalobce se domáhal určení, že uvedené okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné. Žalobu odůvodnil tím, že se porušení pracovní kázně vytýkaného mu v okamžitém zrušení pracovního poměru nedopustil. Popíral, že by připravoval převzetí obchodů společnosti na vlastní účet či dokonce sabotoval jednání ve prospěch žalované. Uvedl, že si není vědom ani skutečnosti, že by obcházel svoje vedoucí pracovníky; měl pouze jednoho nadřízeného (tím byl předseda představenstva žalované), kterého pravidelně informoval o své činnosti.

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 6. 5. 1997 č. j. 25 C 333/96–24 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci náklady řízení. Dospěl k závěru, že okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné, neboť v něm nebyl skutkově vymezen jeho důvod tak, aby jej nebylo možno zaměnit s jiným. V okamžitém zrušení pracovního poměru nebylo podle soudu prvního stupně nikde uvedeno, kterého konkrétního jednání se měl žalobce v týdnu od

19. do 25. 8. 1996 dopustit, a teprve u prvního „ústního“ jednání žalovaná předkládala důkazy, kterými „chtěla všeobecné vymezení konkretizovat a prokázat“. Jednání žalobce uvedené v okamžitém zrušení pracovního poměru soud prvního stupně po provedeném dokazování ani neměl za prokázáno. Důkaz přepisem „diktafonového“ záznamu telefonických rozhovorů mezi žalobcem a Ing. Š. označený žalovanou soud prvního stupně neprovedl, neboť by to podle jeho názoru „jen zbytečně prodlužovalo řízení“.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 11. 1997 č. j. 16 Co 297/97–37 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil s tím, že proti rozsudku je přípustné dovolání „k řešení otázky, zda lze prokazovat tvrzené skutečnosti důkazem opatřeným v rozporu s ústavními právy na ochranu soukromí a tajemství dopravovaných zpráv“. Při rozhodování o věci samé dospěl k závěru, že skutková zjištění soudu prvního stupně opírající se o provedené dokazování neumožňují objasnění okolností, z nichž by bylo možno výkladem dovodit, v jakých konkrétních skutečnostech spatřovala žalovaná důvody okamžitého zrušení pracovního poměru, které v dopise ze dne 27. 8. 1996 vyjádřila „velmi obecně a neurčitě“. Odvolací soud proto pokládá za správný závěr soudu prvního stupně, podle něhož se žalované nepodařilo prokázat, že se žalobce dopustil jednání, které bylo uvedeno v okamžitém zrušení pracovního poměru, a které by zároveň naplňovalo znaky zvláště hrubého porušení pracovní kázně. Provedení důkazu přepisem „diktafonového“ záznamu telefonických rozhovorů mezi žalobcem a Ing. Š., popřípadě reprodukcí tohoto záznamu není podle odvolacího soudu přípustné, neboť záznam byl předsedou představenstva žalované pořízen bez vědomí účastníků nahrávaných telefonických hovorů. Takový postup je podle názoru odvolacího soudu v rozporu s ústavním právem na ochranu soukromí a tajemství dopravovaných zpráv (čl. 10 odst. 2 a čl. 13 Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb.), respektive s právem na ochranu soukromého života a korespondence (čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, uveřejněné pod č. 209/1992 Sb.). Odvolací soud dále zdůraznil, že pouhý záměr převzít obchody společnosti na vlastní účet a snížit obrát společnosti „nelze sám o sobě kvalifikovat jako porušení pracovní kázně, protože pojmovým znakem porušení pracovní kázně je určité jednání, nikoliv nerealizovaná, byť slovně vyjádřená myšlenka“. Rozhodnutí o připuštění dovolání proti svému potvrzujícímu rozsudku odvolací soud odůvodnil tím, že v řešení „otázky použitelnosti důkazu“ opatřeného v rozporu s ústavním právem na ochranu soukromí a tajemství dopravovaných zpráv spatřuje „zásadní právní význam tohoto rozhodnutí“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že použití důkazu záznamem telefonických rozhovorů mezi pracovníky organizace je přípustné. Podle jejího názoru jsou „obecná“ práva pracovníka zaručená ústavou omezena rámcem pracovní smlouvy a zákoníkem práce. Svého práva se žalobce

v soudním řízení „fakticky vzdal“, potvrdil správnost formulací uvedených v přepisu záznamu a nenavrl soudu, aby důkaz (který byl získán náhodou v důsledku poruch starého typu pobočkové ústředny) nebyl přípustěn. Dovolatelka dále namítá, že občanský soudní řád nikde nestanoví, že nejsou přípustné důkazy „ve smyslu hodnocení odvolacího soudu“. Podle jejího názoru „v rámci volného hodnocení důkazů a materiální pravdy“ takový důkaz použitelný je. Tak, jako smí zaměstnavatel „otevírat poštu s názvem organizace, i pokud je určena jeho zaměstnancům“, je podle dovolatelky oprávněn i „monitorovat“ telefonické hovory svých zaměstnanců, aby mohl chránit svá práva a práva ostatních zaměstnanců. Skutečnost, že zaměstnanci hovoří z aparátů v majetku svého zaměstnavatele, který telefonický hovor platí, podle názoru dovolatelky „omezuje práva na ochranu přepravovaných zpráv zaměstnance z hlediska ústavního práva na ochranu vlastnictví, a to v tomto případě zaměstnavatele“. Dovolatelka dovozuje, že zpráva uskutečněná za uvedených podmínek je vlastnictvím zaměstnavatele, který s ní může volně nakládat a může ji použít i v rámci pracovněprávního sporu; v jiném případě „by to znamenalo nucené omezení vlastnických práv zaměstnavatele“. Jako další důvod svého dovolání dovolatelka označila „posuzování otázky tzv. záměru“. Domnívá se, že „záměr byl nejen vyjádřen, ale i uskutečněn“, jak bylo prokázáno výpovědí Ing. F. „o datech v počítačích odpovídajících záměru“. Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se žaloba zamítá.

Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Protože z důvodu „posuzování otázky tzv. záměru“ žalobce převzít obchody společnosti na vlastní účet a snížit obrát společnosti přípustnost dovolání založena nebyla, dovolací soud přezkoumal rozsudek odvolacího soudu jen z hlediska dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., a to v právní otázce, k jejímuž řešení bylo dovolání připuštěno odvolacím soudem.

Dokazování, které soud v občanském soudním řízení provádí zásadně při jednání (§ 122 odst. 1 o. s. ř.), slouží ke zjištění skutkového stavu věci, na jehož základě soud rozhoduje o věci samé (§ 153 odst. 1 o. s. ř.). Zákon účastníkům stanoví povinnost označit důkazy k prokazování svých tvrzení, ale zároveň dává soudu oprávnění rozhodovat o tom, které z navrhovaných důkazů provede (§ 120 odst. 1 o. s. ř.). Soud je tedy oprávněn posoudit důkazní návrhy účastníků a rozhodnout o tom, které z označených důkazů provede a které nikoli. Ve věcech uvedených v ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř. (jde převážně o tzv. nesporná řízení) je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány; v jiných věcech může provést jiné než účastníky navržené důkazy v případech, kdy potřeba jejich provedení ke zjištění skutkového stavu vyšla v řízení najevo (srov. § 120 odst. 2 a odst. 3, větu první o. s. ř.).

Důkazy soudu hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.). Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti a posléze hodnota pravdivosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou pro zjištění skutkového stavu upotřebitelné). Důkazy, které jsou pro rozhodnutí bezvýznamné, se dále nezabývá. Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá soud, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné). K důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne. Opačný postup soudu by měl za následek, že porušení obecně závazného právního předpisu by bylo promítnuto do skutkového stavu věci zjištěného soudem, a tím i do rozhodnutí vydaného na jeho základě. Přihlédnutím k nezákonným důkazům (tím, že by o ně opřel svá skutková zjištění) by tak soud zatížil řízení vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti pak soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli.

Hlediska závažnosti (důležitosti) důkazů pro rozhodnutí a jejich zákonnosti soud uplatňuje i při rozhodování o provedení důkazů navržených účastníky řízení ve smyslu ustanovení § 120 odst. 1, věty druhé o. s. ř. Nemělo by totiž význam provádět důkazy označené účastníky, o nichž by bylo předem známo, že k nim nebude možné při hodnocení všech důkazů podle ustanovení § 132 o. s. ř. přihlídnout. Soud proto neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné).

Při posuzování důkazů navržených účastníky z hlediska jejich zákonnosti je třeba rovněž přihlídnout k ustanovení čl. 90, věty první Ústavy České republiky, podle něhož jsou soudy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Ustanovení § 2 o. s. ř. ukládá soudům též povinnost zaměřovat svou činnost k tomu, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob. Z těchto ustanovení upravujících hlavní poslání soudů, obsah jejich činnosti v občanském soudním řízení a předmět a účel

občanského soudního řádu vyplývá nejen úkol soudů zajišťovat spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, které byly porušeny nebo jsou ohroženy, ale též jejich povinnost postupovat v řízení, jímž je tato ochrana zabezpečována tak, aby samy svou činností práva fyzických a právnických osob neporušovaly a porušování jejich práv v řízení zamezovaly. Má-li být občanské soudní řízení jednou ze záruk zákonnosti sloužící jejímu upevňování a rozvíjení (§ 3, věta první o. s. ř.), nelze připustit, aby při činnosti soudů, kterou je zajišťována ochrana práv fyzických a právnických osob, docházelo k porušování nebo k využívání porušení jiných práv těchto osob.

Navrhne-li proto účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením nebo opatřením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřípustný neprovede.

V posuzované věci žalovaná navrhla provedení důkazu magnetofonovým záznamem telefonických rozhovorů mezi žalobcem a dalším zaměstnancem žalované Ing. Š. pořízených bez jejich vědomí, jehož přepis předložila soudu. Tímto důkazem hodlala prokázat důvod k okamžitému zrušení pracovního poměru se žalobcem uvedený v jejím dopise ze dne 27. 8. 1996.

Podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky a publikované pod č. 2/1993 Sb. (dále jen „Listiny“) každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Čl. 13 Listiny stanoví, že nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. Podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod uveřejněné pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Evropská úmluva“), která je ratifikovanou a vyhlášenou mezinárodní smlouvou o lidských právech a základních svobodách, již je Česká republika vázána a jež je bezprostředně závazná a má přednost před zákonem (čl. 10 Ústavy České republiky), každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence (srov. též čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech publikovaného pod č. 120/1976 Sb.).

Z uvedených ustanovení vyplývá zákaz porušování tajemství dopravovaných zpráv (korespondence), včetně zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu je možný jen v případech a způsobem stanoveným zákonem. Takovým zákonem je v českém právním řádu zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

(trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, který upravuje postup orgánů činných v trestním řízení (srov. ustanovení § 88 tohoto zákona). Pracovněprávní předpisy záznam ani odposlech telekomunikačního provozu, jehož účastníky jsou zaměstnanci nebo zaměstnavatelé, neumožňují. Právní názor žalované, podle něhož jsou „obecná“ práva pracovníka na tajemství zpráv dopravovaných telefonem zaručená ústavou omezena „rámcem pracovní smlouvy a zákoníkem práce“, proto není správný.

Zprávami podávanými telefonem ve smyslu čl. 13 Listiny a korespondencí ve smyslu čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy mohou být i zprávy komunikované zaměstnancem v telefonickém hovoru jinému zaměstnanci prostřednictvím telekomunikačního zařízení jejich zaměstnavatele. Zaměstnavatel není oprávněn takové telefonické hovory bez souhlasu hovořících zaměstnanců či alespoň jejich předchozího upozornění odposlouchávat nebo – jak uvádí dovolatelka – „monitorovat“, a to ani v případě, že zprávy v těchto hovorech podávané se týkají jeho zájmů. Tento závěr podporuje i ustálená judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, z níž vyplývá, že telefonické hovory uskutečněné z pracoviště mohou být zahrnuty v pojmech „soukromý život“ a „korespondence“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy (srov. např. rozsudek tohoto soudu ze dne 25. 3. 1998 ve věci Kopp proti Švýcarsku publikovaný v časopise Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva č. 2/1998, str. 30) a že odposlouchávání telefonických hovorů zaměstnance zaměstnavatelem je nepřijatelné, nebyli-li zaměstnanec upozorněn, že hovory vedené v interním telekomunikačním systému zaměstnavatele podléhají odposlouchávání, a důvodně očekával při těchto hovorech soukromí (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997 ve věci Halfordová proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, přílohovém sešitu XIV., str. 21). V rozsudku ve věci A. proti Francii z roku 1993 dospěl Evropský soud pro lidská práva k závěru, že telefonický rozhovor neztrácí svůj soukromý charakter tím, že se jeho obsah týká nebo může týkat veřejného zájmu [srov. Čapek, J.: Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva, Praha 1995, str. 71 a Čapek, J.: Z rozhodnutí Evropského soudu a Evropské komise pro lidská práva (Ochrana soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence) – část VII., Právní praxe č. 7/1995, str. 430–432]. Platí-li posléze uvedený závěr pro telefonické hovory týkající se svým obsahem veřejného zájmu, pak obdobně platí i pro telefonické rozhovory, jejichž obsah se týká nebo může týkat soukromého zájmu jiné osoby (např. zaměstnavatele zaměstnanců vedoucích telefonický hovor).

Za správnou není možné považovat úvahu dovolatelky o tom, že z jejího vlastnického práva k telekomunikačnímu zařízení vyplývá i její vlastnictví ke zprávám, které jsou prostřednictvím tohoto zařízení podávány. Zprávy dopravované tele-

fonem nelze považovat za majetek, který by mohl být předmětem vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny a se kterým by mohl vlastník telekomunikačního zařízení, jehož prostřednictvím jsou telefonické zprávy komunikovány, nakládat. Zákaz seznamovat se s telefonickými zprávami jiných osob a jakkoli s nimi disponovat vztahující se i na vlastníka telekomunikačního zařízení proto nelze považovat za nucené omezení jeho vlastnického práva (čl. 11 odst. 4 Listiny). Povinnost zaměstnavatele respektovat tajemství zpráv dopravovaných jeho telekomunikačním zařízením i v případě, kdy tohoto zařízení použil zaměstnanec k účelům nesouvisejícím s plněním jeho pracovních úkolů, přitom zaměstnavatele nijak nezabavuje práva na ochranu jeho majetku. Zaměstnavatel je oprávněn domáhat se po zaměstnanci náhrady škody, která mu vznikla zneužitím jeho telekomunikačního zařízení, podle ustanovení pracovněprávních předpisů (srov. § 172 a násl. zák. práce).

Nelze též přehlédnout, že magnetofonovým záznamem telefonického rozhovoru fyzických osob jsou pořizovány zvukové záznamy jejich hlasů, které patří mezi projevy fyzických osob osobní povahy. Takové záznamy ovšem mohou být podle ustanovení § 12 odst. 1 obč. zák. pořízeny nebo použity jen se svolením fyzické osoby. Nedá-li fyzická osoba svolení k zaznamenání svého hlasu a nejde-li o některý z případů uvedených v ustanovení § 12 odst. 2 a 3 obč. zák., kdy jejího svolení není třeba, je pořízení nebo použití takového zvukového záznamu porušením práva na ochranu její osobnosti (srov. ustanovení § 11 a násl. obč. zák.).

Není možné souhlasit ani s námitkou dovolatelky, že žalobce se svého práva v soudním řízení „fakticky vzdal“ a nenavrhł soudu, aby důkaz magnetofonovým záznamem jeho telefonického rozhovoru s Ing. Š. nebyl připuštěn. Z obsahu spisu (viz protokol o jednání konaném u soudu prvního stupně dne 4. 3. 1997) je naopak zřejmé, že žalobce se proti použití uvedeného důkazu v řízení ohradil.

Z uvedeného vyplývá, že důkaz magnetofonovým záznamem telefonických rozhovorů mezi žalobcem a Ing. Š. provedeným bez jejich vědomí byl žalovanou opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jeho pořízením došlo k porušení práv obou účastníků telefonických rozhovorů. Právní názor odvolacího soudu, podle něhož provedení tohoto důkazu není přípustné, je proto správný. Správný je proto z hlediska uplatněného dovolacího důvodu i napadený rozsudek odvolacího soudu. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. nebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 1, části věty před středníkem o. s. ř. zamítl.

Rozhodnutí zaslal JUDr. Lubomír Velc, advokát, Praha

Právní věta redakce. Odůvodnění upraveno pro publikační účely. ■

K některým otázkám advokátního tarifu

I. Ustanovený obhájce nemá v rámci hotových výdajů nárok na stravné.

II. I náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas uvědoměn – § 14 odst. 2 adv. tar., se odměna ustanoveného obhájce při právní službě, poskytnuté po 1. 10. 1997, snižuje o 10 %.

III. Odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného obhájce jsou částky nárokové, o nichž se rozhoduje jen na základě návrhu obhájce a jen do výše, kterou obhájce požadoval. To platí nejen pro výslednou částku, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám. Zákaz reformationis in peius je pak třeba aplikovat i ve vztahu k jednotlivým položkám, které soud prvního stupně obhájci přiznal a které obhájce svou stížností nenapadl. Nelze tedy případná zjištěná pochybení v dílčích položkách kompenzovat a následně uvedený zákaz aplikovat až ve vztahu k celkové částce obhájci přiznané.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích z 24. 11. 1998, č. j. 4 Po 74/98–67

Tímto usnesením krajský soud ke stížnosti obhájce proti usnesení o přiznané odměně hotových výdajů zrušil usnesení Okresního soudu ve Strakoniciích z 26. 10. 1998, č. j. 1 T 172/98–59 co do přiznané odměny a jízdného autobusem. Co do zbytku požadované a nepřiznané částky (stravné) stížnost obhájce zamítl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením Okresní soud ve Strakoniciích rozhodl o přiznání odměny a hotových výdajů obhájci Mgr. J. S. za poskytnutou právní pomoc.

Proti tomuto usnesení podal obhájce v zákonné lhůtě stížnost. Namíтал v ní mj., že mu nebylo přiznáno dvakrát stravné po 52,- Kč. K tomu uvedl, že podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, není-li dohodnuto jinak, řídí se výše cestovních náhrad a tedy i stravného zákonem č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách. Poukaz na ust. § 1 odst. 1 písm. d) cit. zákona v úplném znění (č. 201/1998 Sb.) nepovažuje za případný, neboť novela tohoto ustanovení (zákon č. 125/1998 Sb.) jednak nabyla právní moci teprve 1. 7. 1998, zatímco stravné je účtováno za dny 15. 5. 1998 a 5. 6. 1998, jednak odkaz v § 13 odst. 4 advokátního tarifu je tzv. lex specialis.

Okresní soud nepřiznání obhájci jím účtovaného stravného odůvodnil tím, že podle § 1 zák. č. 201/1998 Sb. (úplné znění zák. č. 119/1992 Sb., o cestovních

náhradách) nelze advokáta podřadit ani pod jedno písmeno citovaného ustanovení, kterým jsou vymezeny osoby mající nárok na cestovní výdaje.

Přestože nepřiznání stravného ustanovenému obhájci je třeba považovat za rozhodnutí správné, nelze souhlasit s uvedenou argumentací. Okresní soud totiž rozhodoval podle zákona účinného od 1. 7. 1998, zatímco obhájce účtoval stravné za dny 15. 5. 1998 a 5. 6. 1998, tedy za měsíce předcházející účinnosti novelizovaného zákona.

Problematiku stravného je třeba řešit především výkladem ustanovení § 13 odst. 1, 3 a 4 advokátního tarifu. Podle těchto ustanovení, která jsou nadepsána jako „náhrada hotových výdajů“, advokátu náleží náhrada hotových výdajů **účelně vynaložených** v souvislosti s poskytováním právní služby, **zejména** na soudní a jiné poplatky, **cestovní výdaje**, poštovní, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie (odst. 1). Nedohodli-li se advokát s klientem na jiné paušální částce jako náhradě **výdajů na vnitrostátní poštovní, místní hovorné a přepravné**, činí tato částka 75 Kč na jeden úkon právní služby (odst. 3). Není-li o výši cestovních výdajů dohodnuto jinak, řídí se výše této náhrady právními předpisy **o cestovních náhradách** (odst. 4 – hned poté následuje odkaz na zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění zák. č. 44/1994 Sb.).

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že pro přiznání náhrady cestovních výdajů ustanovenému obhájci je rozhodující zjištění, že byly vynaloženy účelně ve smyslu § 13 odst. 1 advokátního tarifu. Tak bylo ostatně judikováno již v minulosti (srov. např. rozh. č. 3/1995 Sb. rozh. trest.), kde byl zaujat i názor, že použití osobního motorového vozidla advokátem v souvislosti s poskytováním právní pomoci zejména do míst, která nejsou totožná s městem, kde má sídlo advokátní kancelář, je třeba považovat za účelně vynaložené cestovní výdaje. V odůvodnění publikovaného rozhodnutí bylo rovněž uvedeno, že **podle právních předpisů o cestovních náhradách se počítá pouze výše úhrady cestovních výdajů**.

S tímto naposledy uvedeným právním názorem (Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 8 To 3/94) se krajský soud bezesbuzkyk totožnil. Přes rozdílnou terminologii použitou v § 13 advokátního tarifu (cestovní výdaje, místní přepravné) je třeba vycházet z toho, že při úvaze, zda ustanovenému obhájci náleží i náhrada cestovních výdajů, je vždy třeba vycházet z toho, zda jde o náhradu hotových výdajů **účelně vynaložených** v souvislosti s poskytnutím právní služby. Odkaz v § 13 odst. 4 advokátního tarifu na zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění zákona č. 44/1994 Sb., je pouze vodítkem pro způsob výpočtu cestovních výdajů, které obhájce účtuje při použití silničního motorového vozidla v souvislosti s poskytováním právní pomoci, zejména pak do míst, která jsou rozdílná od sídla jeho advokátní kanceláře. Citovaný zákon o cestovních náhradách uvedený tzv. pod čarou a v návaznosti na text advokátního tarifu však není a ani

nemůže být přímou součástí advokátního tarifu. Jde pouze o odkaz na speciální ustanovení, v němž je zakotven postup při výpočtu cestovních výdajů právě a jen při použití silničního motorového vozidla.

Při takovém výkladu pak ani nevzniknou problémy, zda při výpočtu cestovních výdajů po 1. 7. 1998 lze novelizovaný zákon o cestovních náhradách vůbec použít. Podle současného znění § 1 zák. č. 201/1998 Sb. by totiž nebylo možno advokáta zařadit mezi osoby, na které se tento zákon vztahuje a které mají nárok na cestovní výdaje.

Z těchto podstatných důvodů nelze při stanovení náhrady hotových výdajů účelně vynaložených ustanoveným obhájcem v souvislosti s poskytnutím právní služby uvažovat o přiznání dalších nároků, které podle zákona o cestovních náhradách „zaměstnanci“ náleží. Pokud by ustanovený obhájce např. požadoval v rámci náhrady hotových výdajů úhradu jízdného veřejným dopravním prostředkem do místa, které není totožné se sídlem jeho advokátní kanceláře, pak by soud nepostupoval podle zákona o cestovních náhradách, nýbrž podle § 13 advokátního tarifu. Náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby je totiž v odst. 1 tohoto ustanovení vymezena jen demonstrativně (arg. slovem „zejména“), proto by obhájci bylo možno přiznat při splnění základních podmínek i výdaje další.

Za takové výdaje však nelze považovat stravné podle zákona o cestovních náhradách. Poskytuje-li obhájce právní službu, není rozhodné, zda tak činí v sídle své advokátní kanceláře nebo mimo ně. V tom i onom případě se přece obvykle stravuje, a nelze proto dovozovat, že by v prvním případě na stravné nárok neměl, zatímco ve druhém případě ano. Podstatné ovšem je, že úprava stravného v zákoně o cestovních náhradách se na něho nevztahuje.

Dílčího pochybení se okresní soud dopustil při stanovení náhrady ustanovenému obhájci za promeškaný čas, když mu přiznal 250,- Kč za promeškaný čas v souvislosti s dostavením se dne 8. 6. 1998 k výslechu svědkyně L. P., který se však nekonal.

Podle § 14 odst. 2 advokátního tarifu advokátu sice náleží náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby ve výši jedné poloviny mimosmluvní odměny za dostavení se k jednání, které se nekonalo, aniž byl o tom advokát včas předem vyzooměn, avšak i v tomto případě při stanovení takové odměny měl aplikovat § 15a novely advokátního tarifu (vyhl. č. 235/97 Sb.), podle něhož mimosmluvní odměna za úkony právních služeb, které advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení poskytl po 1. říjnu 1997, se snižuje o 10 %. Pak ovšem měl okresní soud ustanovenému obhájci přiznat náhradu jen ve výši 225,- Kč, což je přesně polovina z mimosmluvní odměny 500,- Kč snižené o 10 % na 450,- Kč.

Uvedené pochybení však krajský soud nemohl napravit, aniž by porušil ustanovení § 150 odst. 1 tr. ř. Podle něho orgán rozhodující o stížnosti nemůže z je-

jího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.

Krajský soud rozhodoval pouze ke stížnosti ustanoveného obhájce, a nemohl proto napadené usnesení změnit v jeho neprospěch. Jestliže v minulosti bylo judikováno (srov. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 4 Tz 8/95), že odměna a náhrada hotových výdajů ustanoveného obhájce jsou částky nárokové, takže lze rozhodovat jen na základě návrhu obhájce a jen do výše, kterou obhájce požadoval, což platí nejen pro výslednou částku, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám vztahujícím se k odměně a náhradě hotových výdajů, pak je třeba zákaz reformationis in peius aplikovat i ve vztahu k jednotlivým položkám, které soud prvního stupně obhájci přiznal a které obhájce svou stížností nenapadl. Jinými slovy řečeno nelze případně zjištěná pochybení v dílčích položkách kompenzovat a následně uvedený zákaz aplikovat až ve vztahu k celkové částce obhájci přiznané.

Právní věta redakce

*Pozn. redakce: V č. 2/99 jsme na str. 63–64 otiskli usnesení Městského soudu v Praze z 26. 5. 1998 sp. zn. 8 To 220/98, v němž je vysloven názor, že **ustanovený obhájce má nárok na stravné podle obecných předpisů**. Otiskujeme nyní opačné rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, s tím však, že je považujeme za problematické. Bylo by žádoucí, aby se v rámci své věcné působnosti k této otázce vyslovil Nejvyšší soud ČR. ■*

K otázce zápisu organizační složky podniku mimo území ČR do obchodního rejstříku

Nelze zamítnout návrh na zápis odštěpného závodu, nebo jiné organizační složky podniku (§ 7, odst. 1, 2 obchodního zákoníku), do obchodního rejstříku pouze z toho důvodu, že jeho sídlo je mimo území České republiky.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 1998, č. j. 5 Cmo 194/98

Z odůvodnění:

Usnesením krajského obchodního soudu bylo vyhověno návrhu na zápis změny týkající se statutárního orgánu, byl však zamítnut návrh na zápis organizační jednotky společnosti do obchodního rejstříku s odůvodněním, že podle platné právní úpravy není možné do obchodního rejstříku zapsat organizační složku založenou mimo území České republiky.

Proti tomuto usnesení podala společnost včas odvolání, ve kterém namítala, že platně založila ve Slovenské republice svůj odštěpný závod, dle platné úpravy musí být tento odštěpný závod zapsán v obchodním rejstříku. Tvrdila, že tento odštěpný závod lze do obchodního rejstříku zapsat a navrhla změnu usnesení v napadené části a vyhovění návrhu.

Vrchní soud přezkoumal usnesení krajského obchodního soudu v odvoláním napadené části, to je v odstavci II. výroku, pokud jím byl návrh zamítnut, přezkoumal i řízení, které vydání usnesení předcházelo a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Podle ust. § 28, odst. 1, písm. f) obchodního zákoníku se do obchodního rejstříku zapisují tyto údaje: označení, sídlo a předmět podnikání (činnosti) odštěpného závodu nebo jiné organizační složky podniku (§ 7, odst. 2), jméno vedoucího a jeho bydliště. Podle ust. § 7, odst. 1, 2 téhož zákona je odštěpný závod organizační složka podniku, která je jako odštěpný závod zapsána v obchodním rejstříku. Při provozování odštěpného závodu se užívá obchodního jména podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod. Obdobné postavení jako odštěpný závod má i jiná organizační složka, jestliže zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku.

Dle tvrzení společnosti založila společnost usnesením valné hromady (bez uvedení data a předložení zápisu o jejím konání) odštěpný závod. Tento odštěpný závod má sídlo ve Slovenské republice, kde byl i zapsán jako odštěpný závod společnosti do slovenského obchodního rejstříku Okresním soudem v Košicích. Odštěpný závod dle platné právní úpravy nemá právní subjektivitu, není částí subjektu, ale částí jeho podniku. Předpokládá tedy existenci hlavního závodu, od kterého je teritoriálně oddělen, sídlí v jiném místě. Vzhledem k tomu, že neexistuje právní předpis, který by zakazoval zřízení odštěpného závodu společností se sídlem v jiném státě, není důvod nevyhovět návrhu na zápis takového odštěpného závodu do obchodního rejstříku, pokud tomu nebrání jiné okolnosti. Společnost předložila výpis z obchodního registru vedeného Okresním soudem v Košicích, tedy listinu, která má charakter veřejné listiny, ze které lze dovodit, že existence odštěpného závodu není v rozporu s předpisy Slovenské republiky, tedy státu, na jehož území odštěpný závod sídlí. Nelze tedy odmítnout zapsání odštěpného závodu do obchodního rejstříku z toho důvodu, že jeho sídlo je mimo území České republiky.

Společnost však dosud nepředložila zápis o konání valné hromady, na které měl být odštěpný závod založen.

Vrchní soud proto usnesení krajského obchodního soudu v napadené části zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, ve kterém bude zkoumat, zda jsou splněny ostatní podmínky pro zápis odštěpného závodu do obchodního rejstříku (§ 221, odst. 1, 2 o. s. ř.).

Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil Mgr. Jan Skřípský, advokát v Ostravě

***K otázce právní subjektivity Pozemkového fondu ČR
K otázce vztahu restitučních zákonů a obecných právních předpisů
K aplikaci ust. § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb.***

1. Pozemkový fond České republiky, v důsledku účinnosti zákona č. 569/1991 Sb. dnem 1. 1. 1992, má právní subjektivitu i v občanskoprávních vztazích a je tedy dnem svého vzniku rovněž způsobilý k právním úkonům.

2. Česká republika (stát) je způsobilá být účastníkem řízení a samostatně jednat před soudy, je-li správně označena státním orgánem, jehož se věc týká.

3. Jestliže žalující i zůstavitelka mohly i v tzv. rozhodném období uplatnit vlastnické právo k nemovitostem bez restitučních zákonů, nelze připustit, aby restituční zákony absolutně vyloučily použití např. občanského zákoníku (§ 126 ObčZ). Lex specialis má sice přednost, avšak pokud lex generalis umožňuje upravit žalobní petit jiným způsobem, nelze v takovém případě vyloučit aplikaci obecné právní úpravy. V opačném případě by totiž restituční zákon odňal právní ochranu někomu, kdo tuto ochranu dříve měl, čímž by nastolil křivdu další.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 1. 1998, sp. zn. 17 Co 534/97

Z odůvodnění:

Okresní soud určil, že V. W., nar. 28. 9. 1890, naposledy bytem B. u T. čp. 26, byla ke dni své smrti, tj. 18. 3. 1970 výlučnou vlastnící pozemků, nyní zapsaných v katastru nemovitostí pod par. číslem 256, 344, 356/1, 356/2 a 395, vše v katastrálním území B. u T., o celkové výměře 21 ha, 53 arů, 58 m². Žalovanému uložil nahradit žalující náklady řízení ve výši 5 065,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Okresní soud jednak shledal naléhavý právní zájem žalující na podání určovací žaloby [§ 80 písm. c) o. s. ř.], vzhledem k zápisu vlastnického práva zůstavitelky do katastru nemovitostí a zahájení řízení o tzv. dodatečném projednání dědictví po zůstavitelce u Městského soudu v Brně vedeném pod sp. zn. 59 D 1292/94. Uzavřel, že žalovaný je pasivně legitimován jednak v této věci jménem České republiky (§ 17 zákona č. 229/1991 Sb., zákon č. 569/1991 Sb.), protože je určen ke správě pozemků ve vlastnictví České republiky. Zápis vlastnického práva v evidenci (katastru) nemovitostí, svědčící z jedné poloviny České republiky, byl pak proveden bez právního důvodu. Zůstavitelka se svého vlastnictví nikdy nevzdala, a proto se může její dědička, pozůstalá dcera, domáhat určení vlastnického práva k pozemkům občanskoprávní žalobou.

Žalovaný v odvolání navrhl, aby krajský soud změnil rozsudek soudu prvního stupně a žalobu zamítl. Znovu tvrdil, že není ve věci pasivně legitimován. Aby mohl pozemky státu spravovat, musí být stát jejich vlastníkem, což je sporným. Žaloba musí proto směřovat proti České republice. Nepokládal rovněž za správné, aby byl umožněn postup podle obecných předpisů, když existuje náprava podle předpisu speciálního, kterým je zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (dále zákon o půdě). Stát převzal pozemky bez právního důvodu [§ 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě] a bylo možné domáhat se vydání věci. Ze speciální úpravy restitučních předpisů plyne, že pro subjekty, na které se tyto zákony vztahují, platí zvláštní režim, a to pokud se jedná o lhůty k uplatnění nároku, tak i z hlediska formy uplatnění. Žalující měla postupovat podle zákona o půdě a příslušným k rozhodnutí je pozemkový úřad. Určovací žaloba pak obchází postup stanovený restitučními zákony. Vyslovil obavu, že v případě zamítnutí nároku pozemkovým úřadem, mohla by se oprávněná osoba domáhat vlastnického práva u obecného soudu podle obecných předpisů.

Žalující navrhla, aby krajský soud rozsudek okresního soudu potvrdil. Závěry okresního soudu ohledně pasivní legitimace žalovaného i oprávněnosti určovací žaloby pokládá za správné. Upozornila, že postup podle zákona o půdě sice zvolila, ale pozemkový úřad jejimu nároku nevyhověl s odkazem na postup podle obecných právních předpisů.

Krajský soud projednal odvolání při veřejném zasedání a dospěl k závěru, že rozsudek okresního soudu je správný.

Předpokladem úspěšnosti žaloby na určení, zda existuje právní vztah nebo právo je, aby účastníci řízení měli věcnou legitimaci a že na určení je naléhavý právní zájem. I krajský soud je přesvědčen, že v rozhodované věci je dán právní zájem na určovací žalobě [§ 80 písm. c) o. s. ř.], protože se jedná o žalobu charakteru preventivního. Žalobou bude vyřešen stav právní nejistoty ve vlastnických vztazích vzniklý na základě nepřesného postupu při evidenci nemovitostí. Tímto postupem se zamezí i budoucím sporům účastníků. Dospěl-li okresní soud k závěru, že žaloba na určení splňuje předpokládané požadavky stanovené procesním předpisem, mohl žalobu přezkoumat i po stránce věcné.

Žalující, právní nástupkyně a dědička své matky V. W., je nepochybně aktivně legitimována k zahájení řízení a vedení sporu. I v odvolacím řízení však žalovaný zpochybňuje svoji pasivní legitimaci v této věci.

Pozemkový fond České republiky nabyl právní subjektivity dne 1. 1. 1992, kdy nabyl účinnosti zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky (§ 1 odst. 1, § 18 cit. zákona). Pozemkový fond je právnickou osobou (§ 18 ObčZ) zapsanou do obchodního rejstříku, mající tedy právní subjektivitu v občansko-právních vztazích. Má tedy i způsobilost k úkonům právním, získanou opět dnem svého vzniku. Ve smyslu ustanovení § 17 odst. 1 zákona o půdě ke stejnému da-

tu přešla na žalovaného i správa nemovitostí ve vlastnictví České republiky uvedených v § 1 odst. 1 zákona o půdě, i když toto vlastnické právo je mezi účastníky sporným. Tím, že žalobce upřesnil označení žalovaného a označil řádně též státní orgán, jehož se věc týká, splnil požadavky žaloby, tj. řádného návrhu (§ 43 odst. 1, § 79 odst. 1 o. s. ř.) a tím i dodržel podmínky řízení. Česká republika (stát) je způsobilá být účastníkem řízení a samostatně jednat před soudy, je-li správně označena státním orgánem, jehož se věc týká. Tím žalovaný nepochybně je.

Takzvané restituční zákony, tedy i zákon o půdě, jsou vůči předpisům občanskoprávním zákony speciálními. Mají mít tedy z důvodu své speciality přednost při aplikaci (S 34/93). I Ústavní soud se zabýval specialitou restitučních předpisů a dospěl k závěru, že restituční zákon je třeba chápat vždy jako *lex specialis* (nálezn. sp. zn. ÚS 154/95, Sbirka nálezů a usnesení, svazek 5). Nelze však připustit, aby restituční zákony absolutně vyloučily použití třeba občanského zákoníku (§ 126 ObčZ). Speciální zákon má sice přednost, ale pokud obecný předpis umožní upravit žalobní petit jiným způsobem, není vyloučeno použití obecné právní úpravy. Ostatně žalující i zůstavitelka mohly i v tzv. rozhodném období uplatnit vlastnické právo bez restitučních zákonů. Souhlasit s názorem odvolatele by znamenalo, že restituční zákon odňal právní ochranu někomu, kdo tuto ochranu dříve měl, čímž nastolil křivdu další.

Žalující prokázala způsob nabytí vlastnického práva zůstavitelkou podle zákonných ustanovení platných v době před účinností občanského zákoníku č. 141/1950 Sb. (§ 562 ObčZ), vlastnické právo bylo zapsáno do veřejných knih (§ 431 ObčZ) a ona sama do své smrti neučinila žádný právní úkon, kterým by vlastnictví k pozemkům převedla na třetí osobu. Knihovní vložka číslo 155 pozemkové knihy pro katastrální území B. u T. nebyla vlastnický změněna, a proto ani příslušné středisko geodezie nemělo právo při zakládání evidence právních vztahů k nemovitostem vyznačit vlastnictví k jedné polovině na stát. Nabídky bezplatného odevzdání majetku do vlastnictví státu, sepsané v B. dne 11. a 15. března 1963 s nezletilým V. K. a P. K., neobsahují ani pozemky, o které se v této věci rozhoduje. Zůstavitelka nabyla vlastnické právo k nemovitostem způsobem v § 132 odst. 1 ObčZ uvedenými a byla ke dni úmrtí jejich vlastnicí (§ 460 ObčZ). Žalovaný důkaz opaku nenabídl.

Z těchto důvodů krajský soud podle § 219 o. s. ř. rozsudek okresního soudu potvrdil včetně výroku o náhradě nákladů řízení. Pouze zpřesnil označení parcel tak, aby odpovídalo současnému a skutečnému stavu v katastru nemovitostí. Kromě lesní půdy č. 256 jsou totiž zbývající pozemky dosud označeny původními katastrálními čísly pozemkového katastru.

Ve smyslu § 206 o. s. ř. připustil krajský soud na návrh žalobce částečné zpětvení žaloby ohledně určení výměry pozemků. Katastrální operáty předložené k důkazu nemají u jednotlivých parcel shodné výměry a liší se i od výměry, kte-

rou uvedlo státní notářství v rozhodnutí o potvrzení nabytí dědictví. Ostatně způsob označení parcel ve výroku již odpovídá dostatečným způsobem údajům v katastru (§ 37 odst. 1 vyhlášky č. 190/1996 Sb.).

Dále odvolací soud rozhodl o náhradě nákladů řízení v odvolacím řízení.

Poznámka:

Vzhledem k závažnosti právní problematiky, která se podává z výše citovaného rozhodnutí odvolacího soudu, považují za vhodné citovat k této věci alespoň dva (shodné) právní názory z řad odborníků na pozemkové právo, resp. restituční předpisy. Především jde o názor Doc. Dr. Ivany Průchové, CSc., prezentovaný v její monografii – *Restituce majetku podle zákona o půdě*. Jmenovaná autorka v této práci k problematice aplikace restitučního titulu ztráty vlastnictví na základě převzetí nemovitostí bez právního důvodu, subsumovaného v ustanovení § 6 odst. 1 písm. p) zákona o půdě, mj. uvádí: „Vztah zákona o půdě a občanského zákoníku v oblasti restitucí však v žádném případě není možno označit za vztah jednoznačný a jasný. V tomto směru je nejčastěji diskutován problém, zda je možné, zejména v případech spadajících pod právní režim § 6 odst. 1 zákona o půdě, podle něhož budou vydány nemovitosti oprávněným osobám tehdy, pokud přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu „bez právního důvodu“, postupovat pouze podle zákona o půdě nebo zda je možný i postup podle občanského zákoníku. V situaci, kdy se prokáže, že osoba odlišná od vlastníka užívá pozemky (stavební nemovitosti), aniž k tomu má právní titul, je třeba respektovat, že přicházejí v úvahu v zásadě následující varianty:

a) zákon o půdě je jediným předpisem, který lze jako zákon speciální aplikovat, neboť obsahuje speciální restituční titul (...) týkající se nabytí nemovitostí bez právního důvodu a je tedy překážkou uplatnění občanskoprávního postupu,

b) zákon o půdě lze aplikovat na případy, kdy je možné docílit nápravy ve sporu o vlastnictví takových pozemků (nemovitostí) podle obecné občanskoprávní úpravy,

c) zákon o půdě nelze aplikovat na případy, kdy je možné docílit nápravy ve sporu o vlastnictví takových pozemků (nemovitostí) podle obecné občanskoprávní úpravy“.

Sama autorka se pak kloní k variantě sub b) s tím, že tento postup přichází v úvahu tam, kde „neexistuje žádná listina, rozhodnutí, případně zákonné ustanovení (v případě přechodu majetku na státu nebo jinou právnickou osobu ex lege), které by odůvodňovaly závěr, že stát nebo jiná právnická osoba vlastnické právo nabyla. S takovými případy se lze setkat např. v souvislosti se zakládáním evidence nemovitostí, kdy v řadě případů došlo k zapsání konkrétních nemovitostí na listy vlastnictví státu nebo jiné právnické osoby, která se k takovému majetku následně jako vlastník chovala. V těchto případech, pokud byl nárok uplat-

něh podle zákona o půdě, lze jej podle mne skutečně řešit podle § 6 odst. 1 písm. p) (...), příp. § 6 odst. 1 písm. r). Současně však nelze vyloučit, že původní vlastník, případně jeho právní nástupci, kteří zjistí, že neexistuje žádná listina, která by opodstatňovala existenci tvrzeného vlastnického práva státu nebo jiné právnické osoby, uplatní své nároky občanskoprávní cestou (...). Samozřejmě v případném občanskoprávním sporu hrozí komplikace např. v podobě uplatnění námítky vydržení ze strany osoby, která se s ohledem na všechny okolnosti chovala k nemovitosti jako vlastník. Tato rizika již musí zvážit samotný vlastník, který tuto cestu zvolí.“ (**In Průchová, I.: Restituce majetku podle zákona o půdě. Praha, C. H. Beck 1997, s. 46 a násl.**)

Sluší se dodat, že obdobný názor vyslovil ještě v předcházející době též Doc. Dr. Milan Pekárek, CSc., který se kriticky vyjádřil k publikovanému rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 9. 1995 sp. zn. 7 Co 1454/95. Zmíněná právní věta, obsahující názor tohoto soudu k uvedené problematice, byla zformulována takto: „**Tvrdí-li žalobce, že pozemky, na něž se vztahuje zákon č. 229/1991 Sb., užívá žalovaný bez právního důvodu, není na místě určovací žaloba o tom, že pozemky náležely do vlastnictví původního vlastníka. Na nápravu této situace dopadá ustanovení § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Proto je třeba uplatnit vydání věci podle uvedeného zákona jak co do lhůty k uplatnění nároku, tak i co do uplatnění nároku u příslušného orgánu**“. Posledně uvedený autor považoval vyložený výklad soudu za chybný. Ve svém kritickém příspěvku k tomu mj. poznamenal, že důvodem zpracovatelů zákona o půdě zahrnout předmětnou situaci do restitučního zákona byla „jejich snaha o ulehčení důkazní situace takto v minulosti postižených vlastníků. V řízení o určení vlastnictví podle obecných ustanovení by tito vlastníci jako navrhovatelé“ – pokračuje doc. Pekárek – „nesli důkazní břemeno a museli prokázat nejen to, že byli vlastníky určité nemovitosti již před zásahem do jejich vlastnického práva, ale i to, že vlastníky nikdy nepřestali být, tedy že nikdy nastala právní skutečnost (právní důvod) vedoucí ke ztrátě jejich vlastnictví. Z těchto důvodů autor připouští i postup podle obecné právní úpravy, jejíž vztah k zákonu o půdě – jak se podává v závěru jeho článku – je nutno „chápat tak, že jde o zákonodárcem poskytnutou alternativu občanům, kterým byl majetek odňat bez právního důvodu, jak se svého vlastnictví domáhat. Přitom mají na výběr, kterou z uvedených dvou alternativ použijí s tím, že použití restituční alternativy je omezeno lhůtou k uplatnění nároku jako nároku restitučního.“ [**In Pekárek, M.: Nad jedním soudním rozhodnutím (Ke vztahu § 6 odst. 1 písm. p) zákona č. 229/1991 Sb. k obecné právní úpravě ochrany vlastnického práva), Právní rozhledy, č. 10/1996, s. 459–461.**]

Rozhodnutí zaslal, upravil a poznámkou opatřil Mgr. Pavel Vrcha, soudcovský čekatel, OS Děčín

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 12. 1. 1999

V pořadí 23. schůze představenstva ČAK se konala dne 12. 1. 1999 v Praze. Po kontrole zápisu z minulé schůze představenstva a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva následovaly tyto body programu:

Úkoly představenstva ČAK v roce 1999. Představenstvo vzalo na vědomí změnu pořadí místopředsedů (1. Dr. Račok, 2. Dr. Šolc, 3. Dr. Karas) a po diskusi na dané téma uložilo Dr. Čermákovi připravit písemný harmonogram prací představenstva pro rok 1999 obsahující přípravu sněmu.

Novela zákona o advokacii. Dr. Krym informoval o stavu prací na novele zákona o advokacii. Představenstvo po diskusi vzalo informaci na vědomí a mj. uložilo Dr. Račokovi v rámci připomínkového řízení zohlednit otázku funkčního období volených orgánů a termín konání sněmu.

Postavení zahraničního advokáta na území ČR. Představenstvo vzalo na vědomí koncept dotazníku a průvodního dopisu zpracovaných Dr. Balíkem a uložilo Dr. Balíkovi rozeslat dotazník a dopis všem zahraničním advokátům.

Následovaly **běžné věci Komory**. Diskutováno bylo zejména stanovisko kárné komise k rozhodovací činnosti odvolacích senátů a ve věci odvolání do kárných rozhodnutí pro porušení povinnosti advokáta hradit příspěvek na činnost Komory. Stanovisko pléna kárné komise z 15. 5. 1997 bylo vzato na vědomí s tím, že toto platí do účinnosti novely zákona o advokacii. Dr. Mandákovi bylo uloženo uveřejnit v Bulletinu advokacie upozornění, že nezaplacení příspěvku na činnost Komory na r. 1999 je závažným porušením povinnosti advokáta. Představenstvo dále mj. jmenovalo regionálním zmocněncem pro severočeský region JUDr. Jiřího Císaře, ustanovilo odvolací kárný senát, jmenovalo JUDr. Jana Brože jako zástupce ČAK na jednání komise pro správní právo Legislativní rady vlády ČR, vzalo na vědomí zprávu o výsledcích advokátních a uznávacích zkoušek, rozhodlo o doplnění komise pro advokátní tarif o JUDr. Miloslava Jindráka a rozhodlo ve věci pozastavení výkonu advokacie.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Zahraniční časopisy v knihovně ČAK v r. 1999

AIPPI, Alkoholizmus a drogové závislosti, Antitrust Reports, Anwaltsblatt, BAV AAB – Bernischer Anwaltsverband, BRAK Mitteilungen, Brussels Agenda, Bulletin des transports int. ferroviaires, Bulletin slovenskej advokácie, Commercial Laws of Europe, Common Market Law Reports, Duševné vlastníctvo, East European Constitutional Review, European Commercial Cases, European Current Law, European Human Right Rep., Gazette, Gazette du Palais, International Bar News, International Business Lawyer, International Legal, Practitioner, International Litigation, Procedure, Journal du droit internat., Journal of Business Law, Juriste International, Justičná revue, Món Jurídic, Neue Justiz, Neue juristische Wochenschrift, Österreichisches Anwaltsblatt, Palestra, Podnikateľ a právo, Prague Business Journal, Právny obzor, Rabels Z. f. ausländisches und int. Privatrecht, Revue internationale de droit comparé, Revue critique de droit int. privé, Strafverteidiger, World Jurist, Zbierka rozhodnutí a stanovisk slovenských súdov, Zbierka zákonov (Slovensko).

Z KÁRNÉ PRAXE

Je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže nesplní příkaz klienta k vymáhání jeho pohledávek a klientovi předstírá, že pohledávky u soudu uplatnil, ačkoliv to neodpovídá skutečnosti a na dotazy klienta tomuto podává zcela nepravdivé informace.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl ve věci K 82/97, dne 17. 4. 1998, takto:

Kárně obviněný JUDr. L. K. je vinen, že

1) poté, co na základě příkazní smlouvy, kterou s klientem uzavřel, obdržel od svého klienta příkaz k vymáhání jeho pohledávek vůči různým dlužníkům, tento příkaz nesplnil a nejméně ve 14 případech předstíral, že pohledávky klienta u soudu uplatnil, což dokladoval založením kopie soudu nepodané žaloby do klientského spisu a v důsledku své nečinnosti způsobil nejméně v jednom případě promlčení pohledávky klienta, za neprováděnou práci přijímal od klienta paušální odměnu a až do zjištění těchto skutečností svého klienta uváděl v omyl,

2) poté, co v roce 1996 převzal na základě plné moci zastoupení M. P. ve věci vymáhání její pohledávky vůči jejímu býv. zaměstnavateli, nepodnikl žádné kroky k uplatnění této pohledávky a na opakované dotazy klientky o stavu věci jí vědomě podával nepravdivé informace, přičemž nápravu nezjednal ani do doby podání stížnosti klientky,

3) ač byl ČAK opakovaně vyzýván k předložení klientských spisů, týkajících se zastupování klientů, kteří na něho podali stížnost, na výzvy nereagoval a klientské spisy nepředložil,

tedy porušil povinnosti stanovené v § 14 zák. č. 128/1990 Sb., o advokacii, a § 16 odst. 1, 2 zák. č. 85/1996 Sb. o advokacii,

a ustanovení čl. 5 odst. 2 stavovského předpisu č. 1 ze dne 1. 7. 1996, tj. povinnost předložit spisovou evidenci, je-li o to požádán v souvislosti s přešetřováním stížnosti,

čímž naplnil skutkovou podstatu kárného provinění a podle § 32 odst. 1 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb. se mu ukládá jako kárné opatření pokuta ve výši 15 000,- Kč, splatná do 15 dnů od právní moci rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Předseda kontrolní rady ČAK jako kárný žalobce podal na kárně obviněného kárnou žalobu pro skutky uvedené ve výroku rozhodnutí.

Kárně obviněný, ač řádně předvolán, se k jednání nedostavil, ani se neomluvil. Bylo proto jednáno v jeho nepřítomnosti podle § 16 odst. 2 kárného řádu.

Z obsahu stížnostních spisů, zejména ze stížností klientů kárně obviněného, připojených příloh, příkazní smlouvy a přípisů ČAK, adresovaných kárně obviněnému, vzal kárný senát za prokázané, že kárně obviněný nepostupoval v souladu s povinnostmi, které pro advokáta vyplývají ze zákona o advokacii a dalších stavovských předpisů. Ačkoliv od svých klientů – stěžovatelů – obdržel příkaz k vymáhání jejich pohledávek vůči dlužníkům, příkaz nesplnil, klientům podával vědomě nepravdivé informace o stavu věci, nezjednal nápravu a klienty v tomto směru uváděl v omyl, dále pak na opakované výzvy ČAK nepředložil klientské spisy, nutné pro přešetření stížností. Bylo zjištěno, že dokonce v jednom případě došlo k promlčení pohledávky klienta v důsledku nečinnosti kárně obviněného.

Z matriky ČAK bylo zjištěno, že kárně obviněný vykonal slib advokáta v listopadu 1991 a jako advokát byl zapsán od září 1994, když předtím působil jako soudce. Dosud proti němu kárné řízení vedeno nebylo.

Na základě provedených důkazů dospěl kárný senát k závěru, že kárně obviněný závažným způsobem porušil povinnosti advokáta, když nesplnil příkazy klienta a nadto klienty vědomě nepravdivě informoval o tom, jakým způsobem v jejich záležitostech postupuje. Toto porušení advokátských povinností hodnotí kár-

ný senát jako závažné, zejména když uvedený postup kárně obviněného může vrhnouti ve veřejnosti špatné světlo na celou advokacii. Svým jednáním kárně obviněný naplnil skutkové podstaty kárného provinění, ve smyslu ust. § 32 zák. č. 85/1996 Sb. o advokacii.

S ohledem na osobu kárně obviněného, jeho dosavadní poměrně krátkou dobu působení v advokacii, ale na druhé straně závažné porušení povinností advokáta spáchané formou, která vážným způsobem poškozují dobré jméno advokacie v očích veřejnosti a dokonce vede ke způsobení škody klientovi, považoval kárný senát za přiměřené kárné opatření uložení pokuty ve výši 15 000,- Kč.

Proti rozhodnutí kárného senátu podal kárně obviněný odvolání. Odvolací senát České advokátní komory rozhodl dne 17. 11. 1998 tak, že podle § 32 písm. c) kárného řádu se odvolání zamítá a napadené rozhodnutí se potvrzuje.

Z odůvodnění:

Odvolací senát přezkoumal napadené rozhodnutí v rozsahu uvedeném v § 28 kárného řádu a zjistil, že kárný senát učinil zcela správná skutková zjištění a zcela správné právní závěry, pokud jde o výrok o vině kárně obviněného. V této souvislosti je třeba opětovně konstatovat, že kárně obviněný zvláště hrubým způsobem porušil své povinnosti advokáta stanovené v § 16 zák. o advokacii. Své klienty vědomě uváděl v omyl, pokud jim podával zprávy o poskytnuté právní pomoci, ačkoliv ji nevykonal a za fiktivně poskytnutou právní pomoc pobíral i odměnu. Odvolací senát se však neztotožňuje s právním názorem kárného senátu, že kárně obviněnému polehčuje skutečnost, že poměrně krátkou dobu působí v advokacii, podle názoru odvolacího senátu právě tato skutečnost kárně obviněnému přitěžuje, neboť za tuto poměrně krátkou dobu hrubě porušil základní povinnosti advokáta a nepředložením klientských spisů, o které byl opakovaně žádán, prokázal aroganci k orgánům advokacie. Odvolací senát dospěl k závěru, že kárný senát nedostatečně přihlédl k povaze skutku, jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán, jak to má na mysli ust. § 24 odst. 2 kárného řádu. Všem těmto skutečnostem by odpovídalo kárné opatření ve formě vyškrtnutí kárně obviněného ze seznamu advokátů, ale vzhledem k tomu, že odvolání proti rozhodnutí kárného senátu podal pouze kárně obviněný, byl odvolací senát vázán zásadou zákazu reformace in peius. Žádost kárně obviněného o povolení splátek neshledal odvolací senát jako důvodnou, povolit úhradu ve splátkách je oprávněno ve smyslu § 37 odst. 4 org. řádu představenstvo ČAK v rámci výkonu kárného opatření. I když uložené kárné opatření je nepřiměřeně mírné, musel odvolací senát v souladu s ust. § 32 písm. c) kárného řádu odvolání zamítnout a napadené rozhodnutí potvrdit.

Připravil JUDr. Vladimír Horný

Doručování doporučených zásilek Českou poštou

Mám za to, že zdaleka ne ojedinělou starostí každého advokáta je vyzvedávání doporučených zásilek, doručovaných Českou poštou od různých odesilatelů. Snad každý již našel ve své poštovní schránce lísteček – „výzvu“ k vyzvednutí doporučené zásilky na příslušné poště z důvodu své nepřítomnosti. Není předmětem tohoto článku polemizovat v obecné formě o způsobech a kvalitě doručování písemností Českou poštou, s čímž každý z nás může mít jak dobré, tak špatné zkušenosti.

Domnívám se, že je ale potřebné upozornit na to, že například mnohaměsíční práce, někdy i týmu specialistů, končí na prosté skutečnosti, zda listonoš správně vyplní a vhodí do správné schránky výzvu k vyzvednutí doporučené písemnosti, čemuž předchází ještě banálnější skutečnost, zda např. v sídle advokáta jde momentálně el. proud a z tohoto důvodu zvoní, či nezvoní zvoněk, který použil listonoš. Při těchto úvahách bychom mohli modelovat nepřebornou řadu možností vzniku dalších situací, které budou mít však vždy tyto společné jmenovatele: objektivní a technické podmínky v místě a čase doručení a vedle toho profesní zdatnost a svým způsobem i smysl pro odpovědnost listonoše. Právě na těchto výše uvedených okolnostech závisí, zda, v našem případě advokát, se vůbec dozví, že někde na cestě k němu je pro něj často velice důležitá písemnost. Pro případ, že něco selže, tj. výzva vyplněná listonošem například skončí v jiné schránce, nebo není vyplněna vůbec, tak se advokát nemusí dozvědět, že písemnost je uložena na poště, a že lhůta, na kterou se váží právní účinky doručení, již začala běžet. To vše výše uvedené se může stát i při opakovaném pokusu o doručení, neboť toto provádí stejný listonoš ve stejném místě a zpravidla ve stejné kvalitě, neboť toto druhé vyrozumění spočívá opět ve vyplnění další výzvy a vhození této výzvy do schránky adresáta.

Smyslem tohoto příspěvku je také upozornit na to, jak složitě se často například u soudu zkoumá, který den bylo doručeno právnímu zástupci podání od soudu, který den podal tento právní zástupce například na základě takto doručěného rozhodnutí soudu odvolání a vedle toho prakticky každý z nás advokátů je denně vystavován riziku, že bílý lísteček (výzva k vyzvednutí doporučené zásilky) do jeho schránky listonošem vůbec nebude vhozena a tento listonoš před-

mětnou písemnost po ukončení své směny uloží na poště s tím, že na obálku dá razítko adresát nezastižen ani v náhradní lhůtě. Toto jednání však nepřezkoumává žádný orgán, přesněji řečeno za stávajícího stavu legislativní úpravy této věci toto ani nikým přezkoumávat nelze.

Závěr je prostý. Současná právní úprava vůbec nepočítá s tím, že listonoši jsou pouze a jen lidé, a že je nutno předpokládat, že člověk může být i člověkem chybujícím. Oproti tomu stojí kogentní úprava: „po uplynutí tří (případně patnácti) dnů od data doručení výzvy se má za to, že bylo doručeno“. Neexistuje žádná norma, která by alespoň hypoteticky připouštěla možnost, že Česká pošta selhala.

Při řádném doručení se od obálky odděluje úzký pruh papíru, a tento se vrací jako návratka odeslateli. Tato návratka často podléhá bedlivému zkoumání a dalšímu řízení, například z úrovně soudu. Zkoumá se někdy nečitelně naškrábané datum převzetí, nečitelný podpis a nebo se složitě dokazuje, kdo se to vlastně podepsal, a zda tato osoba měla právo zásilku převzít. Po tomto zkoumání zpravidla následuje rozhodnutí, zda na základě tohoto proužku papíru, tj. jeho vyplnění a signování, došlo k platnému doručení, se kterým je spojena celá řada právních důsledků. Oproti tomu z výše uvedeného vyplývá, že neexistuje vůbec žádná možnost, jak prokázat České poště, přesněji řečeno jejímu řadovému zaměstnanci, že tato nesplnila, nebo zaměstnanec nesplnil svoji pracovní povinnost a výzva, že zásilka je uložena, se k adresátovi nedostala. Všichni si velice dobře dokážeme představit argumentaci České pošty i listonoše, že tyto výzvy běžně provádí, a že toto svoje tvrzení může doložit nepřebornou řadou příkladů. Problém je v tom, že u všeho existují výjimky a výjimkou v tomto případě může být selhání člověka.

Vedle těchto příčin nedoručení zásilky advokátovi z titulu selhání lidského faktoru může být pochopitelně nepřeborná řada dalších příčin, na kterých se může svým způsobem podílet i adresát (nezajištěná, poškozená schránka), ale také příčin, které adresát rovněž nemůže ovlivnit, tj. neoprávněný zásah třetí osoby do jinak zajištěné schránky, způsobený např. tím, že schránku přeplní ve velice krátkém čase roznašeči reklamních tiskovin všeho druhu, schránka tzv. přeteče a spolu s reklamními tiskovinami vypadne i předmětná výzva a pořádkumilovný soused všechny tyto tiskoviny odhodí do odpadového koše, nebo prostě jen zafouká vítr. Nechci dál polemizovat, kde začíná a končí odpovědnost majitele schránky a jaké kvalitativní parametry by schránka měla mít, aby nemohla její funkce být narušována výše uvedeným způsobem. Důsledek je však prakticky stejný, adresát se nedozví, že na poště je pro něj něco uloženo.

Smyslem této úvahy tedy je ukázat, že naprosto ojedinělé pochybení může mít vážné dopady, a že prakticky neexistuje zákonná možnost, jak se tomuto

bránit. K napsání tohoto článku mě vedl i judikát publikovaný v Bulletinu advokacie č. 10/98 na str. 60, jako usnesení Městského soudu v Praze z 2. 2. 1998, čj. 54 Co 317/98–246, které řeší naprosto identickou problematiku s tím, že stěžejní příčina v tomto případě byla kvalita poštovní schránky advokáta v souběhu s jeho několikadenní nepřítomností. Městský soud v Praze jeho námitky označil jako neopodstatněné a potvrdil, že platně právně nastaly všechny důsledky spojené s doručením písemností, kterou advokát, dle jeho tvrzení, nikdy neobdržel a rovněž, dle jeho stanoviska, nenalezl oznámení o uložení zásilky. Pro objektivní zhodnocení musím konstatovat svůj názor, že soudu za daného stavu úpravy této problematiky v příslušném kodexu (o. s. ř.) nezbylo nic jiného, než rozhodnout tak, jak rozhodl. Jeho rozhodnutí ve vazbě na platnou právní úpravu považuji za správné. Otázkou tedy zůstává, zda je úplně správná platná právní úprava pro doručování, tj. zda jsou práva a postavení všech účastníků (odesílatele, subjektu provádějícího doručování i příjemce) stejná, a zda výše popsaná problematika by neměla vést k zamyšlení o nepřiměřené tvrdosti a případně k úvahám, jak toto změnit, tj. alespoň v mezních případech tuto tvrdost zmírnit.

Není třeba zdůrazňovat naprosto zvláštní postavení advokáta, který v rámci výkonu své profese se zavazuje svému klientovi, že za něj na vysoké profesionální úrovni vyřídí danou věc, a že v případě, že výše uvedené úvahy jsou opodstatněné, se může dostat do situace, kdy prakticky bez jakéhokoliv svého subjektivního zavinění může být poškozena jeho pověst, tj. i pověst všech advokátů. Není třeba rozvádět druhý aspekt tohoto problému, kterým je to, že advokát ručí za škody, které způsobí, celým svým majetkem a z neprovedeného úkonu např. vůči soudu, který advokát z výše uvedených příčin provést nemohl, mohou být škody opravdu velkých rozměrů.

Předpokládám, že tento článek přivede řadu čtenářů k zamyšlení, případně k vyjádření svého stanoviska k dané problematice a případně k možným návrhům na řešení této problematiky.

JUDr. Jiří Spousta
advokát, Brno

Jak se soudívalo za první republiky

V souvislosti s připravovaným vstupem do Evropské unie i s navrhovanou reformou organizace naší soudní soustavy se často hovoří o úrovni soudnictví v dobách předmnichovské Československé republiky. Většinou se uvádí, že za první republiky naše soudy fungovaly bezproblémově, případy vyřizovaly včas a kvalitně. Domnívám se však, že toto hodnocení je přinejmenším zjednodušené nebo zkreslené a že by bylo zajímavé si připomenout, že i za první republiky se potýkaly s obdobnými problémy jako v době současné.

Pro podporu tohoto svého názoru jsem zvolil možná trochu netradiční metodu. Použil bych několik výňatků z děl dnes zapomenutého českého spisovatele, který však znal detailně ze své každodenní praxe advokáta všechny problémy spojené s fungováním tehdejší justice. Tento autor podepisoval své knihy jako Jaroslav Maria Mayer. Narodil se 24. 2. 1870 v Rakovníku a většinu svého života prožil v Táboře jako advokát. Jeho dílo, které je poznamenáno tehdy módním kritickým realismem až naturalismem, je neobyčejně široké, zahrnuje romány, povídky i divadelní hry, a to jak ze současnosti, tak z historie a nebo s cestopisným charakterem. Jeho dílo jako celek je dávno zapomenuté a jen ojediněle se některé jeho knihy najdou v antikvariátech.

Nejživotnější z jeho tvorby zůstaly romány, které čerpají ze zmíněného advokátního a soudního prostředí první republiky. Jedná se např. o román Advokáti – vydáno nakladatelstvím L. Mazač, Praha 1937, dále dvoudílný román Panstvo v taláru – vydáno nakladatelstvím Sfinx Janda, Praha 1932 a s tím volně související nebo navazující romány Spravedlnost, Váhy a meč a Peklo. Ve svém článku budu čerpat hlavně z románu Advokáti a Panstvo v taláru, a to z vydání, která jsou shora citována.

Nyní bych se již zabýval konkrétními problémy, které jsou dnes soudům vytykány. Především je poukazováno na to, že naše soudy pracují velmi pomalu, že počty neskončených věcí neklesají a že zejména je to typické pro agendu obchodní a agendu výkonu rozhodnutí. Podle shora uvedeného autora nejde o problém nový, ale o problém, se kterým se potýkaly i soudy z první republiky. V románě Advokáti je popisována osobnost jednoho nepřilíš charakterního advokáta Dr. Volavky. Je zde uváděno, že: „Volavka získal za úplatky nejdříve u exekučního soudu skoro všechny výkonné úředníky. Učinil tak zdánlivě poctivě, protože kdokoli chtěl u tohoto nejvíce zaneřáděného pražského soudu ně-

čeho rychle dosíci, musil úředníka penězi získati už jenom k tomu, aby věc byla nalezena, soudci přidělena a jím vyřízena... Mimo to měl u všech ostatních soudů, vrchní nevyjímaje, své lidi, nejen v řadách manipulačních úředníků, nýbrž i soudců – věděl, kteří berou a v jaké formě.“ Na jiné místě v témže románu autor uvádí: „Nejen v právním životě, nýbrž u všech státních úřadů zahnízdil se pro nesmírný nával práce a tíživý nedostatek špatně placených úředníků tzv. systém referenský. Bylo to zařízení starorakouské. Ale tenkrát bylo méně práce, a proto nejvíce u soudů nejvyšších nejen referenti upozorňovali na sporné případy a často se zuřivě hlasovalo pro i proti... Proto také rozsudky těchto soudů slinuly důkladností a právníckou pronikavostí. V republice si zachovala stín této dokonalosti již jen dvojice soudu – nejvyšší v Brně a správní v Praze, ale s jakými oběťmi. Tři léta čekal soudící se občan na rozsudek z Brna a někdy pět let z Prahy... Referáty se četly mechanicky, spisy lítaly od předsedy k zapisovateli... Vrchní soudy byly málem zbytečnou průjezdnou stanicí, poněvadž každý spor na nich projednaný mohl do Brna. Proto zde referentská libovůle řádila bez omezení. Nebylo pamětníka, že by zpravodajovo předem napsané rozhodnutí bylo přehlasováno. Také zde poletovaly svazky spisů od referenta k zapisovateli. Předseda měl sotva čas, aby hotový rozsudek, často těžce a koktavě, před zástupci stran nebo i stranami přeslabikoval. Když krátce předtím advokáti tloukli hubami pro i proti, soudcové zdánlivě poslouchali, ale referent měl už svůj popsaný list, ten platil, a co hlásili advokáti, bylo pro kočku. Nejhuře tomu bylo v trestním senátě... Tu bývalo práce tolik, že ji nebylo možno zdolat ani povrchně... A tak se členů trestního senátu vrchního soudu zmocňovala až úřední zuřivost. Odtud přicházela na prvou stolicí rozhodnutí dvouřádková, pravidelně proti obžalovanému.“

Ještě huře líčí spisovatel poměry u slovenských soudů. Jeden z hrdinů románu *Panstvo v taláru* soudní rada Dr. Manžel, byl jmenován prezidentem sedriálního, tj. krajského soudu na Slovensku. Když se byl představit u prezidenta Vrchního soudu v Bratislavě, ten mu řekl: „Váš nynější soud je skandálně zanedbaný, místo dvanácti referentů máte jich sedm. Restů je tam na sta, úřednický materiál chatrný... Pětileté spory jsou tu pravidlem, rok leží spisy skončeného sporu, než vyhotoví soudce rozsudek. Sviňstvo, pane, že mu není rovno ve světě.“ Dále uvedl, že vrchním oficiálem, tj. v dnešním pojetí vedoucím soudní správy je jistý Maďar, který: „Pracuje rychle, dobře, všecko hned nalezne, má však dvě smrtelné vady, pije a děvkař.“

Když se jmenovaný Dr. Manžel dostavil do úřadu převzetí funkce, zmíněný vedoucí správy uvedl: „Krátce, zde je devět referentů, asi 1.500 restů u civilních i trestních senátů a denně okrouhle 40 nových případů. Račte spočítati a uznáte, že je všechno marno. Musilo by býti alespoň dvacet referentů, nejvytrvalejších dřičů. Z našich devíti jsou ještě asi čtyři neschopní nebo líní. Pan

Roth je vzor takové síly úplně zbytečné – sedí v trestním senátě a buď spí nebo čte humoristický časopis. Ti ostatní alespoň napíšou nějaký ten rozsudek. Ale na takovou ohromnou agendu je pět soudců... Všichni se hnali zpočátku do práce jako čerti a všichni byli za čtvrt roku na pokraji šílenství. Všichni proto popolili, chtěli-li zachránit život. Pracují v úředních hodinách, pak vezmou barák čert. V každé kanceláři je na sta aktů. Pane prezidente, najít spis trvá 3 hodiny.“

Společenské ani finanční postavení soudců nižších soudů zřejmě také nebylo takové, jak se všeobecně uvádí. V románu *Panstvo v taláru* autor popisuje návštěvu prezidenta vrchního soudu u jednoho podřízeného krajského soudu. Večer se sešli soudcové s prezidentem vrchního soudu na menší oslavě v místní restauraci. Spisovatel popisuje charakteristiku tehdejších soudců takto: „Soudcové, chudáci, většinou v starých císařských kabátech, v nmoderních, zašlých, úzkých a krátkých kalhotách, v bílých náprsenkách, vázanky pomačkané, pošinuté, těla pokroucená, zhrbeni, plaší, vytržení z pořádku. Jsou rádi, že se začlo večereti a že záhy bude lze zmizeti. Pohled na sbor mužů sedících celý život v kanceláři a doma, popelavých obličejů, rozpačitě se tvářících, kteří v svátečních nezvyklých úborech ukáží se jednou za několik let, jest směšně truchlivý. Herbář.“ Anebo v románu *Advokáti* popisuje, jak se do okresního města dostal jeden soudce z Bečova: „Otec tří dětí, churavý, nervozní, vychrtlý, brýlatý človíček, který, aby uživil rodinu, stravoval se jako žebrák.“

Konečně autor v románu *Panstvo v taláru* popisuje i to, co by se dnes nazvalo převlékání kabátů, a to v souvislosti s již zmíněným prezidentem vrchního soudu, který byl na kontrole u jednoho krajského soudu. Po jeho odchodu si prezident krajského soudu před jedním kolegou chválil výsledek kontroly. Na to mu kolega odpověděl: „Slyšel jsem z Chrudimě, že se tam také rozplýval chválou. Za šest neděl přišlo šestadvacet nosů, všechny senáty přeházel, šest manipulačních úředníků vyhnal do penze. Víte, pane prezidente, můj přítel a jeho syn byli na začátku války zatčeni proto, že opisovali falešný ruský manifest. Pak je vojenský soud odsoudil k dvacetiletému žaláři. Seděli tři léta a vyšli půl mrtví. Vrchní prezident u první stolice nebyl, ale předsedal také náš člověk. Je nyní senátním prezidentem Nejvyššího soudu. Na oko laskavý, ale rukou tehdy nehnul, bázlivý necita. Náš vrchní prezident nebyl lepší, ba jak slyším od vážných osob, horší... Kdyby vyhrálo Německo, odsuzoval by nás vrchní prezident k smrti, jen by se prášilo. Teď je republikán, honí Němce a válí se na břicho před českým ministrem. Poctivě sloužit, mít vřelý domácí krb, zahrát si někdy mariáš a držet jazyk za zuby – tak je nejlépe.“

JUDr. Milan Závurka
Okresní soud Kutná Hora

Květiny a soud

Nikdo, kdo bude číst tuto stať, ať neočekává, že bude pojednáváno o nějakém trestním případě, třeba krádeže květin, ničení květin, že bude řešena otázka ekologická apod.

Tento příspěvek by se rovněž mohl nazývat *Květiny před soudem*, jak jej nazval soudce pracovního soudu v Düsseldorfu, pan Christoph Schmitz-Scholemann a otiskl jej v *Neue Juristische Wochenschrift*, který vydává u známého nakladatelství C. H. Beck pět německých advokátů a německý advokátní spolek. V květnovém čísle 1998 tohoto časopisu je publikován článek, který autor nazval obdobně a pojednal o jednom z nejvíce kuriózních procesů, ke kterému došlo ve Francii v r. 1949 a zejména pak v r. 1965.

Proces byl kuriózní jak svým obsahem, tak svou formou.

Avšak vraťme se k příčinám a důvodům tohoto civilně-právního případu. Předmětem řízení bylo dílo francouzského básníka Charlese Baudelaira, který žil v letech 1821 až 1867. Je považován za zakladatele nové evropské lyriky, zejména svým dílem „*Květy zla*“ (*Les Fleurs du mal*). Toto dílo se dostalo do středu zájmů celkem tří soudů od doby, kdy bylo napsáno a vydáno. Jak správně autor článku uvádí, soudnictví a poezie jsou sice dvě odvětví lidského ducha, avšak podle všeho nejsou s to, aby vždy žily ve vzájemném míru. Přejděme však k samým kořenům sporu:

Před sto třiceti pěti lety mladý Baudelaire odejel na přání rodičů do Lyonu, aby tam studoval práva a stal se právníkem po vzoru svého staršího bratra. Protože byl v Lyonu zcela sám, psal zejména své milované matce četné dopisy, ve kterých se již projevoval jako rebel a básník s nadáním k humoru, který bychom nazvali černý. V 18 letech dosáhl titulu bakaláře, jeden rok studoval práva a potom se zcela vrhl do pařížského literárního života. Zažil revoluční rok 1848, potom vládu Ludvíka Napoleona. Tehdejší společnost se považovala v duchu technického pokroku za úspěšnou a uspokojenou ve svých nárocích a nenechala se vyrušit ani dílem Victora Huga, ani básněmi Charlese Baudelaira, který začal ve svých básních líčit temné stránky lidské duše. Zdálo se, že Baudelaire bude zkrachovanou existencí, však v roce 1857 vydal svou první sbírku básní nazvanou právě *Květy zla*. Sběrka pohoršila tehdejší společnost, ale slovo pohoršila je slabé.

Po zdrcující kritice v pařížském *Figaru* předvolal k výslechu vyšetřující soudce jak autora, tak i vydavatele – firmu Poulet-Malassis. Údajně došlo k tomuto předvolání z popudu určitých právních kruhů. Baudelaire toto setkání velmi výstižně popsal v dopise jedné své přítelkyni takto:

„Minulý čtvrtek jsem se setkal se svými soudci. Nechci tvrdit, že nejsou hezčí. Jsou strašně nenávidní a jejich duše se podobá jejich obličejům.“ – Situaci pro

Baudelaira nezlepšilo ani několik článků na jeho obranu napsaných jeho přáteli. Sám Baudelaire se obrátil na tehdy již známého spisovatele Prospera Merimée, který se těšil velké vážnosti u dvora, zejména pak u císařovny. Prosper Merimée se však ani nenamáhal něco ve prospěch Baudelaira učinit, naopak proti němu vystoupil, a tak v srpnu 1857 trestní komora distriktu La Seine projednávala trestní jednání nazvané „Porušení dobrých mravů a porušení náboženské morálky“. Při jednání došlo k ostrému střetu mezi prokurátorem a obhájcem. Prokurátor ostře vystoupil proti básníkovi, citoval dokonce verše básně očíslované číslem 39. Baudelaire byl obhajován velmi schopným obhájcem, který rovněž neváhal citovat některé verše z této sbírky. Prokurátor nakonec uváděl, že v minulosti již byly některé knihy nebo básně jiných autorů považovány za škodlivé obecné morálce, že však je nutno odsoudit básně Baudelaira také z důvodů precedense. Obhájce oponoval tím, že jsou jiná díla ponechána bez jakéhokoliv pronásledování, že však tento proces proti Baudelairovi je vlastně veden pro pět nebo deset tak zvaně nepřístupných míst v básních.

Konečný rozsudek v neprospěch Baudelaira byl odůvodněn takto:

V důsledku narušení veřejné morálky a dobrých mravů a v důsledku zničujícího působení na čtenáře pro drsný realismus, vedoucí k pocitům studu a pro způsobenou dráždivost byl Baudelaire odsouzen k peněžitému trestu 100,- franků, vydavatel Poulet-Malassis a de Broise k trestu 100,- franků a dále, což je pro další vývoj věci velmi důležité, bylo zakázáno zveřejňování šest básní z tohoto díla. Odsouzený měl také zaplatit na soudních výlohách 17 franků 35 centimů a 3 franky za poštovné.

Rozsudek vzbudil velký ohlas a Victor Hugo ze svého asylu na ostrově Guernsey velmi ironicky pogrataloval k vydání takového rozsudku.

O deset let později pak Charles Baudelaire, zcela chudý, fyzicky zničený a duševně narušený, zemřel. Tím skončil život básníka, nikoliv však proces o sbírce Květy zla.

V roce 1946 byl ve Francii vydán zákon pouze o jednom ustanovení, ve kterém se stanovilo: Obnova řízení je možná proti vyneseným rozsudkům pro narušení dobrých mravů, způsobených publikací knihy, když od právní moci rozsudku uplynulo nejméně 20 let. Zcela zjevně byl tento zvláštní zákon vydán proto, aby bylo možno rehabilitovat Baudelaira a jeho Květy zla.

Dne 31. 5. 1949 se v Paříži sešel trestní senát kasačního soudu, aby jednal o návrhu svého člena soudního rady Falco a musel tak vstoupit na pole pro kasační soud zcela neznámé: po prvé ve své historii se musel zabývat nikoliv jen otázkami právními, ale současně i skutkovými. Soudce Falco uváděl:

Všichni obžalovaní jsou mrtvi již více než padesát let a k publikaci díla, pro které byli souzeni, došlo již téměř před sto lety. Vysloveně bylo citováno právě publikování sbírky Květy zla. Došlo proto ke kasaci odsuzujících rozsudků, i když při

blížejším zkoumání by bylo možno o takovémto rozhodnutí zapochybovat, např. v tom směru, že Baudelaire po vyhlášení tehdejšího rozsudku proti němu ani nepodal odvolání. Další ryze teoretickou otázkou bylo, zda každá epocha nemá téměř právo na omylná rozhodnutí, zda nemá být souzeno podle práva a pojmů morálky platných v době vynesení starého rozsudku a ne podle hledisek současných, když veškeré pojmy morálky a dobrých mravů vypadají zcela jinak, než tomu bylo téměř před sto lety. Soudce Falco se projevil jako velký znalec poezie a zejména díla Baudelaira. Zabýval se argumenty prokurátora z 1. procesu a vznesl otázku, jak je možno na odsuzujícím rozsudku trvat, když od zveřejnění díla se básník stal nesmrtelným a jeho verše patří k nejkrásnějším, které kdy byly ve francouzském jazyce napsány a k mistrovským dílům lyriky všech dob a všech jazyků.

Soudce uvedl, že je nepochopitelné, že lze některého člověka odsoudit z hlediska morálky, když tento člověk se vášnivě snažil formou a krásou svých veršů právě tuto krásu a morálku hledat. Záznamy o jednání senátu kasačního soudu uvádějí, že řeč rady kasačního soudu Falco patřila k nejzajímavějším, které kdy byly v soudní síni tohoto soudu proneseny.

Výsledkem bylo, že soud zrušil rozsudek z 20. 8. 1857 a tehdy odsouzené žaloby zprostil.

Ovšem procesům kolem knihy *Květy zla* nebyl konec. Právě naopak: rozhodnutí kasačního soudu z 31. 5. 1949 dalo počátkem 60. let podnět k žalobě se zajímavou argumentací od vdovy paní Renault de Broise, která byla praneteří Baudelairova nakladatele Poulet-Malassis a současně vnučka spolunakladatele de Broise a tedy dědičkou obou těchto nakladatelství. Tato si rehabilitační rozsudek kasačního soudu vyložila ve svůj prospěch, při kterém nešlo o nic jiného než o peníze. Argumentovala tím, že 6 zakázaných básní z celkového díla *Květy zla* bylo vyloučeno z nákladu krátce po jejich uveřejnění. Formálně tedy byla jejich publikace povolena teprve dnem 31. 5. 1949, i když po čase byly publikovány i po zákazu. V důsledku toho běh lhůty, po které zanikají autorská práva – tehdy 50 let po smrti autora – byl až do roku 1949 stavěn. Jinak řečeno, každý nakladatel, který dříve při vydávání Baudelairova díla 6 zakázaných básní publikoval, jí dluží honorář. A právě na zaplacení tohoto honoráře paní Brois žalovala 23 francouzských nakladatelských firem, mezi nimi tak známé a vážené firmy jako Gallimard a Hachette. Požadovala 1 milion starých francouzských franků za každé vydání, ve kterém bylo oněch šest básní. Pouze pro porovnání možno uvést, že Baudelairův honorář v r. 1857 činil 250 tehdejších franků.

Přibližně 107 let a 10 měsíců potom, co *Květy zla* byly poprvé publikovány, dnem 10. 5. 1965 apelační soud v Paříži zamítl jako poslední instance žalobu vdovy Renault de Broise. Soud nepřipustil jakoukoliv obnovu řízení o vydávání

sporných básní a prostě konstatoval, že dílo Baudelaira, který zemřel 31. 8. 1867, se po uplynutí 50 let stalo tak zvaným veřejným majetkem (domaine public) a že tato lhůta uplynula dnem 30. 8. 1917.

Podle tohoto rozsudku tedy soud zkonstatoval výše uvedené, že totiž Baude-lairovo dílo se stalo obecným majetkem. Pokud se někomu tato argumentace ry-ze právní nelíbí, může navštívit hrob Baudelaira na pařížském hřbitově Montpar-nasse, který je po celý rok zdoben květy od návštěvníků hřbitova. Ke květům bý-vají připojeny básně ve všech jazycích světa, psané zcela zřetelně rukou mla-distvých, které mnohdy končí vyznáním – Charles, je t'aime. Nepochybně toto by byla pro Baudelaira satisfakce největší.

JUDr. Václav Král
ČAK

RECENZE, ANOTACE

Jelínek, Jiří:

Poškozený v českém trestním řízení

**Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy, Praha 1998, 1. vyd.,
190 stran, doporučená cena 345,- Kč.**

Docent JUDr. Jiří Jelínek, CSc., vědeckopedagogický pracovník katedry trest-ního práva Právnické fakulty UK, vydal významnou monografickou práci zasvě-čenou problematice poškozeného v českém trestním řízení.

V úvodu publikace, jež se člení do pěti kapitol, konstatuje autor podstatu pro-blematiky a akcentuje její aktuálnost v souvislosti s úvahami o koncepci trestní-ho řízení v připravované rekodifikaci trestního řádu.

V I. kapitole (Pojem poškozeného) se zabývá nejdříve vývojem právní úpravy v našich zemích od roku 1873. Dále zkoumá podrobně pojem poškozeného v platné právní úpravě, konstatuje a zdůvodňuje její nedostatky a zamýšlí se i nad pojmem „oběť trestného činu“. Ve své analýze vychází z logických závěrů plynoucích z historických zkušeností, zobecněné justiční praxe a komparace na-ší právní úpravy s právními úpravami v sousedních zemích.

V II. kapitole (Postavení poškozeného v trestním řízení) nejprve analyzuje a hodnotí procesní práva poškozeného. Konstatuje, že zákonodárce sice dává

poškozenému významné postavení mezi subjekty trestního řízení tím, že ho považuje za stranu trestního řízení, z čehož mu plynou mnohá zákonná procesní oprávnění, ale současně odůvodňuje, která a proč nepovažuje za dostačující. Odhaluje konkrétní případy kolize mezi postavením poškozeného jako strany trestního řízení a jako svědka. Autor opírá své argumenty o soudní judikáty, stanoviska jiných autorů a připomíná též závazky státu plynoucí z mezinárodních smluv.

Poté autor porovnává procesní práva obviněného s procesními právy poškozeného. Zamýšlí se nad tím, zda z platné právní úpravy vyplývá procesní rovnost stran, stejný okruh základních procesních práv, tj. zda je trestní řád nástrojem spravedlnosti. S odkazy na judikaturu a stanoviska jiných autorů odhaluje a odůvodňuje v bodech a) až i) na str. 59–71, že tomu tak není, ukazuje, co vše je v neprospěch poškozeného (nezabezpečení jeho práva na právní pomoc v trestním řízení, podat v řízení před soudem řádný opravný prostředek i proti výroku o vině a výroku o trestu, podat odpor proti trestnímu příkazu) a vyslovuje svá stanoviska *de lege lata* i své návrhy *de lege ferenda*.

Kapitolu III. nazval autor Vybrané problémy postavení poškozeného v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení.

Na prvním místě se zabývá postavením poškozeného a rozhodováním o náhradě škody v prvoinstančním řízení před krajským soudem. Kritizuje nevyváženost postavení poškozeného jako subjektu adhezního řízení u okresního soudu a u krajského soudu, judikaturu k výkladu ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. i dosavadní praxi rozhodování krajského soudu o účasti poškozeného v řízení před soudem. Kriticky poukazuje na diferencované postavení poškozeného (subjektu adhezního řízení) před soudem prvního stupně podle platné právní úpravy, která ho znevýhodňuje v řízení o nejzávažnějších trestných činech. Doporučuje doplnit právní úpravu adhezního řízení tak, aby ve svých důsledcích se přiblížilo právní úpravě v občanském soudním řízení.

Dále bilancuje trestní stíhání prováděné se souhlasem poškozeného, které je novým institutem trestního práva procesního. Zabývá se vývojem právní úpravy a konkrétními problémy aplikační praxe, z čehož vyplývají stanoviska *de lege lata* a perspektivy právní úpravy, které autor konkretizuje a přesvědčivě odůvodňuje.

V poslední části této hlavy autor řeší odškodnění obětí trestných činů ze státních prostředků. Zabývá se důvody vedoucími ke vzniku tohoto trestněprocesního institutu, mezinárodními přístupy k ochraně obětí trestných činů, teoriemi odškodnění obětí trestných činů, příklady legislativního řešení v zahraničí (Německo, Francie, USA) a principy možné právní úpravy kompenzace poškozeného ze státních prostředků v českém právním řádu.

Ve IV. kapitole autor analyzuje poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti podle zákona č. 209/1997 Sb. a v V. kapitole činí celkové závěry a před-

kládá v deseti bodech náměty de lege ferenda ke zlepšení postavení poškozeného v trestním řízení.

Doporučuje například:

- přijetí ustanovení, které by stanovilo právo poškozeného na informace nezbytné pro uplatnění procesních práv poškozeného;
- zajistit pro poškozeného kvalifikovanou právní pomoc na účet státu, neměli sám dostatek prostředků, aby ji mohl uhradit;
- aby zákonodárce výslovně umožnil jednak výsledk poškozeného za účasti jeho zmocněnce, jednak poskytl zmocněnci oprávnění účastnit se vyšetřovacích úkonů a klást vyslýchaným osobám otázky;
- aby v uvedených konkrétních případech bylo rozšířeno právo poškozeného podávat opravné prostředky proti příslušným procesním rozhodnutím;
- vypuštění ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. pro jeho diskriminační povahu.

Tuto publikaci Doc. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., považuji za pozoruhodné, vysoce odborně fundované, přesvědčivé a velmi aktuální dílo nadnárodního významu.

Lze ji doporučit laskavé a naléhavé pozornosti všech pracovníků orgánů činných v trestním řízení, advokátů, pedagogů a studentů právnických fakult, učitelů středních odborných škol právnického zaměření, kriminalistů, kriminologů, sociologů, jakož i všech státních i nestátních subjektů sociální a situační prevence kriminality na všech úrovních.

Publikaci lze nesporně právem považovat i za další krok k tolik žádoucí harmonizaci našich právních norem se základními rysy právních řádů v zemích Evropské unie.

Knihu lze zakoupit nebo objednat přímo v nakladatelství Karolinum (Praha 1, Ovocný trh 3), v prodejně nakladatelství Linde (Praha 1, Opletalova ul.) nebo v knižní prodejně na PF UK v Praze.

prof. JUDr. Miroslav Protivínský, DrSc.

Mitlöchner, Miroslav

Erotika a a paragrafy

Grada, Praha 1998, s. 131, doporučená cena 138,- Kč.

Čtenáři se dostává do rukou knížka, která zatím nemá sobě podobnou. Autor, zkušený právník s bohatou soudní a vědeckou praxí, provází čtenáře vesele i vážně nejrůznějšími situacemi, v nichž se střetává erotika, sex a právo. Je ur-

čena nejširšímu okruhu čtenářů, a tak v textu nalezne mnohé zajímavé a poučné i odborníky.

Práce je rozdělena celkem do dvanácti částí, když místo úvodu seznamuje autor se stručnou historií vztahů mezi lidskou sexualitou a zejména trestním právem. V první kapitole zdůrazňuje význam sexuální výchovy pro lidského jedince nejen z hlediska zdravotního a společenského, ale též jako významného prostředku prevence sexuálně motivovaných trestných činů. Kapitola obsahuje i úplný text Deklarace sexuálních práv, jak byla přijata 13. světovým sexuologickým kongresem v roce 1987 ve Valencii. Druhá kapitola je přehledným exkursem do problematiky trestněprávní odpovědnosti, třetí kapitola podrobně rozebírá podstatu sexuálního trestného činu. V další kapitole, nazvané Násilí do sexu nepatří, se autor věnuje podrobnému výkladu problematiky znásilnění se všemi úskalími, které spáchání, vyšetřování a odsouzení může přinést. Pohlavní zneužívání je obsahem páté kapitoly, ve které autor zdůrazňuje jak nepřekročitelnou hranici věku, tak vágnost pojmu „jiným způsobem pohlavně zneužije“. Samozřejmě, že autor nezapomíná porovnat a vysvětlit vztahy a rozdíly mezi tímto trestným činem a znásilněním. Následující kapitola je věnována věčně diskutované problematice pornografie a jejímu místu v lidské sexualitě a komerčním sexu. Se vši vážností je v sedmé kapitole podán fundovaný výklad harassmentu a formám právní ochrany před ním. V kapitole s názvem Pohlavně přenosné nákazy a AIDS se autor s precizností jemu vlastní věnuje nejen výkladu skutkových podstat šíření nakažlivé choroby, ohrožení pohlavní nemocí a ublížením na zdraví, ale i složitým a dosud ne zcela uspokojivě teorií i praxí vyřešeným vztahům mezi partnery, z nichž jeden je HIV/AIDS pozitivní a oba hodlají založit rodinu i za cenu rizika nákazy druhého partnera a očekávaného dítěte. Práce by nebyla úplná, kdyby v deváté a desáté kapitole neřešila právní problematiku prostituce a komerčního sexu vůbec, jakož i projevy sexuálních deviací a jejich následné kvalifikace jako trestné činnosti. V poslední kapitole je formou dotazů a odpovědí vysvětleno množství praktických problémů, se kterými se občan v oblasti sexu a práva setkává po celý život.

Čtivosti jistě přispívá řada krátkých povídek coby příklad, na kterých autor vysvětluje literu zákona. Škoda jen, že autor opomenul někam do závěru knihy souhrnně zařadit texty těch právních norem, o kterých hovoří a které vysvětluje.

Mgr. Martina Kotrbová

Prof. JUDr. Jiří F. Haderka, CSc.

Právnická fakulta Olomouc, Krajský soud Ostrava

Reforma rodinněprávní úpravy poměrů dětí ve Spolkové republice Německo ze sklonku roku 1997

I. Úvod

Několik let připravovaný „Gesetz zur Reform des Kindschaftsrechts“, zkratkou „Kindschaftsrechtsreformgesetz“, čili KindRG, byl konečně po dovršení legislativní procedury otisknut v Bundesgesetzblattu, Teil I z 19. prosince 1997 pod č. 84/1997 a od 1. července 1998 vstoupil v účinnost.

Tato časová paralela sama o sobě vybízí k určitému srovnání s naším zákonem č. 91/1998 Sb.

Německá reforma si kladla ovšem podstatněji omezené cíle, než jaké měla, zejména z počátku, reforma česká.

V Německu šlo totiž jen o pokračování v řetězu dílčích reforem rodinného práva, zejména postupným přepracováváním občanského zákoníku z r. 1896¹⁾, kdežto u nás byla potřebná celková reforma rodinného práva z totalitního na demokratické. Poslední německá reforma byla vyvolána zejména některými rozhodnutími a usneseními Spolkového ústavního soudu, požadujícími úpravy k vyrovnání postavení dětí, narozených v manželství a mimo manželství²⁾, zatímco zdejší aspirace byly nuceny jít značně dále.

Německá reforma ovšem překračovala meze rodinného práva a zasáhla i do dědického práva, jehož se týká téměř současný Gesetz zur erbrechtlichen Gleichstellung nichtehelicher Kinder, neboli Erbrechtsgleichstellungsgesetz (ErbGleichG) z 16. 12. 1997, ale ten zde rozebírat nemíním³⁾.

Stejně tak se nemíním zabývat plejádou dalších speciálních zákonů s obdobnými cíli, jež zatím nedospěly k legislativnímu dovršení.

Na KindRG je v porovnání s naším legislativním procesem především pozoruhodné to, že jeho návrh zůstal pevně v rukách spolkové vlády až do samého konce a nestal se hříčkou poslaneckého pokusnictví, jako u nás⁴⁾. Nikoho by bylo vážně nenapadlo, že vláda má upustit otěže přípravy takového návrhu, jestliže má měnit jeden ze stěžejních kodexů, což se u nás zcela klidně připustilo.

Rozhodně nepatřím k obdivovatelům německé rodinněprávní úpravy, ale KindRG nelze upřít tradiční německou důkladnost a takové zdokumentování, že lze krok za krokem sledovat, jak se legislativní názory vyvíjely, čím byly ovlivněny, jaké argumenty pro a proti vážily, což vyvrcholilo v závěrečné vládní zprávě, totiž tisku z 13. 6. 1997 č. 13/4899⁵⁾.

O KindRG je třeba pojednat nejen z obecného komparatistického hlediska, ale zejména i proto, že česká reforma se jím do jisté míry pokusila inspirovat. To by nakonec bylo přirozené, ostatně inspirovala se tu i tam modely z dalších, zejména evropských států. Ale ve stadiu přechodu iniciativy z vlády ČR na poslance a pak na senátory, se tak v některých důležitých ohledech stalo zcela diletancky, bez pochopení skutečného obsahu německé reformy⁶⁾.

Majíce toto vše na zřeteli, budeme se tedy nyní některými hlavními tématy německé reformy zabývat.

II. Problémy filiace

KindRG provedl poměrně hluboké zásahy do ustanovení § 1591-1600 o BGB, a to právě z aspektu připodobnění podkladů filiace dětí bez ohledu na jejich původ, při němž ovšem spolková legislativa uznala, že i nadále existují určité meze, jež nelze překročit.

Hlavní směry dosavadní úpravy spočívají v následujících zásazích:

1. Zákonná definice mateřství

Do ustanovení § 1591 BGB bylo pojata ustanovení, shodné s naším nynějším § 50a ZR, že totiž matkou dítěte je žena, která je porodila.

Důvody této úpravy byly totožné s těmi, jež vedly i našeho zákonodárce, totiž ohledy na důsledky, vyplývající z pokroků moderní reprodukční medicíny⁷⁾.

Německá legislativa však byla oproti naší zdrženlivější v tom, že přes všechny diskuse neakceptovala obdobu našeho § 58 odst. 2 ZR, takže manžel matky není nijak omezen v popěrném právu, byť i s oplodňovacím zákrokem souhlasil a také na rozdíl od našeho ZR dárce spermatu za určitých okolností může být stížen tím, že bude určen otcem dítěte, zrozeného z použití jeho gamét⁸⁾.

Za stavu, že německý Embryonenschutzgesetz s Adoptionsvermittlungsgesetz z přelomu osmdesátých a devadesátých let⁹⁾ nedovolují darování cizího ova nebo heterologního embrya s jeho použitím, a nadto podvazují možnost aplikace tzv. surogačního mateřství, je definice § 1591 BGB dodatečným zabezpečením se proti používání těchto technik buď nedovoleně v tuzemsku nebo za použití tzv. prokreační turistiky v zahraničí.

2. Ujednání popěrných žalob a lhůt u otcovství

Nová právní úprava modifikuje dosavadní ustanovení § 1594 odst. 1, § 1595 odst. 2 a § 1600h odst. 1 BGB potud, že ujednocuje lhůty pro popření otcovství

při první a druhé domněnce a současně v ní splývá žaloba o popření manželského původu dítěte a žaloba o popření uznání otcovství¹⁰⁾.

3. Zachování rozdílu pro předpoklady otcovství dětí narozených v manželství a mimo manželství

Při tvorbě KindRG bylo předmětem diskuse i to, zda v rámci ujednocování právního postavení dětí narozených v manželství a mimo manželství nelze vytvořit jednotný systém paternitních domněnek pro obě kategorie.

Tento úmysl byl však opuštěn.

Byl totiž učiněn závěr, že se nelze vzdát první domněnky otcovství ve vztahu k dětem, narozeným provdané ženě potud, že za otce dítěte, narozeného za trvání manželství bude i nadále považován manžel matky. Tato domněnka byla zachována i ve vztahu k dětem, narozeným za trvání manželství, byť i počatým v době před jeho uzavřením. Německé právní tradici by se však (dle vládního návrhu) přičilo, kdyby i v těchto případech bylo třeba otcovství uznávat nebo soudně určovat.

Naproti tomu při narození dítěte neprovdané ženě schází návazný bod, jež není možno shledat ani ve faktu soužití s partnerem, a proto nelze z faktu takového soužití automaticky vycházet pro přílišnou labilitu a nezjevnost tohoto kritéria.

4. Zúžení aplikace první domněnky otcovství u dětí narozených po ukončení manželství

Nynější ustanovení §§ 1592 a 1593 BGB již nevycházejí z toho, že za otce dítěte, narozeného do určité lhůty po rozvodu, zrušení a vyslovení neplatnosti manželství, se rovněž na základě první domněnky otcovství považuje někdejší manžel matky. Nová úprava aplikací první domněnky pro tyto případy vylučuje. Naproti tomu zůstává zachována pro případy, že se dítě narodí v tzv. kritické době (nyní nikoliv 302, nýbrž 300 dnů) po úmrtí manžela. V poměru mezi dřívějším a pozdějším manželem má nyní ex lege přednost domněnka svědčící manželův pozdějšímu.

S touto úpravou souvisí i škrť § 8 Ehegesetzes o čekací době pro uzavření nového manželství (Wartezeit)¹¹⁾.

Uvedené zúžení domněnky otcovství se odůvodňuje tím, že ukončení manželství soudním výrokem při rozvodu nebo při zrušení (Aufhebung) nebo prohlášení za neplatné (Nichtigkeitserklärung), bude nasvědčovat dlouhodobějšímu rozkladu soužití manželů a tedy tomu, že manžel není biologickým otcem¹²⁾.

Osobně tuto argumentaci považuji za dosti problematickou. Dětem, jimž první zákonná domněnka již dle nové úpravy nesvědčí, nezbyvá, než spoléhat na aplikaci druhé domněnky nebo třetí domněnky. Jejich právní postavení je tím zproblematickováno a otázka je, zda se tak stalo účelně, při současných možnostech medicínské expertizy, zvláště při profilování DNA v popěrném sporu, pokud k němu dojde.

5. Možnost vyloučení otcovství dosavadního manžela u dětí, jež se narodily během rozvodového řízení

Právní úprava, obsažená v KindRG, jde však v prolomení první domněnky ještě dále, a to novou textací § 1599 BGB.

Umožňuje totiž, aby prvá domněnka otcovství byla odstraněna dokonce i v případě, když dítě se narodí ještě i za trvání manželství matky s jejím dosavadním manželem.

Je tomu tak tehdy, jestliže k porodu dojde v době, kdy již je u soudu podán návrh na rozvod matky a jejího manžela, jiný muž k tomuto dítěti otcovství uzná a matka i její manžel s tímto uznáním otcovství projeví souhlas. Uznání otcovství ze strany onoho jiného muže se stane právně účinným teprve s právní mocí rozsudku, povolujícího rozvod manželství matky s jejím dosavadním manželem. Takové uznání otcovství ze strany jiného muže je přípustné nejpozději do jednoho roku po právní moci vyhovujícího rozvodového rozsudku, čímž má být čeleno právní nejistotě.

Přijetí této právní úpravy bylo během legislativních prací velmi kontroverzní.

Zdůrazníme, že se tento model vymyká soudnímu řízení o otcovství a druhá domněnka se zakládá listinným způsobem, včetně projevů matky dítěte a jejího manžela (resp. dřívějšího manžela).

Tato úprava, naprosto dysfunkční v právním řádu, jako je náš, byla v deformované podobě vtělena poslanecky do posledních vět § 58 odst. 1 ZR. Právní nedouctví tvůrců této úpravy je tím horší, že nedbali odborných vyjádření, varujících před takovým experimentem, nad to bez procesního dořešení¹³.

Po hmotněprávní stránce i zde platí kontraargumenty, uvedené shora, i když nejde o úpravu v evropské dimenzi zcela ojedinělou¹⁴.

6. Posílení právního postavení matky v paternitních sporech

Před uzákoněním KindRG neměla matka dítěte u uznání otcovství popěrné právo až na případy, kdy mohla vystupovat jménem dítěte. U popření manželského původu je neměla vůbec.

Nyní je její postavení posíleno v tom, že své vlastní popěrné právo ve značném rozsahu má¹⁵.

7. Rozšíření popěrného práva dítěte v paternitních sporech

K naplnění intencí rozsudku spolkového ústavního soudu z 31. 1. 1989¹⁶) a jeho usnesení z 26. 4. 1994¹⁷), bylo rozšířeno popěrné právo dítěte za tím účelem, aby mohlo seznat svůj skutečný biologický původ. Přitom byly vytvořeny stejné právní předpoklady pro všechny děti, ať již se narodily v manželství či mimo ně.

Za tím účelem byly zjednodušeny předpoklady žaloby a uvolněny dosavadní lhůty¹⁸).

8. Zrušení popěrného práva rodičů zdanlivého otce dítěte

Legislativa dospěla k závěru, že dosavadní právní úprava postrádá náležitě zdůvodnitelnosti, a proto ji vypustila¹⁹⁾.

III. Problémy rodičovské zodpovědnosti (rodičovské moci)

Již Gesetz zur Neuregelung des Rechts der Elterlichen Sorge z r. 1979²⁰⁾ nahradil pojem elterliche Gewalt v BGB pojmem elterliche Sorge. Náplň tohoto pojmu zůstala ovšem v podstatě zachována v podobě tří komponent: péče o osobu dítěte, péče o majetek dítěte a jeho zastupování. Pojem elterliche Sorge tedy svým obsahem nebyl nikdy srovnatelný s českým termínem „péče o dítě“ ze strany nějaké osoby. Šlo-li o manželské dítě, příslušela elterliche Sorge zásadně oběma rodičům, nastal-li však poruchový stav v podobě faktické manželské odluky nebo rozvodu, podržoval elterliche Sorge rodič, jemuž dítě bylo svěřeno do opatrování, u něhož mělo tedy legální pravidelný pobyt (rezidenci), kdežto elterliche Sorge druhého rodiče byla suspendována, tedy uvedena do klidu²¹⁾. Šlo-li o nemanželské dítě, příslušela elterliche Sorge v zásadě nemanželské matce samotné a postavení nemanželského otce bylo velmi inferiorní.

Do této právní situace od r. 1983 postupně vstupovala judikatura Spolkového ústavního soudu, poukazující na neústavnost diskriminace druhého rodiče, pokud je paušálně vyloučen z podílení se na elterliche Sorge.

To vše pak vedlo k tomu, že KindRG hluboce do institutu elterliche Sorge zasáhl.

1. Obecná ustanovení

Pojem „gemeinsame elterliche Sorge“ dle BGB ve znění KindRG nemá s pojmem společné výchovy dítěte rodiči ve smyslu § 26 odst. 2 ZR vůbec nic společného. Uvedený pojem BGB značí, že oba rodiče jsou nositeli rodičovské moci (užijeme-li tohoto tradičního označení pro větší jasnost).

Pak v zásadě každý z rodičů má výlučné rozhodovací oprávnění ve vztahu k běžným záležitostem denního života, pokud se o dítě stará se souhlasem druhého rodiče (§ 1687 odst. 1 BGB). Jestliže oba rodiče jsou současně nositeli rodičovské moci, musí tuto ve vzájemné shodě vykonávat ku prospěchu dítěte.

V případech různosti názorů jsou povinni pokusit se o dohodu (§ 1627 BGB). Pokud rodiče žijí odděleně, stává se podle tvůrců KindRG takové dorozumívání prakticky nemožným, nebo aspoň velmi komplikovaným. Uvedený požadavek by mohl vést k vyvolání zbytečných a malicherných sporů. Proto oprávnění rodiče, jenž o dítě bezprostředně pečuje, aby sám rozhodoval o záležitostech běžného denního života, je důležitým doplněním ustanovení o gemeinsame elterliche Sorge, pokud rodiče žijí odděleně. To platí nejen ve vztahu k rodiči, jenž o dítě bez-

prostředně pečuje, ale i ve vztahu k třetím osobám, jimž je tento úkol svěřen (par. 1687 BGB)²²).

2. Rodičovská zodpovědnost u dětí, jejichž rodiče nejsou manžely

Vycházejí z postulátů judikatury Spolkového ústavního soudu KindRG stanoví, že nesezdaným rodičům společná rodičovská zodpovědnost (gemeinsame elterliche Sorge) přísluší tehdy, když prohlásí, že ji chtějí společně vykonávat, nebo uzavřou-li spolu manželství (§ 1626 odst. 1 BGB). Tento předpoklad však neobsahuje nutně požadavek, aby oba tito rodiče spolu také žili. Přes vylepšení právního postavení otce, i po této úpravě právní postavení matky zůstává poměrně silné. Proti její vůli totiž otec dítěte v zásadě k participaci na rodičovské moci nepronikne, pokud by matka této nebyla před tím zbavena (§ 1680 BGB), což bude zřejmě spíše výjimečným jevem.

Jestliže oba nesezdaní rodiče učiní prohlášení o společné rodičovské zodpovědnosti, pak ji těmito projevy vůle zakládají a tato skutečnost se prokazuje vyhotovením tomu odpovídající listiny.

Nedojde-li k takovému souhlasnému prohlášení, vydá o tom k návrhu matky osvědčení příslušný orgán péče o děti. Tato listina stačí k průkazu, že rodičovská moc náleží pouze matce.

3. Společná rodičovská zodpovědnost u rozvedených rodičů

Před účinností KindRG platila zásada, že elterliche Sorge má být svěřena pouze jednomu rodiči. Spolkový ústavní soud v rozsudku z 3. 11. 1982²³) prohlásil, že tato úprava je v rozporu s čl. 6 odst. 2 věty 1 Grundgesetzu. Již tento judikát znamenal derogaci § 1671 odst. 4 věty 1 BGB ve znění z r. 1979.

Přesto bylo shledáno účelným tuto otázku znovu výslovně upravit v zákoně.

Nová úprava především vychází z toho, že odstraňuje povinné spojení rozhodování o rodičovské moci současně s rozhodováním o rozvodu, naopak k takovému rozhodování má dojít pouze tehdy, když se některý z rodičů bude domáhat svým návrhem, aby rodičovská zodpovědnost (moc) byla svěřena výhradně jemu. Není-li tomu tak, zůstane rodičovská zodpovědnost automaticky zachována oběma rodičům. Tím je ovšem nedotčeno právo soudu rozhodovat o zbavení rodičů rodičovské zodpovědnosti dle § 1666 BGB, hrozí-li dítěti újma tam uvedená.

Pokud zůstane oběma rodičům zachována rodičovská zodpovědnost, pak rodič, v jehož opatrování (Obhut) dítě je, je oprávněn sám rozhodovat o běžných záležitostech denního života, týkajících se dítěte (§ 1687 BGB). Oba rodiče společně rozhodují jen o významných věcech. BGB po reformě z r. 1997 neobsahuje žádné ustanovení o tom, že společná rodičovská zodpovědnost by měla mít přednost před výhradnou rodičovskou zodpovědností jednoho z nich, nebo naopak.

Je tedy věcí především rodičů samotných, rozhodnou-li se pro ten či onen model. Návrh KindRG konstatuje, že po literatuře, propagující upřednostňování gemeinsame elterliche Sorge (např. Fthenakis: „Väter“, 1985, nebo v. Wallderstein-Blakeslee „Gewinner und Verlierer“, něm. překlad 1989), nastal zvrát a v odborné literatuře se začaly uplatňovat opačné proudy.

4. Posílené postavení jiných osob

KindRG zlepšuje především postavení nemanželského otce v tom ohledu, že snadněji může dosíci rodičovské zodpovědnosti, je-li to v zájmu dítěte a matka odpadá²⁴).

Určitá zlepšení se dostavila i pokud jde o nevlastní rodiče: to platí nejen o jejich případném právu na styk, ale i pokud jde o spolurozhodování o běžných záležitostech, týkajících se dítěte, resp. svěřeni nevlastních dětí za jistých okolností do jejich výchovy²⁵).

Pro společnou výchovu dítěte oběma rodiči, kteří spolu fakticky nežijí, nebo se rozvedli, nebo dokonce pro střídavou výchovu za takových situací, v KindRG žádnou obdobu nenalezneme.

Ostatně o nešťastné genezi § 26 odst. 2 ZR a jeho reflexu v § 50 ZR jsem psal již jinde²⁶).

IV. Problematika styku s nezletilci

KindRG podstatně zasahuje do BGB i pokud jde o úpravu práva styku s dítětem (Umgangsrecht). Toto pojímá tak, že k povinnosti rodičů patří umožnit jeho styk s osobami, jež jsou významné pro jeho další zdárný vývin a na něž dítě má vazbu (Bezugspersonen). Styk se tedy neupravuje v zájmu rodiče, jenž dítě nemá svěřeno do opatrování a má na styk s ním právo, ale má sloužit zájmům dítěte z hlediska jeho vývinu.

KindRG nečiní co do úpravy styku rozdílu mezi dětmi manželskými a narozenými mimo manželství.

V zásadě každý rodič má právo na styk se svým dítětem (srv. např. § 1634 odst. 4 BGB)²⁷).

Pokud jde o jiné osoby, jimž přísluší toto právo, vymezuje nyní BGB jejich okruh tak, že sem náleží i prarodiče, sourozenci, nevlastní rodiče (otčím a macecha) i osoby, které dítě delší dobu měly ve své péči. Za pomoci zásahu do rodičovské zodpovědnosti (§ 1666 BGB) by nebylo vyloučeno pojmout do tohoto okruhu i další osoby (např. strýce a tety).

KindRG je tedy štedřejší než výsledná úprava našeho zák. č. 91/1991 Sb. Ani ta by však patrně nevylučovala rozšíření okruhu aktivně legitimovaných osob zásahem do rodičovské zodpovědnosti²⁸).

BGB neupravuje rozsah a způsob styku a toto ponechává judikatuře soudů.

Také možnost vynucení tohoto styku exekučně zůstala zachována přes některé opačné náměty.

V. Legitimace nemanželského dítěte

KindRG vypouští z BGB všechna ustanovení o legitimaci nemanželského dítěte jako zastaralá a s reformou dysfunkční: to se týká všech druhů legitimace²⁹).

VI. Výživné dítěte

KindRG zde provádí jen menší zásahy u nároků neprovdané matky. Ta může se zřetelem k opatrování dítěte žádat výživné až do tří let od porodu. V případech možného vzniku hrubé nespravedlnosti umožňuje uplatnění výživného za tuto hranici. Stanoví také, že toto výživné může požadovat pro sebe i otec, jenž o dítě pečuje.

Rozdíly mezi skromnějším výživným pro děti narozené mimo manželství (tzv. Regelunterhalt) a výživným pro děti narozené v manželství zůstávají zatím zachovány. Tyto diskriminace má řešit další zvláštní zákon, reformující BGB, totiž tzv. Kindesunterhaltsgesetz, jehož návrh připravuje spolkové ministerstvo spravedlnosti. Zvažuje se také jednotná legální každoroční valorizace výživného pro nezletilé děti, jež by byla automatická a nevyžadovala soudní zásah.

VII. Otázky příjmení dítěte

Nová úprava §§ 1616 BGB a násl. zavádí změny do tematiky určování příjmení dítěte.

U dítěte narozeného v manželství, jehož rodiče si při uzavření manželství zvolili společné příjmení, dostává dítě nadále toto příjmení jako své rodné příjmení.

Pokud si rodiče nezvolili společné příjmení na dobu po uzavření manželství nebo nejsou manžely, záleží na tom, komu z nich náleží rodičovská zodpovědnost. Pokud tato náleží společně jim oběma, pak se mají dohodnout o tom, zda dítě obdrží příjmení matky nebo otce. Neučiní-li tak ve stanovené lhůtě, rozhodne o příjmení soud. Pokud rodičovská zodpovědnost přísluší jen jednomu rodiči, obdrží dítě ex lege jeho příjmení.

KindRG takto nahrazuje poměrně nedávnou právní úpravu³⁰).

VIII. Osvojení

Čeští reptáči proti ustanovením zák. č. 91/1998 Sb. ohledně osvojení, by asi v reformě BGB z r. 1997 zalíbení nenašli: obsahuje totiž např. velmi přísná vy-

mezení výjimek z generálního oprávnění rodičů udělovat souhlas k adopci a také bianco přivolení k adopci je po dobu dokonce 8 týdnů po porodu bezvýjimečně zakázáno. To vše KindRG zachovává.

Naším úkolem zde ovšem není referovat o tom, co KindRG ponechává beze změny, ale jde o uvedení rozdílů oproti současnému právnímu stavu, které obsahuje.

Těch není příliš mnoho.

Především se odstraňuje možnost osvojit své vlastní nemanželské dítě, která dosud existovala. Tento institut totiž ztrácí nyní smysl³¹⁾.

Dále se vylepšuje postavení nemanželského otce, jenž dosud byl eliminován z vlivu na adopci. Kromě případu Keegan v. Irsko z r. 1994, o němž jsem jinde referoval³²⁾, inspiroval se německý zákonodárce i obdobným stanoviskem Spolkového ústavního soudu ze 7. 3. 1995³³⁾.

IX. Procesní dopady

KindRG nezasahuje pouze do BGB, nýbrž i do řady dalších zákonů, mezi jiným do předpisů o civilním soudním řízení, a to jak sporném, tak nesporném³⁴⁾.

O tom sice nemíníme referovat, ale měli bychom aspoň heslovitě uvést, čeho se v tomto ohledu reforma týká.

Především KindRG rozšiřuje kompetence rodinných soudů.

Dále pak sjednocuje instanční soudní postup v rodinněprávních věcech.

Mění dosavadní povinnou koncentraci řízení o rozvodu s úpravou souvisících porozvodových důsledků tak, že odstraňuje obligatornost této koncentrace a nahrazuje ji fakultativností.

Ve filiačních otázkách ujednocuje popěrné žaloby a jejich projednávání, ať již jde o odstranění první nebo druhé domněnky otcovství a restringuje popěrné žaloby průlomy do první domněnky, s přechodem na zvýšení role listin ve filiačních věcech.

V některých významných rodinněprávních řízeních zavádí obligatorního procesního opatrovníka, zejména pro nezletilé děti.

X. Další součásti reformního programu

V našem článku jsme uvedli pouze základní rysy změn, které KindRG vnesl do BGB. Ten ovšem vědomě některá témata zcela pominul, protože se jimi zabývají jiné vládní návrhy.

Patří k nim:

- Beistandschaftsgesetz, jehož návrh chce odstranit rozdíly mezi právní úpravou v tzv. starých spolkových a nových spolkových zemích, co se týče postavení nemanželských matek dětí.

- Kindesunterhaltsgesetz, o němž jsme se již zmínili.
- Eheschliessungsrechtsgesetz, jenž si klade za cíl vtělit uzavírání manželství z EheG z r. 1946 znovu do BGB ve zmodernizované podobě. O elektivním církevním sňatku se ovšem neuvažuje.
- Minderjährigenhaftungsbeschränkungsgesetz, jenž se zřetelem k dosavadní judikatuře má zavést výslovnou vyšší ochranu nezletilců před ohrožením jejich majetku při jeho správě zákonnými zástupci.
- Misshandlungsverbotsgesetz má chránit před násilím v rodině, včetně ne-náležitého trestání dětí.

XI. Závěry

Práce na KindRG započaly, jak známo, v r. 1991 a po sedmi letech byly tedy se zdarem dovršeny. Německá legislativa byla k právním praktikům potud ženerosnější než naše, že měli k dispozici plný půlrok k tomu, aby se na aplikaci BGB v novém znění připravili, kdežto náš praktik měl k tomu dobu zhruba poloviční.

I v Německu se tedy nová ustanovení začnou judikaturou teprve postupně „obalovat“. S tím větší rezervou musíme k nim přistupovat, přičemž ovšem tento článek nemůže nahradit ani vlastní studium byť i holého textu BGB v současném znění.

Znalost německého KindRG je pro nás důležitá v prvé řadě z hlediska věci s německým mezinárodním prvkem, jimiž jsme nuceni se zabývat.

Pokud jde o jeho znalost z jiných důvodů, zejména i komparačních, chtěl bych vyzvednout varování, pronesená naším krajanem Michaelem Bogdanem, t. č. profesorem na univerzitě v Lundu: že totiž jednotlivá ustanovení, resp. instituty určitého právního řádu nelze uvádět do jiného právního řádu bez značných rizik a vůbec už nikoliv bez důkladné znalosti dotyčného právního řádu jako celku a pochopení toho, čemu tam vlastně dotyčné ustanovení nebo institut slouží³⁵).

Výstražné případy nedodržení těchto pravidel u nás jsou ještě příliš čerstvé.

Poznámky

- 1) Přehled tohoto vývoje viz např. v Bergmann, A. – Ferid, M.: Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht v oddíle, týkajícím se Německa.
- 2) K tomu viz analýzy Franka, R. v posledních ročníchích International Survey of Family Law, jež jsem recenzoval v „Právniku“.
- 3) ErbgleichG odstraňuje dědická ustanovení diskriminující v par. 1371 odst. 4, 1930, 1934a – 1934e, 2338a BGB nemanželské děti a odstraňuje přetrvávající rozdíly mezi právem starých a nových spolkových zemí.

- 4) K tomu viz Haderka, J.: Ke vzniku a základním problémům novely ZR, *Právní praxe*, (46), 1998, 5:269 a násl., Zuklínová, M.: Co je nového v ZR, tamtéž, str. 258 a n.
- 5) K tomu všemu přistupují stenogramy z Bundestagu.
- 6) To se vztahuje zejména na konečnou verzi § 26 ZR a § 58 ZR.
- 7) Naše úprava § 50a brala v úvahu právní úpravy z doby před německou reformou dle KindRG; k tomu např. Haderka, J.: Právní ochrana statusu dítěte narozeného z lékařsky navozeného oplodňování: co je a co není právně přípustné v ČR, *Správní právo*, (31), 1998, 4:216 a násl., týž: Otázky mateřství a otcovství po účinnosti z. č. 91/1998 Sb., *Právní praxe*, (46), 1998, 9: 530–542.
- 8) Haderka, J.: Filiation et Bioéthique, *Rapports du XXVII Colloque de Conseil de l'Europe La Valette*, Sept. 1997.
- 9) *Embryonenschutzgesetz* z r. 1990 a *Adoptionvermittlungsgesetz* z r. 1989 patří k nejpřísnějším v Evropě.
- 10) Tzv. *Ehelichkeitsanfechtung* a *Vaterschaftanerkennungsanfechtung* nyní splývají. Popěrná lhůta je v zásadě dvouletá, její počátek a běh je však upraven v několika variantách.
- 11) Trvala 10 měsíců od ukončení manželství.
- 12) Podle BGB manželství zpravidla nelze rozvést, pokud manželé spolu aspoň jeden rok nežijí.
- 13) Viz Haderka, J.: Rozvod a rozvodové řízení od účinnosti z. č. 91/1998 Sb., *Právní praxe*, (46), 1998, 6:342 a násl.
- 14) Frank, R.: *Etablissement et conséquences de la filiation maternelle et paternelle*, *Rapports du XXVII Colloque du Conseil de l'Europe La Valette*, Sept. 1997.
- 15) Na rozdíl od dřívějšího právního stavu uznání otcovství nyní především vyžaduje zásadně souhlas matky, má-li být právně účinné. Tento souhlas matka neuděluje jménem dítěte, nýbrž vlastním jménem. Takto může založení druhé domněnky otcovství vůbec zabránit. Toto právo jí nepřísluší pouze tehdy, když není nositelkou *elterliche Sorge*. Účinné uznání otcovství může kromě toho napadnout matka vždy. Nemá však neomezené právo na napadení první domněnky otcovství. Toto je omezeno především slučitelností s blahem nezletilého dítěte. Pokud je dítě již zletilé, může matka otcovství napadnout jen s jeho souhlasem.
- 16) BVerfGE 79, 256.
- 17) BVerfGE 90, 263.
- 18) Zletilé dítě je podle KindRG oprávněno podat popěrnou žalobu bez existence dosavadních omezujících předpokladů (§ 1600b, odst. 3 BGB), čímž má v zásadě lhůtu dvou let od nabytí zletilosti. Úspěšná popěrná žaloba vždy vyvolá příslušné právní důsledky a opačné řešení nebylo přijato.
- 19) Dosavadní právo připouštělo popěrnou žalobu rodičů zdanlivého otce po jeho smrti, jestliže až do úmrtí o narození dítěte nevěděl nebo zemřel-li dříve, než mu uplynula popěrná lhůta a on sám tuto žalobu nepodal.
- 20) §§ 1626 a násl. BGB pro manželské děti, §§ 1705 BGB před účinností KindRG pro nemanželské děti.
- 21) S výjimkou práva na styk a práva být o dítěti co do zásadních věcí informován.
- 22) Jde o obdobu našich situací při svěřeni dítěte třetí osobě, včetně pěstouna.

- 23) BVerfGE 61, 358 k § 1671 BGB v dosavadním znění.
- 24) Např. v důsledku úmrtí, zbavení elterliche Sorge apod.
- 25) Řešení jsou obdobná jako v současném ZR.
- 26) Kromě článku z pozn. 4, viz čl. z pozn. 13 a dále glosy ke studii B. Verschraegenové v Právní praxi (46), 1998, 3:173 a násl.
- 27) Tedy i rodič, v jehož „Obhut“ dítě je, v době, kdy má „Umgang“ s druhým rodičem.
- 28) Tak postupovala před 1. 8. 1998 naše judikatura k § 44, odst. 2 ZR a tyto výkladové možnosti jí zůstaly zachovány.
- 29) Jde o dosavadní §§ 1719 a násl. BGB.
- 30) Otázek jména dítěte se tato ustanovení netýkají.
- 31) Sloužil dříve k odstraňování diskriminace nemanželských dětí.
- 32) Právní rozhledy, (3), 1995, 8:311 a násl.
- 33) Fam RZ 1995, 789.
- 34) Viz čl. 4, 5, 6 a 8 KindRG.
- 35) Bogdan, M.: Comparative Law, mou recenzi viz v Právniku (134), 1995, 5:503 a násl.

Sjzd polské advokacie, Varšava, 27. – 29. 11. 1998

V uvedených dnech se konal celostátní sjezd polské advokacie po ukončení tříleté funkční periody 1995–1998. Zúčastnilo se jej více než 300 delegátů z celého Polska.

V předvečer sjezdu 27. 11. se uskutečnilo slavnostní zasedání za bohaté účasti předních představitelů polské státní moci zákonodárné, výkonné i soudní. Osobně přítomna byla ministryně spravedlnosti, pozdravný dopis zaslal prezident republiky a předseda vlády (oba v té době byli v zahraničí). Přítomni byli též zástupci zahraničních advokacií (Francie, USA, Německo, Slovensko a ČR – za českou advokacii vedoucí mezinárodního oddělení ČAK JUDr. Václav Král a vedoucí odboru pro věci advokacie JUDr. Václav Mandák, předseda ČAK JUDr. Karel Čermák se pro onemocnění omluvil). Na zasedání přednesl slavnostní projev předseda Hlavní advokátní rady **Czeslaw Jaworski**. Zabýval se postavením advokacie od počátku novodobého polského státu v roce 1918 až do současnosti.

Při tomto slavnostním zasedání, které bylo zakončeno koncertem s hudbou F. Chopina, byla předána též státní i stavovská vyznamenání. **Mezi třemi za-**

hraničními hosty, kteří obdrželi čestný odznak „Za zásluhy o advokacii“ byl též předseda České advokátní komory JUDr. Karel Čermák.

Týž večer se ještě konala slavnostní večeře v užším kruhu členů Hlavní advokátní rady, předsedů vojvodských advokátních rad a za účasti zahraničních hostů. Na této večeři přednesl stručný pozdravný projev mimo jiné JUDr. Václav Král.

Samotný sjezd byl zahájen 28. 11. Hlavním bodem programu byla zpráva předsedy o činnosti Hlavní advokátní rady a jejích orgánů za uplynulé období a zprávy dalších orgánů advokacie. I tohoto zasedání se zúčastnili čelní představitelé soudní a státní moci, pozdravný projev přednesla mimo jiné ministryně spravedlnosti, zástupce Parlamentu, vlády a města Varšavy.

Sjezd zvolil orgány polské advokacie na příští tříleté funkční období. Předsedou Hlavní advokátní rady byl opětovně zvolen **Czeslaw Jaworski**.

Přítomnosti na sjezdu využili zástupci české advokacie k osobnímu jednání o prohloubení spolupráce redakcí stavovských časopisů (polská Palestra, český Bulletin advokacie). Byla dohodnuta témata, která budou dána k dispozici k otištění zejména z oblasti advokátního práva a stavovských předpisů. Těchto jednání se zúčastnil za polskou stranu šéfredaktor Palestry Stanislaw Mikke a advokátka Ewa Stawicka..

Václav Mandák

Vyšel Bulletin slovenské advokacie č. 6/98

Úvodník člena Předsednictva SAK JUDr. Pavola Erbena s názvem „Křížovatky dalšího vzdělávání“ se zabývá problematikou zkvalitnění vzdělávacího procesu advokátů a koncipientů. Poukazuje na množství obtíží, na které naráží zabezpečení přednášek, přednášejících i místa konání a na řadu překážek, které organizátoři vzdělávacích akcí musí zvládnout.

Odborné články

JUDr. Eduard Bárány, CSc.: (Ne)ústavnost čl. 1 bodu 2 novely zák. č. 286/92 Zb. o daních z příjmů

Autor na základě odůvodnění jednoho rozhodnutí Ústavního soudu SR, v kterém je uvedeno „Princípom právneho štátu (čl. 1 ústavy) zásadne zodpovedajú iba také zákony, ktoré neposobia spätne“, se kriticky staví k zákonu

č. 289/97 Z. z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 286/92 Zb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů, konkrétně k bodu 2 čl. 1, který na první pohled vyvolává podezření z retroaktivity. Autor uvádí, že k zásadám právního státu patří i účta k nabytým právům, související se zákazem retroaktivity normativních právních aktů.

V článku je citován V. Knapp, J. Prusák a některé pasáže z citovaného nálezu PL ÚS 36/95.

JUDr. Milan Ďurica: Odměny správce konkurzní podstaty (její výška a splatnost)

Článek je rozdělen do tří částí. Část I. má název „Výše odměny správce konkurzní podstaty“. Zabývá se všeobecnými východiskys a stručným přehledem právní úpravy a základem na určení odměny. Část II. s názvem „Splatnost odměny“ se zabývá též otázkou, zda platná právní úprava umožňuje vyplatit správci konkurzní podstaty zálohu na jeho odměnu a náhradu výdajů, které správci průběžně vznikají. Část III. – „Minimální odměna“ obsahuje problematiku již zákonem stanovené minimální odměny 50 000 Sk a nárokem na tuto odměnu, když důvodem zrušení konkurzu je zjištění, že majetek úpadce nepostačuje na úhradu výdajů a odměny správce. V závěru autor poukazuje na to, že právní úpravě odměny dosud nebyla věnována potřebná pozornost a že záměrem jeho článku bylo upozornit na problémová místa právní úpravy v zájmu jejího zlepšení a též v zájmu určité jednotnosti praxe.

JUDr. Juraj Ďurovčík: Novelizace Obchodního zákoníku v podmínkách Slovenské republiky a jejich zaměření

Autor se ve stručnosti zabývá osmi novelami Obchodního zákoníku SR v období od roku 1993–1998.

Časopis dále obsahuje výběr z rozhodnutí všeobecných soudů a článek Dr. Allmayera-Becka a Dr. Zitty o vzdělávání advokátů v Rakousku. Za pozornost stojí informace, že každý právník, který chce později vykonávat advokátní povolání, musí absolvovat pětiletou právnickou praxi – nejméně devět měsíců u rakouských soudů a nejméně tři roky v advokátních kancelářích v Rakousku, kde tato praktická činnost musí být vykonávána jako hlavní pracovní poměr. Advokátní koncipient musí prokázat účast na vzdělávacích akcích v rozsahu 36 půldnů jako předpoklad pro výkon advokátního povolání. Aby mohl být připuštěn k advokátní zkoušce, musí absolvovat 24 půldnů na vzdělávacích akcích.

Dále číslo obsahuje zprávu ze zasedání předsednictva SAK, přehled ročníku 1998 a anketní lístek pro náměty na organizování vzdělávacích seminářů SAK, obvyklou rubriku o změnách v seznamu advokátů a advokátních koncipientů a inzertní rubriku.

J.V.

JUDr. Jana Wurstová,
Česká advokátní komora

Přijetí nové Trestněprávní úmluvy Rady Evropy o boji proti korupci

Je tomu již několik let, co se úsilí členských států Rady Evropy bojovat proti organizovanému zločinu a zejména některým jeho specifickým formám, projevil v přijetí Akčního plánu proti korupci. Od samého počátku byla při práci na tomto plánu a jeho realizaci i Česká republika. Když se Česká republika stala v červnu r. 1997 hostitelem pravidelné schůzky ministrů spravedlnosti 40 členských států Rady Evropy, bylo pro ni zvoleno jako téma vysoce aktuální – „Boj proti korupci“ (podpora přijetí některých mezinárodních právních nástrojů, které by měly napomoci důraznějším krokům na tomto poli). Myslím, že shodný názor přítomných ministrů přispěl tehdy významně nejen k tomu, aby se podpora této formě boje proti korupci objevila i v seznamu několika bodů závěru následného summitu Rady Evropy, ale zejména k dotvoření právě přijaté úmluvy. Názory na to, jaké právní dokumenty mají k tomu být přijaty a nakolik závazné mají pro členské státy být, nebyly zdaleka shodné. Česká republika rozhodně přispěla k nalezení kompromisních řešení. Není to tak samozřejmé. Pro někoho zní možná překvapivě, že některé státy, které bývají našimi vzory demokracie a právního řádu, nejen že nemají ve svých právních rádech brzdy proti korupci, ale někdy právě naopak: nepovažují například u svých investorů podnikajících v zahraničí úplatek za získání tamního souhlasu k investici za úplatek a umožňují jim ho odepstat z daní.

Tím více je potěšující, že přes tyto rozdíly je úmluva dokončena, a snad se jí podaří i to, co si klade za cíl, tj. koordinovat kriminalizaci širokého spektra korupčních praktik, harmonizovat vnitrostátní právní předpisy v této oblasti, zlepšit mezinárodní spolupráci např. při stíhání těch, kteří úplatky nabízejí či přijímají a při zrychlení soudního stíhání (to se mj. týká mezinárodní právní pomoci ve věcech trestních). V této souvislosti byla Výborem ministrů Rady Evropy ustavena monitorovací skupina států proti korupci (Group of States against Corruption), zkráceně nazývaná „GRECO“, která má sledovat zavádění úmluvy.

Jaké formy korupce a korupčního chování jsou předmětem Úmluvy?

- Aktivní a pasivní úplatkářství domácích nebo zahraničních veřejných činitelů

- Aktivní a pasivní úplatkářství národních a zahraničních členů parlamentů a členů mezinárodních parlamentních shromáždění
- Aktivní a pasivní úplatkářství mezinárodních vyšších státních úředníků
- Aktivní a pasivní úplatkářství domácích, zahraničních a mezinárodních soudců a úředníků mezinárodních soudních dvorů
- Obchodování s vlivem
- Praní špinavých peněz získaných z trestných činů korupce
- Účetní trestné činy (faktury, účetní dokumenty atd.) spjaté s trestným činem korupce.

Budeme naše čtenáře informovat o tom, zda a kdy se Česká republika stane členem uvedené úmluvy. Může se totiž stát, že k tomu nebude ani třeba její vlastní obvyklé iniciativy. Úmluva totiž sama vejde v platnost po ratifikaci alespoň 14 státy a byla otevřena k podpisu k 27. lednu 1999. Zatím se k ní připojilo 6 států.

Seminář „Právní stát jako utopie a úkol na Východě i na Západě“

Ve dnech 13. – 15. listopadu 1998 jsem se zúčastnil víkendového semináře na uvedené téma s podtitulem „Význam lidských práv v průběhu politických a kulturních změn“.

Seminář byl organizován Evangelickou akademií Loccum a konal se v prostorách akademie nedaleko Hannoveru ve Spolkové republice Německo. Ze zahraničních hostů se kromě zástupců z České republiky z řad Českého helsinského výboru, soudců a advokátů zúčastnila i delegace soudců z Polska.

Celý program byl zahájen přednáškou na téma „Základy demokratického myšlení o principech práva a jejich aplikaci – lidská práva na Západě a na Východě“, na kterou navázal Prof. Dr. Martin Palouš svým příspěvkem „Lidská práva jako základ Charty 77 a dnes“. V rámci diskuse pak byla s uznáním kvitována přímá vynutitelnost dodržování základních lidských práv zakotvených v mezinárodních smlouvách v České republice, když v mnohých západoevropských zemích je nutné jednotlivá práva nejdříve inkorporovat do národních právních řádů. Celý blok pak byl věnován problémům soudnictví v „porevoluční době“ a aplikaci lidských práv v soudních procesech. Na závěr bylo zvolené i u nás stále živé téma „Je (trestní) právo vhodným prostředkem vyrovnání se s minulostí?“, ke kterému bylo vzneseno z obou stran velké množství argumentů, ale k obecnější shodě, jak odpovědět na danou otázku, jsme nedospěli a potvrdilo se ono známé – co člověk, to názor.

Seminář byl hned zpočátku oživen poměrně ostrým střetem, když jeden z přítomných politických vězňů z bývalé NDR tvrdě vystoupil proti jednomu z přednášejících právě na téma týkající se lidských práv, který byl v dobách druhé světové války členem NSDAP. K tomuto neplánovanému tématu se pak několikrát vrátili i přednášející a vedly se o to intenzivnější a zajímavější diskuse i ve volných chvílích.

Přednášky a diskuse byly zaměřeny nejen na konkrétní praktické problémy, ale diskutovalo se i z širšího – částečně filozofického – pohledu. Zejména tuto filozofickou část jsem považoval za velmi prospěšnou a jistě mnohým z přítomných nejen právníků neuškodilo, když měli čas na chvíli se zastavit v „kapitalistickém“ pracovním shonu a možnost popřemýšlet v konečném důsledku i nad svou vlastní prací.

Myslím, že ze semináře si všichni účastníci odnesli zajímavé podněty, což bylo ostatně patrné i z diskusí, které jsme vedli na dlouhé zpáteční cestě.

Mgr. Martin Slimák
advokát, Praha

Z ODBORNÉHO TISKU

Výběr z obsahu připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková
řazeno abecedně

DAŇOVÁ A HOSPODÁŘSKÁ KARTOTÉKA

Číslo 24/98

Janoušek Lubomír, Svobodová Eva, Burian Milan: Zdanění vypořádacích podílů ve veřejné obchodní společnosti

Škoda Eduard: Přiznání daně z nemovitostí v roce 1999

Burian Milan: Odpisování souborů movitých věcí a odčitatelné položky od základu daně z příjmů

Marela Karel, Krč Robert: Smlouva o inkasu

Z judikatury: K oprávněnosti jednat za právnickou osobu

Aktuální informace: Stručně o novele zákona o daních z příjmů

Ročník 1998: Věcný rejstřík, Autorský rejstřík

Číslo 1/99

Houžvička Josef: Daňová koordinace v Evropské unii

Janoušková Eva: Posílení finanční situace společnosti prostřednictvím vkladů zaměstnanců

Běhounek Pavel: Hodnota nepeněžního daru jako odčitatelná položka od základu daně

Kořínek Miloš: Silniční daň jako výdajová (nákladová) položka daně z příjmů

Guoth Juraj: Oceňování majetkových práv

Látalová Vladislava: Průběžné položky

Aktuální informace: Zaúčtování záloh a jejich uplatnění do daňového základu

Číslo 2/99

Burian Milan: Splnění daňové povinnosti k dani, silniční a daňové přiznání

Bělohávek Alexander: Účinnost licenčních smluv k tzv. průmyslovým právům z daňového hlediska

Kuba Bohumil: Změny v daních z pozemků

Drbohlav Josef: Postoupení leasingové smlouvy mezi nájemci z hlediska daňové uznatelnosti výdajů

Marek Karel: Smlouva o přepravě věci (2. část)

Zastavení řízení ve věcech obchodního rejstříku (z judikatury)

Guoth Juraj: Charakteristika majetkových práv

Šrámek Stanislav: Průkaz zdaněného původu majetku

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 12/98

Plíva Stanislav: Právní problematika úvěrové smlouvy

Smejkal Vladimír: Jména domén v internetu a hospodářská soutěž

Z rozhodovací praxe

Informace

Obsah ročníku 1998

PRÁVNÍ RÁDCE

Číslo 1/99

Koudelka Zdeněk: Postavení prezidenta

Vích Jan: Investiční výstavba: Když nezbývá, než plnění smlouvy přerušit

Sedláčková Olga: Novela zákona o loteriích: Spotřebitelské soutěže – jde o diskriminaci v podnikání?

Judikatura: Převod cenných papírů

Chalupa Luboš: Trestní právo: Rozporná úprava předstížené vazby
Petrovič Pavel, Chrobák Tomáš: Vztahy k zahraničí: Ověřování veřejných listin
Špindler Karel: Ochranné známky: Cílem je jednotné známkové právo
Klvačová Kamila: Zákon o rodině. Dokazování v paternitních sporech
Kulhánek Martin: Nekalá soutěž: Aktivní legitimace
Návrh novely trestního zákona: Nová úprava postihu úplatkářství
Bartošíková Miroslava: Vzor společenské smlouvy: Veřejná obchodní společnost
Judikatura: K závaznosti obchodních podmínek
Příloha: Hladíková Jana: Daňový kalendář na rok 1999

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 1/99

Elek Štefan: Vznik smluvního zástavního práva k movitým věcem
Šturma Pavel: Význam přijetí Statutu Mezinárodního trestního soudu
Dušek Petr: Problém děleného právního režimu pozemku a stavby z pohledu hypotečního financování v České republice
Hrachovec Petr: Kdo zruší peněžitou záruku
Kindl Milan: O konkurzech a promlčení
Soudní rozhodnutí NS ČR

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 1/99

Štangová Věra: Odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci (se vzory nejpoužívanějších smluv – Jaroslav Zachariáš)
Vykopalová Hana: Drogy a drogové závislosti

Připravuje JUDr. Květa Slavíková

Právníci se stěžij naučí evropské právo včas, obávají se LIDOVÉ NOVINY z 6. ledna 1999 a v podtitulku článku, který otiskujeme celý, dodávají: *Jen překlady právních předpisů EU si totiž vyžádají nejméně pět let.*

Nedostatek kvalitních překladatelů mezinárodního práva by údajně mohl zpozdít vstup České republiky do Evropské unie.

Překladatelé, kteří by měli převést do češtiny stohy bruselských právních předpisů, nařízení a zákonů, které jsou nezbytné pro vstup České republiky do Evropské unie, odhadují délku své práce, kterou v podstatě ještě nezačali, na dobu delší než pět let. Přesné datum vstupu ČR do EU zatím stanoveno není. Předpokládaným termínem je ale rok 2003.

Chybějí právní specialisté

„Stále se mluví o tom, že bychom měli vstoupit do EU již v roce 2003. K tomu je nutné, aby v tu dobu byli právníci schopni řešit případy podle evropského práva. Jen překládání těchto právních textů však bude trvat nejméně pět let“, potvrzuje Jan Volný, ředitel odboru kompatibility s právem Evropského společenství Ministerstva spravedlnosti ČR.

Pod Volného spadá takzvané koordinační a revizní centrum, které vláda zřídila k 30. září loňského roku proto, aby práci na právních překladech urychlila. „Máme zatím jednu místnost a z dvaceti lidí pouze šest,“ stěžuje si Volný. Přeložit a zrevidovat přitom musejí na 70 až 80 tisíc stran předpisů a zákonů, s nimiž má většina českých právníků jen velmi malé zkušenosti nebo s nimi vůbec zatím nepřišla do styku.

Centrum bylo založeno v říjnu náborem zaměstnanců. Provoz byl zahájen v prosinci. Práce ale začne až na jaře, kdy by teprve měla být ve veřejném řízení vybrána překladatelská agentura. Do konkurzu se hlásí asi deset agentur. Ukončit se zatím podařilo jen jeho první kolo.

Volný tvrdí, že o centrum není zájem. „Pro tuto speciální a velmi důležitou práci potřebujeme špičkově vzdělané právníky, kteří znají svůj obor v několika jazycích. Právě o ty je však nouze a my je ještě teď hledáme,“ dodává varovně.

Počet stran překladů může narůst na 200 tisíc

Nad nedostatkem odborných a schopných překladatelů se pozastavuje Marcela Jílková, prokuristka agentury ARTLINGUA. Firma na zakázku přeložila už

na 30 tisíc stran právních dokumentů. ARTLINGUA je jednou z agentur, která se v konkurzu uchází o práci v centru.

„Kvalitní právník se nebude věnovat překladům, ale především advokacii,“ spekuluje Jílková, která souhlasí, že doba překladů si vyžádá nejméně pět let. Upozorňuje ale na to, že 70 až 80 tisíc stran je pouze velmi hrubý odhad. Dotýká se prý totiž pouze takzvaného primárního práva. „Ze zkušenosti víme, že jakmile se tyto strany přeloží, bude nutné doplnit a rovněž přeložit navazující, dosud v počtu nezahrnuté právní texty,“ říká Jílková. Podle ní by tak počet stran mohl snadno narůst až na téměř astronomických 200 tisíc stran.

Překladatel musí znát právo i příslušný obor

Profesor Václav Pavlíček, právní expert Právnické fakulty Univerzity Karlovy soudí, že překlady a revize si vyžádají skutečně velkou specializaci: „Právníků, kteří znají terminologii, je opravdu velmi málo. Stejně problémy máme i tady na fakultě. Právní normy často dělají technici, a ne právníci,“ upozorňuje Pavlíček a vysvětluje: „Je třeba být dostatečně obeznámen nejen s několika obory, a navíc proniknout do celého právního systému.“ ■

Neprověřování advokátů v zákoně o utajovaných skutečnostech obhájoval šéfredaktor Bulletinu advokacie Dr. Mandák v polemickém článku **Obhájci a ochrana utajovaných skutečností** v MF DNES z 16. ledna 1999. Uvádíme plné znění:

Ve své stati „Umíme chránit utajované skutečnosti?“ (MF DNES 11. ledna) se státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v Brně Lumír Crha podivuje nad tím, že „kriminalista a státní zástupce musí být pro právo seznámit se s utajovanými skutečnostmi prověřeni, zatímco obhájci nikoliv“. Poukazuje na to, že jako obhájce tak bude působit i někdo, kdo by bezpečnostní prověrkou neprošel, aniž lze proti tomu cokoliv reálného činit. Česká republika tak podle autora, jak se zdá, věří více osobám soukromým (několika tisícům advokátů) než svým vlastním úředníkům.

Je pravda, že t. č. působí v České republice několik tisíc advokátů, z nichž každý může být též obhájcem v trestních věcech (i když podstatná většina se věnuje převážně nebo výlučně jiné agendě). Je také správné, že se podle zákona o ochraně utajovaných skutečností (zák. č. 148/98 Sb.) takzvaná bezpečnostní prověrka u obhájců neprovádí. Nelze též popřít, že advokát v postavení obhájce se při výkonu své funkce v trestním řízení může dostat do styku se skutečnostmi, které mají povahu skutečností utajovaných. Z autorovy stati však musí čtenář nabýt dojmu, že utajované skutečnosti v činnosti obhájců nejsou nikterak chráněny. Neuvádí totiž, že pokud se budou osoby, u nichž se bezpečnostní prověrka neprovádí, při výkonu své funkce seznamovat s utajovanými skutečnostmi, musí o tom být předem poučeni tím, kdo je bude s utajovanými skutečnostmi se-

znamovat, o čemž bude pořízen písemný záznam. Podpisem záznamu se taková osoba stává slovy zákona osobou určenou v potřebném rozsahu k seznámení se s utajovanou skutečností.

Konkrétně tedy advokát, kterého si obviněný zvolí za obhájce nebo jehož jako obhájce v případě nutné obhajoby ustanoví soud, je předem náležitě poučen, že v řízení se setká s utajovanými skutečnostmi. To pro něho má mimo jiné ty důsledky, že je povinen dodržovat ochranu všech takových skutečností (§ 14 odst. 1 písm. a) zákona). Případné porušení této povinnosti mlčenlivosti by bylo nejen důvodem pro jeho vyloučení z funkce obhájce v dané věci, ale byl by pochopitelně i trestně odpovědný. V případě odsouzení by jej nepochybně postihl trest zákazu výkonu advokacie (až na 10 let), nehledě na kárný postih, při němž by přicházelo v úvahu nejpřísnější opatření - vyškrtnutí ze seznamu advokátů.

Autor cituje důvodovou zprávu, podle níž má zvolené zákonné řešení umožnit obviněnému právo na svobodnou volbu obhájce. To bylo nepochybně pro zákonodárce jedním z rozhodujících hledisek. Při opačném řešení by musel být vytvořen jakýsi zvláštní seznam advokátů, kteří by prošli bezpečnostními prověrkami a kteří by byli výlučně oprávněni vystupovat jako obhájci - určené osoby ve věcech s utajovanými skutečnostmi.

Výběr obhájců by musela provádět Česká advokátní komora, k čemuž by byl nutný jejich souhlas. Komora však nedisponuje žádnými personálními materiály, podle nichž by prováděla výběr takových advokátů, a ani k tomu není oprávněna. Musela by se tedy dotazovat všech. Protože zařazení mezi určené osoby může znamenat řadu omezení, včetně například písemného oznamování výjezdu do zahraničí, sotva lze očekávat, že by advokáti projevovali ochotu stát se určenými osobami, a být tedy zapsáni ve zvláštním seznamu obhájců. Seznam by tak byl nepochybně velmi úzký a už tím by bylo omezeno svobodné právo obviněného na volbu obhájce.

Při přípravě zákona byly všechny tyto skutečnosti brány v úvahu. Konečné řešení odpovídá povaze věci s přihlédnutím k právu občana na svobodnou volbu obhájce při současných zárukách dostatečné ochrany utajovaných skutečností pod trestní odpovědností advokáta.

Ostatně není mi známo, že by země NATO, jejichž postoje se autor v této souvislosti obává, znaly ve vztahu k obhájcům obdobná omezení na podkladě bezpečnostních prověrek prováděných státní administrativou. ■

Boom v právníkové oblasti končí, píše PLZEŇSKÝ DENÍK z 21. ledna 1999.

Desítky mladých specialistů chrlí ročně právníkové fakulty. Doby, kdy stát stanovil, kolik uchazečů lze přijmout, aby v příštích letech pro ně byla práce, jsou ty tam. Regulaci jakéhokoliv společenského dění považuje řada občanů dokonce

za omezování lidských práv. Dát člověku šanci. Ať ukáže, co umí, když bude schopný, uplatní se. Nic proti tomu. S menší velikostí se již díváme na ty, kteří neuvítějí. A jak se zdá, nebude jich málo. V současné době jen v pouhé Plzni úřaduje 138 advokátů a na místa justičních čekatelů se hlásí v západních Čechách zhruba pětkrát více zájemců, než soudy v kraji potřebují.

Z příležitostí, které dnes dostane každý, se ve finále mohou radovat ti úspěšní a školy, pro které dostatek studentů a množství oborů, jež mohou vyučovat, znamená příjem. Tyto šance jsou však do budoucna pro všechny daňové poplatníky značným luxusem. Není totiž daleko doba, kdy zástupy nezaměstnaných lidí, dosud spíše bez vzdělání a sociálně zaostalých, rozšíří inteligence s vysokoškolskými diplomy.

Na to, aby si člověk dokázal tuto situaci představit, nemusí být ani vědma ani zarytý pesimista. Stačí pohled do Evropy. Není tajemstvím, že v sousedním Německu, pokud se jedná o míru nezaměstnanosti v jednotlivých oborech, je největší procento lidí bez práce právě v právní profesii. ■

Novele trestního řádu se 22. ledna věnovaly hned dva články. Ostravská SVOBODA s názvem **Baxa: Za vraždu až třicet let vězení** a METRO Praha **Novela trestního řádu má zrychlit potrestání pachatelů**. Z posledně jmenovaného příspěvku vyjímáme:

Rychlejší potrestání pachatelů trestných činů je jedním z cílů chystané novely trestního řádu, kterou v současné době připravuje ministerstvo spravedlnosti.

Zásadní změny dosavadních procedur se mají dotknout například přípravného řízení, které by se mělo zkrátit ve prospěch projednávání před soudem, řekl včera na jednání ústavně-právního výboru Senátu ministr spravedlnosti Otakar Motejl.

Nové pojetí by se mělo co nejvíce přiblížit klasickému modelu, kdy trest následuje bezprostředně po činu, zdůraznil ministr. Nová právní úprava zdůrazňuje výlučné postavení soudního řízení, které by nemělo být jen jakousi přízrou přípravného řízení. Naopak co nejvíce by se měla omezit doba od vznesení obvinění do momentu, kdy se případ dostane před soud.

Novela si vyžádá některé organizační změny v policejním aparátu, státním zastupitelství i v soudnictví. **Význam obhájce by měl být v přípravném řízení slabší než dosud, zatímco před soudem by jeho pozice měla být výraznější.** Změnit by se měla i role státního zástupce, která nyní je v řadě případů administrativní až pasivní, dodal Motejl.

Změnit by se měly například kodifikace a sazby některých trestných činů včetně trestu za vraždu, uvažuje se o rozdělení deliktů na zločiny, přečiny a přeštky. Návrh nepočítá se snížením trestní odpovědnosti pod současných 15 let.

Připravovaná novela bude nejzávažnějším zásahem do trestního řádu od roku 1961 a po „revolučních“ změnách a často nahodilých úpravách má být konečně ucelenou právní normou. ■

Tajemník České advokátní komory JUDr. Jiří Klouza informoval v HOSPODÁŘSKÝCH NOVINÁCH 3. února 1999 o změnách v zákoně o advokacii v článku **Zákon o advokacii před novelou**.

Dosud platná právní úprava výkonu advokacie je obsažena zejména v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, jehož hlavním cílem bylo sjednocení povolání advokátů a komerčních právníků, jehož i regulace poskytování právních služeb tzv. zahraničními advokáty na území ČR.

Při uplatňování tohoto zákona v praxi se ukázala potřeba upřesnění některých institutů, které při praktické aplikaci činily problémy obtížně překlenutelné dosavadní úpravou.

Návrh novely zákona především podrobněji vymezuje institut tzv. pozastavení výkonu advokacie. Dosavadní pozastavení výkonu advokacie na vlastní žádost advokáta bylo časově neomezené, což vedlo k tomu, že v seznamu advokátů se nahromadily stovky jmen advokátů, kteří ve skutečnosti advokacii z různých důvodů, zejména z důvodů výkonu jiných činností, nevykonávali. Postavení těchto advokátů bylo navíc, zejména z hlediska stavovských práv a povinností (třeba pasivní a aktivní volební právo do orgánu Komory), zcela nejasně. Návrh tedy tyto poměry blíže vyjasňuje a nepřipouští již delší než čtyřleté přerušení výkonu advokacie, které se po uplynutí této lhůty mění ve vyškrtnutí ze seznamu advokátů. To ovšem nikterak nebrání budoucímu novému zápisu do seznamu advokátů.

Jistých změn dozná též kárné řízení proti advokátovi. Vedle zavedení nového kárného trestu, kterým bude pozastavení výkonu advokacie jako mezistupeň mezi dosavadním kárným trestem pokuty a vyškrtnutí ze seznamu advokátů, to jsou i různé upřesnění procesních kárných předpisů (např. náklady kárného řízení) a nově řešená problematika zahlazení kárného odsouzení advokáta.

Nově bude v novele upravena i ochrana klienta v souvislosti s úmrtím advokáta nebo s okolnostmi, které mu brání ve výkonu advokacie. Jsou nově vymezena práva a povinnosti zástupce takového advokáta i pravomoci Komory při jeho určování.

Nově bude rovněž upravena pravomoc Komory rozhodovat o pozastavení výkonu advokacie nebo o vyškrtnutí ze seznamu advokátů v důsledku určitých zákonem stanovených skutečností (např. spáchání trestného činu advokátem) mimo kárné řízení. V tomto směru se zejména upravuje účinnost tohoto rozhodnutí bez ohledu na jeho právní moc ve smyslu, že taková rozhodnutí Komory nabý-

vají v některých případech účinnosti ještě před konečným přezkoumáním jejího rozhodnutí soudem.

I v jiných ohledech byla upřesněna pravidla řízení o právech a povinnostech advokátů a žadatelů o přístup k advokacii, pokud se taková řízení vedou před Komorou. Upřesněny byly i soudní přezkumné mechanismy takových rozhodnutí.

Konečně byla upravena s ohledem na praxi pravidla o svolání sněmu advokátů a o většině přítomných advokátů pro hlasování a volby na sněmu, a to tak, že pravidla pro svolání sněmu jsou zpřísněna, avšak kvórum potřebné pro hlasování zrušeno. Návrh novely zásadně nezasahuje do koncepce výkonu advokacie, ani do postavení České advokátní komory jako nezávislého orgánu státní samosprávy. Návrh má přispět ke zvýšení odpovědnosti advokáta při poskytování právních služeb a dále přiblížit českou advokacii standardním poměrům v zemích EU. ■

Téměř celou stranu věnovaly advokacii 4. února LIDOVÉ NOVINY. První článek, **Komoře se nelíbí advokáti v médiích**, se zabýval problémem nekalé soutěže a reklamy:

Je reklamou dnes běžné vystupování advokátů v tisku? Ti, kteří se v médiích neobjevují, to považují za nekalou soutěž.

Vystupování advokátů je podle advokátní komory často na hranici nekalé soutěže a reklamy. Ta je však mezi advokáty zakázaná, a Česká advokátní komora (ČAK) proto začátkem roku vyzvala advokáty k autorizování všech informací poskytnutých médii.

„Kontrolní rada ČAK rozhodla tak, že je třeba dát si každý rozhovor autorizovat, aby se zabránilo snižování vážnosti advokátního stavu a bylo zabráněno nekalé soutěži mezi advokáty,“ píše se v prvním letošním čísle bulletinu advokátní komory. Komora tím chce mimo jiné zabránit tomu, aby advokáti, kteří vystupují v novinových článcích, nepoužívali taková vyjádření, která by je zvýhodňovala před ostatními. Zároveň advokáty nabádá, aby zvažovali, zda jejich vyjádření pro tisk nemohou ostatní advokáti brát jako nekalé soutěžní jednání.

Sami advokáti si však nejsou jisti tím, co lze považovat za reklamu. Zákon ani etický kodex totiž přesně neříká, co si advokát smí dovolit. „V celé advokacii je dnes asi deset lidí, kteří se pravidelně objevují ve sdělovacích prostředcích. Je logické, že ostatní, kteří se tam neobjevují, by se tam také rádi objevili. Proto se vedou spory,“ řekl advokát Petr Toman. Jeho kolega Jan Brož připouští, že vystupování advokátů na stránkách tisku lze považovat za reklamu, protože takový advokát si tím „dělá jméno“ a může z toho mít profit. „Podobná nařízení jsou ale i v jiných evropských zemích a já, jako ten, který v tisku příliš nevystupuje, to sdílím,“ řekl advokát Jan Brož.

Etický kodex dnes advokátům zakazuje informovat o jejich podnikání. Advokáti mohou použít pouze údaje, které jsou zapsány v seznamu advokátů. Nesmějí například uvádět adresu své praxe ani způsob, jakým řeší konkrétní případy. „O reklamě tohoto druhu tam ale nic není. Jsou to pouze obecné formulace. Není přesně řečeno, co je reklama advokáta, a co již ne,“ uvedl Toman.

Podle jeho slov je chybou, že hranici, kde začíná reklama advokáta, který vystupuje v médiích, posuzuje pouze kontrolní rada advokátní komory. „Řešením by mohla být úprava zákona, který by to pojmenoval přesně,“ dodal Toman. □

Další článek informoval, že obdobně jako obviněný, **I poškozený by měl mít advokáta ex offo:**

Oběti trestných činů jsou před soudem brány „na hůl“. Svého právního zástupce si totiž před soudem musí většinou platit samy. A to i v případech, kdy má obviněný advokáta ex offo dočasně placeného státem. Zaplatit advokáta bývá velmi nákladné, zejména pro sociálně slabší občany. V budoucnu by měli mít nemajetní občané také nárok na advokáta placeného státem.

„Chceme zvýraznit postavení poškozených. Chceme, aby měli i oni právo na právní zastoupení, podobně jako má obviněný. Jako soudce mohu kriticky říci, že poškození jsou dnes v trestním řízení dosti bráni na hůl,“ řekl LN náměstek ministra spravedlnosti Josef Baxa. Ministerstvo spravedlnosti chystá tuto možnost jako součást zásadní reformy trestního řádu. Novela řádu je v současné době zatím ve formě věcného záměru. Pokud ale její paragrafované znění projde vládou a parlamentem, mohou se jí občané dočkat již v druhé polovině příštího roku.

Právníkům se možnost právních zástupců ex offo pro poškozené zamlouvá. „On je to dnes obecný problém, že klienti nemají peníze na advokáty,“ uvedl advokát František Pavelka. „Já myslím, že je to v pořádku dát poškozeným takovou možnost, a souhlasím s tím, že práva obětí trestné činnosti jsou dnes znevážována,“ souhlasí jeho kolega Jiří Teryngel.

Ještě než si člověk, který před soudem vystupuje jako poškozený, zažádá o advokáta ex offo, bude muset podle záměru ministerstva spravedlnosti soudci dokázat, že jeho majetkové poměry jsou skutečně takové, že si nemůže právníka dovolit. Náklady by pak stát podle Baxy nesl jen dočasně. V případě, že bude obviněný odsouzen, budou náklady na právníka druhé strany přičteny na jeho vrub.

Baxa zároveň odmítl, že by náklady na takto placeného advokáta příliš zatížily státní pokladnu. Odborníci totiž již delší dobu upozorňují na fakt, že se jen s obtížemi daří vymáhat náklady na advokáty ex offo u odsouzených. Ministerstvo spravedlnosti, respektive soudy, které náklady na ex offo obhajobu obviněných vyplácejí, dluží advokátům mnoho milionů korun. „To nebude ani srovnatelné. Mělo by se to týkat skutečně jen těch opravdu nemajetných,“ uvedl Baxa. ■

1) Adresář justičních složek ČR – stav ke konci roku 1998

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Ministerstvo spravedlnosti	Praha –	Vyšehradská 16 128 10 Praha 2	02/21997111 02/291720
Ministerstvo spravedlnosti	Praha P	nám. 14. října 12 150 00 Praha 5	02/57104111 02/546437
Ministerstvo spravedlnosti	Praha P	Vladislavova 4 117 15 Praha 1	02/96153111 02/24216271
Institut dalšího vzdělávání Ministerstva spravedlnosti	Praha –	nám. 14. října 12 150 00 Praha 5	02/57104111 02/546437
Generální ředitelství vězeňské služby	Praha –	nám. Hrdinů 1300 140 00 Praha 4	02/61031111 02/420158
Ústředí pro mezinár. práv. ochranu mládeže	Brno –	Benešova 22 602 00 Brno	05/42321286 05/42212836
Rejstřík trestů	Praha –	Soudní 1 140 66 Praha 4	02/44006111 02/44006260
Institut pro kriminologii a soc. prevenci	Praha –	nám. 14. října 12 150 00 Praha 5	02/57104111 02/546437
Justiční škola	Kroměříž –	Masarykovo náměstí 183 767 01 Kroměříž	0634/331523 0634/20728
Nejvyšší soud	Brno –	Burešova 20 657 37 Brno	05/41593111 05/41213493
Vrchní soud	Praha –	nám. Kinských 5 150 00 Praha 5	02/57005111
Vrchní soud	Praha P	nám. Hrdinů 1300 140 00 Praha 4	02/611196111 02/432748, 61196271
Vrchní soud	Olomouc –	Masarykova třída 1 771 11 Olomouc	068/5532111 068/5532203, 5532370
Městský soud	Praha –	Spálená 2 112 16 Praha 2	02/2494 6447, 2494 7044 02/24947049, 24946459
Obvodní soud	Praha 1 –	Ovocný trh 14 110 00 Praha 1	02/24228662 02/260520
Obvodní soud	Praha 2 –	Legerova 7 120 00 Praha 2	02/24262375, 24261004 02/24262193
Obvodní soud	Praha 2 P	Wenzigova 6–8 120 00 Praha 2	02/24262375 02/24262371

Různé

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Obvodní soud	Praha 3 –	Jagellonská 5 103 05 Praha 3	02/6272758, 6272790 02/6270695
Obvodní soud	Praha 4 –	Spálená 2 120 00 Praha 2	02/24915582, 24915746 02/24914666
Obvodní soud	Praha 5 –	Nám. Kinských 5 150 00 Praha 5	02/540182, 543384, 545621 02/538630
Obvodní soud	Praha 6 –	Jilemnického 7 160 00 Praha 6	02/24321272 02/24319159
Obvodní soud	Praha 7 –	Ovocný trh 14 110 00 Praha 2	02/24321272 02/24233218
Obvodní soud	Praha 8 –	Dlážděná 5 110 00 Praha 1	02/24230412 02/264809
Obvodní soud	Praha 9 –	Na vyhlídce 1 190 00 Praha 9	02/881051–8 02/885824
Obvodní soud	Praha 10 –	Francouzská 19 120 00 Praha 2	02/22512460, 22513714 02/24254196
Krajský soud	Praha –	nám. Kinských 5 150 75 Praha 5	02/57005111 02/549730, 546435
Okresní soud	Benešov –	Masarykovo nám. 223 256 45 Benešov	0301/23871 0301/24825
Okresní soud	Beroun –	Wagnerovo nám. 1249 266 47 Beroun	0311/622011, 622192 0311/624649
Okresní soud	Kladno –	nám. Edvarda Beneše 1997 272 55 Kladno	0312/629036/8 0312/627578
Okresní soud	Kolín –	Kmochova 144 280 23 Kolín	0321/24500, 24743 0321/25850
Okresní soud	Kutná Hora –	Národního odboje 58 284 35 Kutná Hora	0327/513422–25 0327/513745
Okresní soud	Mělník –	Krombholcova 264 276 46 Mělník	0206/476496, 628801–4 0206/624309, 626765
Okresní soud	Mladá Boleslav –	nám. Republiky 10 293 05 Ml. Boleslav	0326/721950, 24131 0326/24996
Okresní soud	Nymburk –	Soudní 996 288 67 Nymburk	0325/512637, 512890 0325/514985, 512879
Okresní soud	Praha-východ –	Na Pořídí 20 112 97 Praha 1	02/2325523 02/2325572
Okresní soud	Praha-západ –	Karmelitská 19 118 15 Praha 1	02/57320002 02/57320240
Okresní soud	Příbram –	Milínská 167 261 28 Příbram	23811, 50111 0306/24092
Okresní soud	Rakovník –	Sixtovo nám. 76 269 23 Rakovník	0313/512702, 513687 0313/512049

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PSČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Krajský soud	České Budějovice	Zátkovo nábr. 2 370 84 České Budějovice	038/7311712–20 038/6354309
Krajský soud	České Budějovice P	kpt. Jaroše 1851 390 03 Tábor	0361/34751 0361/34240
Okresní soud	České Budějovice –	Zátkovo nábrěží 2 371 06 České Budějovice	038/7311712–20 038/26079
Okresní soud	České Budějovice P	Lidická 20 370 01 České Budějovice	038/59326, 35125, 35128 038/38640
Okresní soud	Český Krumlov –	Linecká 284 381 20 Český Krumlov	0337/711324, 711677 0337/3023
Okresní soud	Jindřichův Hradec –	Sládkova 567/III 377 28 Jindřichův Hradec	0331/361581–2 0331/361580
Okresní soud	Jindřichův Hradec P	Stará cesta 253/III 377 28 Jindřichův Hradec	0331/361578 0331/361580
Okresní soud	Pelhřimov –	tř. Legií 876 393 36 Pelhřimov	0366/23243–5 0366/23651
Okresní soud	Písek –	Velké nám. č. 121 397 41 Písek	0362/212661–2, 210428 0362/213723
Okresní soud	Prachatice –	Pivovarská 3 383 18 Prachatice	0338/311771–2 0338/22254
Okresní soud	Strakonice –	Smetanova 455 386 23 Strakonice	0342/321710–13 0342/22745
Okresní soud	Tábor –	nám. Mikuláše z Husi 43 390 17 Tábor	0361/252681, 253168 0361/256308
Krajský soud	Plzeň	Veleslavínova 40 306 17 Plzeň	019/7166111 019/7224805
Okresní soud	Plzeň-jih –	Sady 5. května 11 306 24 Plzeň	019/7222360 019/227855
Okresní soud	Plzeň-město –	Veleslavínova 40 306 23 Plzeň	019/7166111 019/7222539
Okresní soud	Plzeň-sever –	Edvarda Beneše 1 303 16 Plzeň	019/279109–10 019/279127
Okresní soud	Sokolov –	K. H. Borovského 57 356 32 Sokolov	0168/623121–7 0168/21210
Okresní soud	Tachov –	nám. Republiky 71 347 30 Tachov	0184/723851–2 0184/724176
Okresní soud	Rokycany –	Jiráskova 67/1 337 64 Rokycany	0181/724151–2 0181/725182
Okresní soud	Klatovy –	Riegrový sady 138 339 33 Klatovy	0186/20655, 20563 0186/20661
Okresní soud	Karlovy Vary –	Moskevská 17 360 33 Karlovy Vary	017/3226161–65 017/3233981

Různé

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PSČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní soud	Cheb –	Lidická 1 350 60 Cheb	0166/433961–3 0166/433964
Okresní soud	Domažlice –	Paroubkova 228 344 50 Domažlice	0189/3091–2 0189/2233
Krajský soud	Ústí nad Labem –	Národního odboje 1274 400 92 Ústí nad Labem	047/5247111 047/31280
Krajský soud	Ústí nad Labem P	U soudu 347/2 460 72 Liberec	048/5101230 048/5101235
Okresní soud	Ústí nad Labem –	Kramoly 641/37 400 24 Ústí nad Labem	047/5247111 047/31223
Okresní soud	Česká Lípa –	Děčínská 389/4 470 52 Česká Lípa	0425/331111 0425/25840
Okresní soud	Děčín –	Masarykovo nám. 1/1 405 97 Děčín	0412/510042–4 0412/510039
Okresní soud	Chomutov –	Příkopy 663/29 430 35 Chomutov	0396/652065, 652067 0396/652066
Okresní soud	Jablonec nad Nisou –	Mírové nám. 5 466 59 Jablonec nad Nisou	0428/310841 0428/311917
Okresní soud	Liberec –	U soudu 347/2 460 72 Liberec	048/5238111 048/5101235
Okresní soud	Litoměřice –	Na valech 525/12 412 97 Litoměřice	0416/721111 0416/732697
Okresní soud	Louny –	Mírové nám. 1 440 29 Louny	0395/652501, 652441 0395/653557
Okresní soud	Most –	Moskevská 2 434 74 Most	035/28750 035/22027
Okresní soud	Teplice –	U soudu 1450 416 64 Teplice	0417/25541, 46225 0417/27746
Okresní soud	Ústí nad Labem –	Kramoly 641/37 400 24 Ústí nad Labem	047/5247111 047/31223
Krajský soud	Hradec Králové –	tř. ČSA 218 502 08 Hradec Králové	049/5065111 049/5514021
Okresní soud	Havlíčkův Brod –	Husova 2895 580 01 Havlíčkův Brod	0451/433553–4 0451/23750
Okresní soud pouze odd. obč.-právní	Hradec Králové –	Ignáta Herrmanna 227 502 09 Hradec Králové	049/5514861, 5514649 049/5513776
Krajský soud obchodní rejstřík	Hradec Králové P	Myslivečkova 914 502 09 Hradec Králové	049/44631–2 049/43200
Okresní soud trestní a exekuční odd.	Hradec Králové P	Ignáta Herrmanna 227 502 09 Hradec Králové	049/5514635, 5514855 049/5513776
Okresní soud	Chrudim –	Všehrdovo nám. 45 537 21 Chrudim	0455/620431 0455/622515

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní soud	Jičín –	Šafaříkova 842 506 25 Jičín	0433/414111 0433/522485
Okresní soud	Náchod –	Palachova 1303 547 29 Náchod	0441/443111 0441/443208
Okresní soud	dědické oddělení –	Riegrova 161 547 29 Náchod	0441/23119 0441/24811
Okresní soud	Pardubice –	Na tříšle 118 530 95 Pardubice	040/565111 040/6530345, 518250
Okresní soud	Rychnov n. Kněžnou –	Svatohavelská 93 516 19 Rychnov n. Kněžnou	0445/22276 0445/22695
Okresní soud	Semily –	Nádražní 25 513 34 Semily	0431/652111 0431/652177
Okresní soud	Svitavy –	Dimitrovova 33 568 19 Svitavy	0461/565111 0461/530554
Okresní soud	Svitavy P	náměstí Míru 79 568 19 Svitavy	0461/23351 0461/530554
Okresní soud	Trutnov –	Nádražní 106/5 541 20 Trutnov	0439/830116/117 0439/813054
Okresní soud	Ústí nad Orlicí –	Husova 975 562 17 Ústí nad Orlicí	0465/521300–301 0465/523269
Krajský soud	Brno –	Rooseveltova 16 601 59 Brno	05/42124111 05/42212328
Okresní soud	Blansko –	Hybešova 5 678 28 Blansko	0506/417701–10 0506/5423
Městský soud	Brno –	Rooseveltova 16 601 62 Brno	05/42124111 05/42124168
Okresní soud	Brno – venkov –	Příkop 11 604 72 Brno	05/5116111 05/5116304
Okresní soud	Břeclav –	Národních hrdinů 11 690 24 Břeclav	0627/322424–9 0627/321686
Okresní soud	Hodonín –	Velkomoravská 4 695 46 Hodonín	0628/321214–17 0628/321218
Okresní soud	Jihlava –	Vrchlického 46 587 27 Jihlava	066/21361, 29936 066/29935
Okresní soud	Kroměříž –	Soudní 22 767 42 Kroměříž	0634/331290 0634/331291
Okresní soud	Prostějov –	Havlíčková 16 797 09 Prostějov	0508/331711 0508/22276
Okresní soud	Třebíč –	Bráfova 502 674 34 Třebíč	0618/840515 0618/21636
Okresní soud	Uh. Hradiště –	Svatováclavská 568 686 69 Uh. Hradiště	0632/552421, 552422 0632/553726

Různé

INSTITUTE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní soud	Vyškov	Kašíkova 28	0507/21465
	–	682 18 Vyškov	0507/21121
Okresní soud	Zlín	Soudní 3	067/7213075
	–	761 30 Zlín	067/31024
Okresní soud	Znojmo	nám. Republiky 1	0624/224537–9
	–	670 08 Znojmo	0624/221195
Okresní soud	Žďár nad Sázavou	Strojírenská 28	0616/682111
	–	591 19 Žďár nad Sázavou	0616/24991
Krajský soud	Ostrava	Havlíčkovo nábřeží 34	069/6153111
	–	728 81 Ostrava	069/215782
Okresní soud	Bruntál	Partyzánská 11	0646/712001–03
	–	792 01 Bruntál	0646/711220
Okresní soud	Frýdek-Místek	Na Poříčí 3206	0658/253111, 23581
	–	738 13 Frýdek-Místek	0658/627707
Okresní soud	Karviná	Sady Bedřicha Smetany 176	069/6390111
	–	733 31 Karviná-Fryštát	069/6311241
Okresní soud	pobočka Havířov	ul. Svornosti	069/6811024–25
	–	736 01 Karviná-Havířov	069/6810195
Okresní soud	Nový Jičín	Tyršova 11	0656/702456–8
	–	741 11 Nový Jičín	0656/702465
Okresní soud	Olomouc	tř. Svobody 16	068/5503111
	–	771 38 Olomouc	068/5225250
Okresní soud	Opava	Olomoucká 27	0653/622180
	–	746 77 Opava	0653/622168
Okresní soud	Ostrava	Sokolská 16	069/6153111
	–	728 80 Ostrava 1	069/6110022
Okresní soud	obchodní rejstřík P	tř. Českých legií 8	069/6121225, 6121189–91
		728 10 Ostrava 1	069/6611908
Okresní soud	Přerov	Smetanova 2	0641/279111
	–	751 52 Přerov	0641/51759
Okresní soud	Šumperk	M. R. Štefánika 12	0649/213041–3
	–	787 73 Šumperk	0649/215260
Okresní soud	Vsetín	Horní náměstí 5	0657/611814, 611811
	–	755 39 Vsetín	0657/611818
Okresní soud	Jeseník	Fučíkova 1239	0645/411434, 412333
	–	790 01 Jeseník	0645/3381
KOS	Praha	Slezská 9	02/24171111
	–	120 00 Praha 2	02/254833
KOS	Brno	Husova 15	05/42210663
	–	601 53 Brno	05/42213004
KOS	Ostrava	tř. 28. října 150	069/6602111
	–	709 17 Ostrava	069/6611908

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Nejvyšší státní zastupitelství	Brno	Jezuitská 4 602 00 Brno	05/42512111 05/42219621
Vrchní státní zastupitelství	Praha	nám. Hrdinů 1300 140 65 Praha 4	02/61196111 02/431420
Vrchní státní zastupitelství	Olomouc	17. listopadu 44 770 00 Olomouc	068/5224666 068/5224413
Městské státní zastupitelství	Praha	Legerova 13 121 45 Praha 2	02/24261188 02/24261184
Městské státní zastupitelství	Praha P	Lazarská 4/10 121 26 Praha 2	02/24948065 02/24946471
Obvodní státní zastupitelství	Praha 1	nábř. E. Beneše 627 118 00 Praha 1	02/57320818–23 02/57320890
Obvodní státní zastupitelství	Praha 2	Wenzigova 6–8 121 45 Praha 2	02/24262375 02/24262374
Obvodní státní zastupitelství	Praha 3	Jagellonská 5 130 00 Praha 3	02/6272886 02/6272696
Obvodní státní zastupitelství	Praha 4	Lazarská 4/10 121 26 Praha 4	02/24948065 02/24947064
Obvodní státní zastupitelství	Praha 5	nám. Kinských 5 150 00 Praha 5	02/57005111 02/541587
Obvodní státní zastupitelství	Praha 6	I. P. Čkalova 18 160 00 Praha 6	02/20189111 02/24320158
Obvodní státní zastupitelství	Praha 7	nábř. E. Beneše 627 118 00 Praha 1	02/57320818–23 02/538548
Obvodní státní zastupitelství	Praha 8	Lazarská 4/10 121 26 Praha 2	02/24948065 02/24946470
Obvodní státní zastupitelství	Praha 9	Jablonecká 724 190 00 Praha 9	02/880027 02/880027
Obvodní státní zastupitelství	Praha 10	Korunní 98 101 00 Praha 10	02/67313952–7 02/734359
Krajské státní zastupitelství	Praha	Husova 11 110 01 Praha 1	02/24212781–5 02/24214938
Okresní státní zastupitelství	Benešov	Husova 2117 256 01 Benešov	0301/23222 0301/23197
Okresní státní zastupitelství	Beroun	Wagnerovo nám. 1249/2 266 01 Beroun	0311/22132 0311/21072
Okresní státní zastupitelství	Kladno	Pavlisova 2818 272 80 Kladno	0312/627053, 628159 0312/627576
Okresní státní zastupitelství	Kolín	Politických vězňů 573 280 42 Kolín	0321/25533 0321/20640
Okresní státní zastupitelství	Kutná Hora	Smiškovo nám. 58 284 35 Kutná Hora	0327/2432 0327/514032

Různé

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní státní zastupitelství	Mělník	Krombholcova 264	0206/622491
–	–	276 75 Mělník	0206/622497
Okresní státní zastupitelství	Mladá Boleslav	Táborská 394	0326/25311
–	–	293 80 Ml. Boleslav	0326/26316
Okresní státní zastupitelství	Nymburk	Boleslavská 139	0325/512669, 514904
–	–	288 20 Nymburk	0325/51239
Okresní státní zastupitelství	Praha-východ	Husova 11	02/24226774
–	–	110 01 Praha 1	02/24226774
Okresní státní zastupitelství	Praha-západ	Zborovská 11	02/57051111
–	–	150 00 Praha 5	02/57322106
Okresní státní zastupitelství	Příbram	U nemocnice 89	0306/22132, 22071
–	–	261 80 Příbram	0306/22195
Okresní státní zastupitelství	Rakovník	Sixtovo nám. 76/2	0313/512429
–	–	269 23 Rakovník	0313/513385
Krajské státní zastupitelství	České Budějovice	Zátkovo nábř. 2	038/58256
–	–	370 70 České Budějovice	038/55024
Krajské státní zastupitelství	České Budějovice	tř. kpt. Jaroše 1851	0361/32721
–	–	390 17 Tábor	–
Okresní státní zastupitelství	České Budějovice	Lidická 20	038/54003, 56443
–	–	370 21 České Budějovice	038/54061, 56443
Okresní státní zastupitelství	Český Krumlov	Kaplická 162	0337/711508, 711436
–	–	381 11 Český Krumlov	0337/711861
Okresní státní zastupitelství	Jindřichův Hradec	Stará cesta 253/II	0331/361431–2
–	–	377 27 Jindřichův Hradec	0331/361430
Okresní státní zastupitelství	Pelhřimov	Třída legií 876	0366/323196
–	–	393 34 Pelhřimov	0366/21980
Okresní státní zastupitelství	Písek	Velké náměstí 120	0362/212669, 214455
–	–	397 11 Písek	0362/212650
Okresní státní zastupitelství	Prachatice	Pivovarská 3	0338/312921
–	–	383 11 Prachatice	0338/22049
Okresní státní zastupitelství	Strakonice	Smetanova 455	0342/321449
–	–	386 28 Strakonice	0342/321450
Okresní státní zastupitelství	Tábor	kpt. Jaroše 1851	0361/34039
–	–	390 03 Tábor	0361/231092
Krajské státní zastupitelství	Plzeň	Veleslavinova 38	019/7223254
–	–	306 36 Plzeň	019/723756
Okresní státní zastupitelství	Plzeň-jih	Veleslavinova 36	019/7223454
–	–	306 36 Plzeň	019/7220665
Okresní státní zastupitelství	Plzeň-město	Křížkova 3	019/534831
–	–	301 64 Plzeň	019/536709
Okresní státní zastupitelství	Plzeň-sever	kardinála Berana 20	019/7223481
–	–	301 25 Plzeň	019/7223481

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní státní zastupitelství	Sokolov –	K. H. Borovského 42 356 29 Sokolov	0168/621748 0168/621748
Okresní státní zastupitelství	Tachov –	nám. Republiky 85 347 11 Tachov	0184/722153 0184/722154
Okresní státní zastupitelství	Rokycany –	Smetanova 57 337 01 Rokycany	0181/722569 0181/722569
Okresní státní zastupitelství	Klatovy –	Riegrovy sady 138/III 339 11 Klatovy	0186/20626 0186/22206
Okresní státní zastupitelství	Karlovy Vary –	Jaltská 4 360 70 Karlovy Vary	017/3223644 017/3224307
Okresní státní zastupitelství	Cheb –	Lidická 2 350 96 Cheb	0166/430639 0166/433840
Okresní státní zastupitelství	Domažlice –	Mánesova 272 344 50 Domažlice	0189/2381 0189/5345
Krajské státní zastupitelství	Ústí nad Labem –	tř. Národního odboje 1274 400 85 Ústí nad Labem	047/5247111 047/32275, 5531881
Krajské státní zastupitelství	Ústí nad Labem P	U soudu 345/1 460 79 Liberec	048/5101240 048/5101241
Okresní státní zastupitelství	Česká Lípa –	Pod Holým vrchem 351 470 48 Česká Lípa	0425/826025, 806027 0425/23137
Okresní státní zastupitelství	Děčín –	Masarykovo nám. 97 405 90 Děčín	0412/519283–4 0412/518701
Okresní státní zastupitelství	Chomutov –	Puškinova 426 430 34 Chomutov	0396/651179 0396/651180
Okresní státní zastupitelství	Jablonec nad Nisou –	Liberecká 8/593 466 58 Jablonec nad Nisou	0428/311081 0428/24366
Okresní státní zastupitelství	Liberec –	U soudu 345/1 460 79 Liberec II	048/5108480, 5101240 048/5101241
Okresní státní zastupitelství	Litoměřice –	Žižkova 800/6 412 58 Litoměřice	0416/717111 0416/732388
Okresní státní zastupitelství	Louny –	Štefánikova 1367 440 28 Louny	0395/652365 0395/652367
Okresní státní zastupitelství	Most –	Moskevská 2 434 76 Most	035/42244 035/29103
Okresní státní zastupitelství	Teplice –	Vrchlického 6, pošt. příhr. 35 415 02 Teplice	0417/25511 0417/25317
Okresní státní zastupitelství	Ústí nad Labem –	Národního odboje 1274 400 21 Ústí nad Labem	047/5247111 047/34513
Krajské státní zastupitelství	Hradec Králové –	Zieglerova 189 500 01 Hradec Králové	049/5078111 049/5512946
Okresní státní zastupitelství	Havlíčkův Brod –	Smetanovo nám. 261 580 01 Havlíčkův Brod	0451/21028 0451/24129

Různé

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní státní zastupitelství	Hradec Králové	ČSA 419 502 14 Hradec Králové	049/5853111 049/5514134
Okresní státní zastupitelství	Chrudim	Novoměstská 364 537 01 Chrudim	0455/622165, 622167 0455/622104
Okresní státní zastupitelství	Jičín	Šafaříkova 842 506 31 Jičín	0433/414, 522097 0433/522729
Okresní státní zastupitelství	Náchod	Kladská 1092 547 21 Náchod	0441/427253 0441/427894
Okresní státní zastupitelství	Pardubice	Arnošta z Pardubic 2082 531 43 Pardubice	040/6871111 040/6612570
Okresní státní zastupitelství	Rychnov n. Kněžnou	Javornická 1501 516 11 Rychnov n. Kněžnou	0445/21202 0445/21878
Okresní státní zastupitelství	Semily	Nádražní 25 513 36 Semily	0431/3409, 4628 0431/4628, 3409
Okresní státní zastupitelství	Svitavy	nám. Míru 79 568 11 Svitavy	0461/541131 0461/530637
Okresní státní zastupitelství	Trutnov	Nádražní 5 541 11 Trutnov	0439/811270 0439/813056
Okresní státní zastupitelství	Ústí nad Orlicí	Štefánikova 980 562 21 Ústí nad Orlicí	0465/521178–9 0465/524177
Krajské státní zastupitelství	Brno	Mozartova 3 601 52 Brno	05/42321256 05/42214392, 42215004
Okresní státní zastupitelství	Blansko	Smetanova 3 678 44 Blansko	0506/417601–2 0506/417604
Okresní státní zastupitelství	Brno-město	Kobližná 22 602 00 Brno	05/42321219 05/42210459
Okresní státní zastupitelství	Brno-venkov	Rooseveltova 4 601 72 Brno	05/42321316 05/2214676
Okresní státní zastupitelství	Břeclav	J. Palacha 20 690 24 Břeclav	0627/21135, 325085–6 0627/22054
Okresní státní zastupitelství	Hodonín	Velkomoravská 11 695 11 Hodonín	0628/321145–8 0628/321144
Okresní státní zastupitelství	Jihlava	Vrchlického 46 586 04 Jihlava	066/20941–3 066/21558
Okresní státní zastupitelství	Kroměříž	nám. Míru 3760 767 11 Kroměříž	0634/23024 0634/22992
Okresní státní zastupitelství	Prostějov	Havlíčková 16a 796 85 Prostějov	0508/21311 0508/24502
Okresní státní zastupitelství	Třebíč	Bráfova 502 674 34 Třebíč	0618/840291 0618/6555
Okresní státní zastupitelství	Uh. Hradiště	Velehradská tř. 568 686 71 Uherské Hradiště	0632/551350 0632/551351

INSTITUCE	SÍDLO POBOČKA	ULICE PŠČ A MĚSTO	TELEFON FAX
Okresní státní zastupitelství	Vyškov –	Svatopluka Čecha 14 682 01 Vyškov	0507/21543 0507/21367
Okresní státní zastupitelství	Zlín –	Štefánikova 3072 761 78 Zlín	067/7212653–4 067/7212655
Okresní státní zastupitelství	Znojmo –	nám. Republiky 1 670 28 Znojmo	0624/224817 0624/224720
Okresní státní zastupitelství	Žďár nad Sázavou –	Strojírenská 28 591 37 Žďár nad Sázavou	0616/682777 0616/21269
Krajské státní zastupitelství	Ostrava –	Havlíčkovo nábř. 34 729 01 Ostrava 1	069/6118309 069/223600
Krajské státní zastupitelství	pobočka Olomouc P	Nešverova 1 771 11 Olomouc	068/5226752
Krajské státní zastupitelství	pobočka Přerov P	Čechova 2 751 52 Přerov	0641/4480
Okresní státní zastupitelství	Bruntál –	Partyzánská 11 792 01 Bruntál	0646/711135 0646/711135
Okresní státní zastupitelství	Frydek-Místek –	Na Pořiči 3206 738 02 Frydek-Místek	0658/26752 0658/624926
Okresní státní zastupitelství	Karviná –	Sady B. Smetany 176/5 733 21 Karviná-Fryštát	069/6390111 069/6390588
Okresní státní zastupitelství	Nový Jičín –	Divadelní 7 741 00 Nový Jičín	0656/23822–5 0656/21541
Okresní státní zastupitelství	Olomouc –	Tř. 17. listopadu 44 771 37 Olomouc	068/5225768
Okresní státní zastupitelství	Opava –	Lidická 23 746 80 Opava	0653/622744 0653/623152
Okresní státní zastupitelství	Ostrava –	Na hradbách 21 728 02 Ostrava	069/618540 069/618550
Okresní státní zastupitelství	Přerov –	Smetanova 2 751 52 Přerov	0641/202954–5 0641/202956
Okresní státní zastupitelství	Šumperk –	M. R. Štefánika 12 787 72 Šumperk	0649/215491–3 0649/213147
Okresní státní zastupitelství	Vsetín –	Horní náměstí 5 755 01 Vsetín	0657/611812 0657/611807
Okresní státní zastupitelství	Jeseník –	Dukelská 761/2a 790 01 Jeseník	0645/3391 0645/411616

2) IX. karlovarské právnické dny, 3. – 5. 6. 1999

INFORMACE O PROGRAMU KONFERENCE

Mírou dokonalosti každého právního systému není jen rozsah a formální kvalita právní úpravy, ale i možnost a schopnost tento systém aplikovat a domoci se práva.

Letošní konference *Karlovarské právnické dny* bude zaměřena na možnosti efektivního uplatnění a výkonu práva s důrazem na procesní, praktické aspekty realizace práv, a to zejména v těchto otázkách:

- ochrana drobných a minoritních akcionářů (příp. společníků) a věřitelů při slučování, dělení, likvidaci a konkurzu společností a v ovládaných společnostech
- ochrana majoritních akcionářů společností před zneužíváním práv drobných a minoritních akcionářů
- ochrana podílníků v podílových fondech při nakládání s majetkem fondů
- ochrana hospodářské soutěže v procesu restrukturalizace podniků a privatizace (např. bankovního a energetického sektoru); – ochrana akcionářů (resp. věřitelů) bank a společností se státní účastí v průběhu jejich privatizace, při nucené správě aj.
- uplatňování práv obchodních společností při rozhodování nezávislých správních orgánů

a to z hlediska působnosti a příslušnosti jednotlivých institucí – civilních i trestních soudů a správních orgánů, jejich role a možnosti,

a se zahrnutím komparace příslušných úprav podle právních řádů ČR, SR, SRN, Rakouska a práva Evropské unie.

Letošní ročník bude, stejně jako minulý, rozdělen na čtyři hlavní půldenní bloky ve formě panelových diskusí. Všichni účastníci obdrží před konferencí sborník referátů k jednotlivým tématům, která budou v průběhu konference diskutována.

Z pozvaných odborníků uvádíme: Prof. Dr. Rainer Arnold,^{*)} Mgr. Ing. Petr Baudyš, Doc. JUDr. Josef Bejček, JUDr. Ing. Jaroslav Brda,^{*)} JUDr. Josef Burian, Prof. JUDr. Jan Dědič, Prof. Dr. Peter Doralt, Doc. JUDr. Karel Eliáš, JUDr. František Faldyna, JUDr. Bohuslav Klein, JUDr. Milan Mazanec,^{*)} JUDr. Jindřiška Munková, JUDr. Olga Ovečková, Prof. JUDr. Irena Pelikánová, Doc. JUDr. Stanislav Plíva, JUDr. František Púry, JUDr. Pavel Šámal, JUDr. Pavel Telička, Eduard Graf von Westphalen, Prof. JUDr. Alena Winterová

Pořádá spolek Karlovarské právnické dny – Společnost německých, českých a slovenských právníků.

Pozvánky budou rozesílány pouze členům spolku, ostatní zájemce prosíme o jejich vyžádání na níže uvedené adrese.

Účastnický poplatek pro rok 1999 je 7 500 Kč, pro členy spolku 6 500 Kč.

Bližší informace obdržíte na adrese: Spolek Karlovarské právnické dny, Národní 10, 113 19 Praha 1, ČR, Fax: (00420-2) 2491 2376.

*Poznámka: *) účast zatím nepotvrzena*

NAKONEC

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý

